

Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation

Innehåll

Förord	2	Del II: Inriktning för arbetet med att minska och motverka segregation	41
Sammanfattning	3	3. Utgångspunkter och perspektiv för det fortsatta arbetet.....	42
DEL I. Bakgrund till strategin	7	3.1 Utgångspunkter	42
1. Bakgrund.....	8	3.2 Perspektiv	43
1.1 Inledning.....	8	4. Mål och inriktning i arbetet för att minska och motverka segregation 2018–2028.....	48
1.2 Syfte	9	4.1 Övergripande mål.....	50
1.3 Definitioner och avgränsningar.....	9	4.2 Delmål och insatsområden	51
1.4 Tidigare statliga satsningar mot segregation.....	12	4.2.1 Boende.....	51
2. Den socioekonomiska segregationen i Sverige	14	4.2.2 Utbildning.....	57
2.1 Flera sätt att mäta socio-ekonomisk segregation	14	4.2.3 Arbetsmarknad	62
2.2 Övergripande utveckling av den socioekonomiska segregationen ...	15	4.2.4 Demokrati och civilsamhälle.....	68
2.3 Inkomstskillnader och socio-ekonomisk segregation	16	4.2.5 Brottslighet	73
2.4 Lägesbeskrivningar för segregation i förhållande till strategins fem prioriterade områden.....	18	5. Genomförande och uppföljning.....	80
2.4.1 Boende.....	18	5.1 En stor bredd av aktörer på alla samhällsnivåer har betydelse för arbetet mot segregation.....	80
2.4.2 Utbildning.....	24	5.1.1 Regeringen och Regeringskansliet	80
2.4.3 Arbetsmarknad	28	5.1.2. Myndigheter	81
2.4.4 Demokrati och civilsamhälle.....	32	5.1.3 Kommuner och landsting.....	83
2.4.5 Brottslighet	37	5.1.4 Civilsamhällets organisationer	88
		5.1.5 Näringslivet	89
		5.2 Kunskaps- och metodutveckling....	90
		5.3 Uppföljning och utvärdering.....	91
		Bilaga 1: Myndigheter med relevans i arbetet med att minska och motverka segregation	93

Bild: Naqiewei
Bildbearbetning och layout: Agneta S. Öberg
Tryck: Elanders Sverige AB
Stockholm 2018
Artikel nr: Ku18:03
Läs, ladda ner och dela denna strategi på regeringen.se

Förord

Under alldeles för lång tid har klyftorna vuxit i Sverige. De har ökat mellan stads- och kommundelar, inom regioner och inom landet. Effekterna av detta kan exempelvis utläsas i stora skillnader i skolresultat, utbildningsnivå, sysselsättning, inkomst, hälsa, boendestandard, deltagande i demokratin och i kulturlivet samt brottnivå. Faktorer som är avgörande för människors levnadsvillkor och livschanser. Klyftorna leder till ett fragmenterat samhälle där orättvisorna växer och tillväxten minskar.

En av de första saker jag tog initiativ till som Samordningsminister var att analysera utvärderingar av Sveriges tidigare insatser mot segregation. Vad har tidigare regeringar gjort, vad har fungerat väl och vad har fungerat mindre väl? Den här långsiktiga strategin bygger till stor del på de lärdomarna, forskning, samtal med experter och en insikt om att samhällsutmaningar löser vi tillsammans – inte alla var för sig.

De senaste åren har vi sett en positiv utveckling, bl.a. tack vare investeringar och politiska prioriteringar. Fler människor i våra områden med socioekonomiska utmaningar har jobb, inkomstnivån går upp och fler elever blir behöriga till gymnasieskolan än på väldigt länge. Den här positiva utvecklingen kan fortsätta om vi, med hela samhällets muskler, agerar rätt.

Samordnings- och energiminister
Ibrahim Baylan

Arbetet med att minska och motverka segregation måste ske samfällt på flera nivåer där stat, kommun och landsting samverkar med det civila samhället, forskare och näringslivet. Denna långsiktiga strategi har tillkommit för att etablera en långsiktig väg framåt där staten tar ett förtydligt ansvar för att alla gemensamt bidrar och verkar för ett mindre segregerat samhälle. Ett tryggt Sverige som håller ihop.

I och med strategin växlar regeringen upp arbetet ytterligare, både på nationell nivå och för att bidra till goda förutsättningar för andra aktörer att bedriva ett långsiktigt arbete. För att stärka samverkan och samordning och de långsiktiga effekterna av insatser på alla samhällsnivåer finns Delegationen mot segregation som ett nav i arbetet.

Vi har lärt oss av tidigare erfarenheter att det inte finns några enkla eller snabba lösningar på segregationen. Det som krävs är ett brett, långsiktigt och uthålligt arbete av oss alla. Tillsammans.

Sammanfattning

Det finns flera tecken på att segregationen i Sverige har ökat under en längre tid och att antalet områden med socioekonomiska utmaningar har blivit fler. Även om det går att skönja vissa positiva tecken i utvecklingen under senare tid, är skillnaderna i uppväxt- och levnadsvillkor för personer som bor i områden med socioekonomiska utmaningar och personer som bor i andra områden fortsatt stora.

Arbetet mot segregation är högt prioriterat och är en del av regeringens arbete för ett hållbart Sverige. Arbetet syftar till att minska klyftorna i samhället och att skapa ett tryggt Sverige som håller ihop.

Strategin är en vidareutveckling av det långsiktiga reformprogram för minskad segregation som regeringen presenterade sommaren 2016. Omfattande satsningar mot segregation har redan gjorts under mandatperioden. Strategin innebär att regeringen anger den långsiktiga inriktningen för det fortsatta arbetet.

I strategin anger regeringen ett övergripande mål, delmål och insatsområden samt inriktningen för genomförande, uppföljning och utvärdering av det långsiktiga arbetet för att minska och motverka segregation under perioden 2018–2028. Detta innefattar dels arbete för att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar, dels att förändra strukturer som orsakar och fördjupar segregationen i samhället.

Det övergripande målet är:

Minskad segregation, jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla

De fem prioriterade områdena i regeringens arbete mot segregation som lyfts fram i strategin är: boende, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle och brottslighet. De prioriterade områdena hänger nära samman och påverkar varandra. Mot denna bakgrund konstateras att det inte finns någon enskild insats som i sig kan bryta segregationen, utan att det krävs ett långsiktigt sektorsövergripande arbete av en bredd av aktörer på såväl nationell, som regional och lokal nivå. Segregationen kan bara minskas om staten, kommuner, landsting, civilsamhälle, näringslivet och forskare arbetar var och en för sig och tillsammans.

Med strategin avser regeringen att förtydliga statens roll i arbetet för att minska och motverka segregation. I detta ingår även att bidra till goda förutsättningar för kommuner, landsting samt andra relevanta aktörer att arbeta mot segregation och uppmuntra dessa aktörer att använda strategin som en utgångspunkt för arbetet på kommunal och regional nivå.

I avsnittet om strategins genomförande beskrivs hur regeringen använder tillgängliga styrmedel för att skapa sådana förutsättningar. Det handlar bl.a. om styrning av myndigheter, översyn av gällande regelverk, att stödja arbetet i kommuner, landsting och civilsamhälle samt uppföljning och utvärdering. Vidare kommer genomförandet att innebära kunskapsstöd från, och samarbete med, Delegationen mot segregation. Kunskap- och metodutveckling lyfts som viktiga delar i arbetet.

I strategin anges ett antal utgångspunkter som är viktiga i regeringens fortsatta arbete för att minska och motverka segregation:

- långsiktighet,
- sektorsövergripande arbetssätt,
- samverkan och samordning,
- tidiga och förebyggande insatser,
- kunskapsbaserat arbetssätt,
- behov av generella reformer och riktade insatser, samt
- behov av insatser på flera nivåer.

Vidare anges ett antal perspektiv som ska genomsyra arbetet:

- mänskliga rättigheter och demokrati,
- icke-diskriminering,
- barnrättsperspektivet och ungdomsperspektivet,
- jämställdhet,
- jämlikhet, och
- Agenda 2030.

Utifrån ett urval av forskningsresultat, myndighetsrapporter, studier och befintlig statistik görs en övergripande lägesbeskrivning av den socioekonomiska segregationen i Sverige i dag. Samtidigt konstateras att möjligheterna att följa upp hur segregationen ser ut och utvecklas behöver förbättras.

Delmål och insatsområden

För vart och ett av de fem prioriterade områdena presenteras ett delmål samt ett antal insatsområden där åtgärder behöver vidtas för att uppfylla delmålen.

Boende

Delmål

Minskad boendesegregation, bra bostäder för alla och stärkt samhällsservice

Insatsområden

- Insatser för blandad bebyggelse
- Insatser för en bostadsmarknad öppen för alla
- Insatser för förtydligade sociala hållbarhetsperspektiv i samhällsplaneringen
- Insatser för stärkt samhällsservice i områden med socioekonomiska utmaningar

Utbildning

Delmål

Skolsegregationen och sambandet mellan elevernas socioekonomiska bakgrund och kunskapsresultat ska minska

Insatsområden

- Insatser som bidrar till likvärdiga förutsättningar inför skolstarten
- Insatser som verkar för en allsidig social sammansättning av eleverna i skolan
- Insatser för att höja elevernas resultat och stärka skolans kompensatoriska uppdrag
- Insatser för en meningsfull fritid för barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar
- Insatser för att skapa möjligheter för vuxna att utbilda sig för etablering på arbetsmarknaden

Arbetsmarknad

Delmål

Ökad sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar

Insatsområden

- Insatser för att öka ungas möjlighet till arbete och studier
- Insatser för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden
- Insatser för att minska och förebygga långtidsarbetslöshet
- Insatser för effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden

Demokrati och civilsamhälle

Delmål

Högt deltagande i allmänna val och i demokratiska processer mellan valen samt förbättrade villkor för civilsamhället i områden med socioekonomiska utmaningar

Insatsområden

- Insatser för ett högt deltagande i demokratin
- Insatser för att stärka kulturens roll som främjare av demokratisk delaktighet
- Insatser för förbättrade villkor för det civila samhället

Brottslighet

Delmål

Ökad trygghet och minskad brottslighet i områden med socioekonomiska utmaningar

Insatsområden

- Insatser mot organiserad brottslighet
- Insatser mot narkotika
- Insatser för barn och unga
- Insatser för att främja det brottsförebyggande arbetet
- Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Insatser för trygghet

1. Bakgrund

1.1 Inledning

Arbetet för att minska och motverka segregation är högt prioriterat och en del av regeringens arbete för ett tryggt och hållbart Sverige. Arbetet syftar ytterst till att minska klyftorna i samhället och att skapa ett Sverige som håller ihop.

Under Almedalsveckan i juli 2016 lanserade statsministern regeringens långsiktiga reformprogram för minskad segregation. Programmet syftar till att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och motverka strukturella orsaker till segregation. Reformprogrammet omfattar insatser inom fem prioriterade områden:

- minska boendesegregationen och stärka samhällsservicen,
- lyfta skolorna och elevernas resultat,
- minska långtidsarbetslösheten,
- stärka demokratin och stödja det civila samhället, samt
- bekämpa brottsligheten.

Jämställdhet ska genomgående beaktas i arbetet och hedersrelaterat våld och förtryck ska motverkas.

Reformprogrammets sektorsövergripande inriktning genomsyrar arbetet inom Regeringskansliet. Koordinering sker regelbundet på politisk nivå mellan berörda statsråd och statssekreterare, samt på tjänstemannanivå mellan berörda departement.

Som ett led i att garantera långsiktigheten i arbetet för att minska segregationen samt för ökad kvalitet och effektivitet i åtgärder för att minska och motverka segregation beslutade regeringen i mars 2017 att inrätta en ny myndighet (dir. 2017:33). Kommittén för inrättande av en delegation mot segregation tillsattes med uppgift att förbereda och genomföra bildandet av den nya myndigheten (Ku 2017:01).

Inför inrättandet av myndigheten genomförde regeringen två remisshearings där representanter från kommuner, landsting och myndigheter, samt från civilsamhälle och forskningsvärlden fick framföra synpunkter på myndighetens uppdrag (Ku2017/01792/D; Ku2017/01793/D). Den nya myndigheten Delegationen mot segregation (Delmos) inrättades den 1 januari 2018.

Ytterligare ett led i att garantera långsiktigheten i arbetet är denna strategi. Även i arbetet med att utarbeta strategin har regeringen inhämtat synpunkter från ett urval av berörda aktörer. I februari 2018 hölls samråd med kommuner, landsting och myndigheter följt av ett s.k. sakråd med representanter från det civila samhället, samt från högskolor och forskningsinstitut (Ku2018/00420/D; Ku2018/00421/D).

1.2 Syfte

Regeringen har under mandatperioden gjort omfattande satsningar på flera områden för att minska och motverka segregationen. Många av satsningarna pågår under flera år och utgör en viktig grund för det fortsatta arbetet. Denna strategi bygger på och är en vidareutveckling av det långsiktiga reformprogrammet för minskad segregation.

Strategin syftar till att ange den långsiktiga inriktningen för regeringens arbete med att minska och motverka segregation under perioden 2018–2028. I strategin anger regeringen ett övergripande mål, delmål och insatsområden samt inriktningen för genomförande, uppföljning och utvärdering av arbetet.

Med strategin avser regeringen att förtydliga statens roll i arbetet för att minska och motverka segregation. I detta ingår även att bidra till goda förutsättningar för kommuner, landsting samt andra relevanta aktörer att arbeta mot segregation och uppmuntra dessa aktörer att använda strategin som en utgångspunkt för arbetet på kommunal och regional nivå.

Genom att definiera mål och insatsområden tydliggörs den långsiktiga inriktningen för arbetet, vilket även möjliggör en tydligare styrning och bättre uppföljning.

1.3 Definitioner och avgränsningar

Fokus på socioekonomisk segregation

Segregation handlar om att vissa delar av befolkningen är separerade från andra. Begreppet segregation innefattar som regel även de processer och den dynamik som upprätthåller och befäster åtskillnaden på olika sätt.

Tre sociala kategoriseringar av segregation har dominerat segregationsforskningen:

- socioekonomisk segregation, som handlar om rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika grupper utifrån t.ex. utbildning, inkomst och yrke,

- etnisk segregation, som handlar om att personer som delar vissa etniska, religiösa eller kroppsliga kännetecken skiljs från personer som har andra sådana attribut, samt
- demografisk segregation, som avser skillnader i geografisk fördelning efter ålder, kön och hushållstyp.

Segregation kan även benämnas i förhållande till olika arenor, exempelvis boendesegregation, skolsegregation och segregation på arbetsmarknaden.

Regeringens arbete fokuserar i första hand på socioekonomisk segregation, som bäst anses förklara uppkomsten av segregationsmönster i Sverige. Den etniska segregationen i Sverige behandlas också, men den förklaras främst av socioekonomiska faktorer, varför de sistnämnda aspekterna står i centrum.

Segregation är ett relationellt fenomen

Regeringens arbete utgår vidare från att segregation är ett relationellt fenomen. Detta innebär att segregation definieras av relationer mellan två eller flera grupper eller bostadsområden. Det är alltså inte ett bostadsområde, en stadsdel eller en skola som är segregerad, utan hela staden eller regionen där åtskillnaden mellan områden finns. Att segregationen är relationell innebär också att utvecklingen i olika bostadsområden påverkar varandra. Situationen i områden med socioekonomiska utmaningar är kopplad till utvecklingen i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar.

Det finns områden där resursstarka grupper samlas. Dessa grupper har exempelvis tillgång till stora delar av bostads- och arbetsmarknaden och kan göra aktiva utbildningsval. För människor med mindre resurser, som bor i områden med socioekonomiska utmaningar, är segregationen sällan självvald eller fördelaktig (Forte, Forskning i korthet 9, 2017). Strategin fokuserar framför allt på att åtgärda de aspekter av segregationen som har negativ inverkan på människors rättigheter, förutsättningar och möjligheter.

Segregation koncentreras ofta till storstäder men märks i dag även i mindre städer och samhällen. Strategin tar sikte på segregationen i hela landet.

Områden med socioekonomiska utmaningar

Det finns flera olika benämningar på områden som anses utsatta, t.ex. socialt utsatta områden, eftersatta områden, missgynnade områden eller utanförskapsområden. Ofta skiftar benämningen beroende på i vilket sammanhang den används och beroende på vilken aktör som använder begreppet.

I den här strategin används benämningen ”områden med socioekonomiska utmaningar”. Denna benämning omfattar både sociala och ekonomiska faktorer och inbegriper på ett bredare plan de strukturer som regeringen avser att påverka genom sitt arbete för minskad segregation. Med områden med socioekonomiska utmaningar avses här områden som i jämförelse med riksgenomsnittet karaktäriseras av bl.a. hög arbetslöshet och långtidsarbetslöshet, låg sysselsättning, hög andel personer med försörjningsstöd, bristande skolresultat och lågt valdeltagande. En ytterligare sak som karaktäriserar områden med socioekonomiska utmaningar är att andelen barn och ungdomar generellt är högre än i andra liknande tätbebyggda områden.

Samtidigt är det viktigt att undvika generalisering av målgrupper och boende. Det är t.ex. långt ifrån alla flickor och pojkar eller kvinnor och män som bor i områden med socioekonomiska utmaningar som befinner sig i en utsatt situation, men det finns vissa generella utmaningar i dessa områden. Risken med alla benämningar av detta slag är att de bidrar till stigmatisering. Samtidigt behöver de problem som finns uppmärksammas och hanteras.

I strategin pekas inte ett specifikt antal områden med socioekonomiska utmaningar ut, bl.a. eftersom det saknas rikstäckande jämförbara områdes-specifika data, se vidare avsnitt 2.1.

Integration och segregation

Integration och segregation är företeelser som i viss mån är kopplade till varandra. Ofta kopplas integration till i vilken utsträckning människor som har invandrat till Sverige deltar i arbets- och samhällslivet. Segregation handlar istället, som beskrivs ovan, om åtskillnad av grupper. Det innebär något förenklat att grupper som liknar varandra i vissa avseenden, samlas i vissa områden.

Segregation kan vara ett uttryck för bristande integration och segregationens effekter handlar ofta om olika former av social utestängning och att människors möjligheter till integration och delaktighet i samhället begränsas. Samtidigt leder segregation inte alltid till bristande integration. Det finns exempelvis många boende i områden med socioekonomiska utmaningar som är väl integrerade i arbets- och samhällslivet. En bra integration bidrar sannolikt till att vissa negativa aspekter av segregationen minskar, men behöver inte ha någon direkt påverkan på segregation i förhållande till t.ex. boende och skola.

1.4 Tidigare statliga satsningar mot segregation

Satsningar för att minska segregationen och förbättra levnadsvillkoren i områden med socioekonomiska utmaningar har en lång historia i Sverige. Under åren 1975–1992 gjorde staten flera satsningar för att stödja en positiv utveckling i storstädernas områden med socioekonomiska utmaningar. Efter hand ökade samverkansdimensionen i satsningarna och under 1990-talet förflyttades fokus successivt från den fysiska miljön till sysselsättningsåtgärder och sociala aspekter (Ku2017/00837/D).

Den svenska storstadspolitiken inleddes 1995 med satsningarna ”särskilda insatser i utsatta bostadsområden”, som också gick under benämningen ”Blommanpengarna” och ”Nationella exempel”. Åtta storstadskommuner fick i uppdrag av regeringen att ta fram handlingsplaner i syfte att utveckla nya former för samverkan mellan staten och kommunerna för att minska boendesegregation och utanförskap. Huvudinriktningen var att åstadkomma ett ökat deltagande på arbetsmarknaden för invånarna i dessa områden.

År 1999 ersattes Blommanpengarna med den s.k. Storstadssatsningen. En stor del av Storstadssatsningens mål och medel kändes igen från Blommanpengarna. Sammanlagt sju kommuner erbjöds att teckna lokala utvecklingsavtal med regeringen.

I januari 2007 inledde dåvarande Integrations- och jämställdhetsdepartementet överläggningar om lokala utvecklingsavtal med 21 kommuner för perioden 2008–2010. Totalt berördes 38 stadsdelar. De statliga bidragen till projektverksamhet som karakteriserade föregående satsningar upphörde och ersattes av en fokusering på utveckling inom ordinarie strukturer. Inriktningen för politiken ändrades med regeringens ambition att stärka kopplingen till andra politikområden med fokus på arbete, utbildning och trygghet.

Från de tidigare 21 kommunerna kom 15 stadsdelar och 9 kommuner att omfattas i fas två av den urbana utvecklingspolitiken under perioden 2012–2014. Kommunerna valdes utifrån följande kriterier: förvärvsfrekvens lägre än 52 procent, långvarigt försörjningsstöd högre än 4,8 procent, och gymnasiebehörighet lägre än 70 procent. Stadsdelarna går i statistiksammanhang under benämningen Urban 15. Uppdraget fokuserade på kunskapsbaserade och tvärsektorielt samordnade insatser. För att stimulera kommunerna att intensifiera arbetet att minska socioekonomisk utsatthet i stadsdelarna fördelades ett s.k. prestationsbaserat stimulansbidrag på 100 miljoner kronor per år under 2013–2014. Flera statliga myndigheter hade uppdrag i sina regle-

ringsbrev. Boverket och Länsstyrelserna hade särskilda regeringsuppdrag för att öka och sprida kunskap om det sociala perspektivet inom stadsutveckling.

Erfarenheter från de områdesbaserade insatserna ovan vittnar om att åtgärderna har haft positiva effekter på individnivå under insatsernas genomförande. Inblandade aktörer har dock framhållit att det är nödvändigt att öka förståelsen för att segregationsproblematiken inte endast angår den enskilda stadsdelen, utan kommunen och den omkringliggande regionen som helhet. En viktig anledning till detta är att de områdesbaserade insatserna endast haft en begränsad möjlighet att påverka de processer som skapar och upprätthåller segregationen, trots att det funnits sådana ambitioner. Satsningar mot segregation behöver därmed inkludera aspekter som påverkar segregationen på ett strukturellt plan, såsom fysisk planering av städer och upprustning av bostadsområden, sysselsättning och flyktmottagande.

En annan slutsats som kan dras av tidigare satsningar är att framgångsrika insatser på lokal nivå i allmänhet förutsätter lokal kännedom och förankring. Att alla relevanta aktörer samverkar kring planering, målsättningar, riktlinjer och genomförande av lokalt utvecklingsarbete är avgörande för insatsernas framgång. Bred och välförankrad samverkan bör förstås som en långvarig process och bedöms vara en förutsättning för framgångsrika resultat. Ett tvärasektoriellt synsätt är också en nödvändighet. Samverkan med de boende är även en viktig beståndsdel i det lokala utvecklingsarbetet. Vidare understryks vikten av att delaktighet för boende medför reellt inflytande, samt att målsättningarna för delaktigheten ska vara rimliga. En annan slutsats är vikten av att ha ett jämställdhetsperspektiv i arbetet.

Ytterligare en lärdom är att ett långsiktigt perspektiv är nödvändigt för att kommunerna ska kunna genomföra ett framgångsrikt arbete för att motverka segregation. Deltagande aktörer har bl.a. påtalat det paradoxala i att försöka bedriva ett långsiktigt utvecklingsarbete i projektform eftersom projektformen ansetts svårförenlig med långsiktighet. Under den s.k. Blommansatsningen var de förebyggande åtgärderna de mest framgångsrika och de är även framträdande i flera av storstadskommunernas arbete. I fas två av det urbana utvecklingsarbetet beskrev kommunerna att den korta tidsperioden ledde till att satsningen varken hade möjlighet att påverka övergripande mål eller kommunernas arbete på något genomgripande sätt. Vidare ansåg kommunerna att såväl samarbeten, förtroenden som planering blivit lidande när förutsättningarna för arbetet inte var förutsägbara.

2. Den socioekonomiska segregationen i Sverige

2.1 Flera sätt att mäta socioekonomisk segregation

Det finns i dag inget enhetligt officiellt sätt att mäta socioekonomisk segregation i Sverige. Ett problem är att det inte är möjligt att redovisa utvecklingen av olika socioekonomiska faktorer såsom exempelvis utbildningsnivå, sysselsättning, arbetslöshet och inkomster för varje område i en kommun. Mot denna bakgrund har regeringen gett Statistiska centralbyrån (SCB) i uppgift att lämna förslag på hur en rikstäckande områdesspecifik statistik över socioekonomiska faktorer kan utvecklas, se vidare avsnitt 5.3.

För jämförelser mellan områden i olika kommuner finns exempelvis SCB:s databas Registerdata för integration. I databasen finns områdesspecifik data över olika socioekonomiska variabler för 38 områden som har ingått i tidigare statliga satsningar mot segregation. Denna statistik används på flera ställen i denna strategi för att ge en indikation på utvecklingen i ett antal områden med socioekonomiska utmaningar över tid och jämfört med riket i övrigt. Det bör dock noteras att denna statistik alltså inte är heltäckande varken vad gäller områden som kan bedömas ha socioekonomiska utmaningar eller vad gäller vilka indikatorer som ingår. Exempelvis är det utifrån nuvarande statistik svårt att få en bild av barns ekonomiska utsatthet.

Utöver SCB, som har det nationella statistikansvaret, har flera andra myndigheter såsom Statens skolverk, Boverket, Brottsförebyggande rådet och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor datainsamlingsuppdrag som relaterar till olika aspekter av socioekonomisk segregation. Sammantaget kan underlag från dessa myndigheter ge en bild av den socioekonomiska segregationens utveckling. Vidare har Delegationen mot segregation i uppdrag att följa upp segregationens utveckling i landet, se vidare avsnitt 5.1.2 och 5.3.

Det finns även omfattande statistik på lokal och regional nivå vad gäller en mängd olika variabler som är relevanta för socioekonomisk segregation.

Det finns flera olika benämningar och indelningar av områden med socioekonomiska utmaningar vid sidan av SCB:s Registerdata för integration. Ett exempel är Polismyndighetens klassificering av områden som återfinns i myndighetens rapport om utsatta områden (2017). Polismyndigheten klassificerar områden utifrån tre nivåer av utsatthet (utsatta områden, särskilt utsatta områden och riskområden), framför allt utifrån kriminell verksamhet. Datainsamling med olika syften genererar i regel olika utfall. Ett exempel är att flera områden som ingår i SCB:s Registerdata för integration inte finns

med i Polismyndighetens lista över utsatta områden. Likaså finns det flera områden på Polismyndighetens lista som inte finns med i SCB:s Registerdata för integration. I många fall sammanfaller emellertid områdena.

2.2 Övergripande utveckling av den socioekonomiska segregationen

Bakgrunden till den socioekonomiska segregationen i Sverige är komplex. För att undersöka utvecklingen av den socioekonomiska segregationen i Sverige kan indikatorer såsom disponibel inkomst, förvärvsfrekvens, utbildningsnivå och valdeltagande studeras i kombination med mönster i boende över tid.

Forskningsresultat tyder på att den socioekonomiska segregationen har ökat och att den etniska segregationen i stort är oförändrad (Vetenskapsrådet, Svensk forskning om segregation - en kartläggning, 2018). Samtidigt har sambandet mellan den socioekonomiska och den etniska segregationen stärkts över tid i avseendet att koncentrationen av låginkomsttagare i vissa områden sammanfaller med koncentration av personer med ursprung utanför Europa (Forte, Forskning i korthet 9, 2017).

I studier om utvecklingen av segregationen påvisas en betydande ökning av antalet områden med en hög koncentration av låginkomsttagare, från 44 stycken år 1990 till 103 stycken år 2014, i landets tio största arbetsmarknadsregioner (Andersson, seminarium Forte, 22 november 2017). Vidare sammanfaller den här trenden tydligt, särskilt i större städer, med trender i boendeformer. Att bo i hyresrätt är t.ex. vanligast bland befolkningen med låga inkomster, medan villor, radhus och bostadsrätter dominerar i områden där befolkningen har högre inkomster.

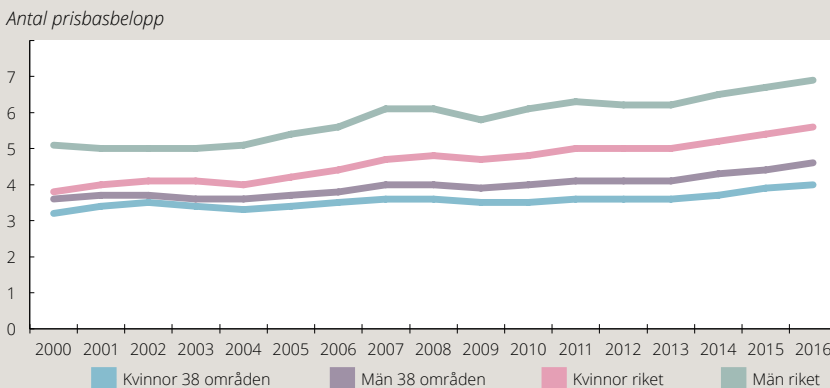
Forskningsresultat tyder på att stora inkomstskillnader i kombination med andra faktorer tydligt bidrar till att segregationen ökar. Vidare pekar forskningsresultat på att det är en kombination av växande inkomst- och förmögensklyftor, en minskad offentlig styrning av frågor gällande boende och bostäder och en kraftigt minskad hyressektor som har drivit på utvecklingen av segregationen i t.ex. Stockholmsområdet (Andersson och Kährrik, ingår i Socio-economic segregation in European capital cities: east meets west, 2015). Det är de resursstarkas bostadsval som i hög grad bidrar till dagens segregation. Den etniska segregationen har främst påverkats av en utflyttning av svensk medelklass från områden med socioekonomiska utmaningar (Forskningsrådet Formas 2011:2).

2.3 Inkomstskillnader och socioekonomisk segregation

Stora inkomstskillnader påverkar den socioekonomiska segregationen. Samtidigt som alla inkomstgrupper har fått bättre ekonomi under de senaste decennierna har gapet mellan de rikaste och fattigaste ökat. I 2018 års ekonomiska vårproposition anges att de samlade inkomstskillnaderna mätt i Gini-koefficienten¹ har ökat från 0,227 år 1995 till 0,320 år 2016. Detta innebär att inkomstskillnaderna mätt på detta sätt har ökat med 40 procent (prop. 2017/18:100, s. 10).

SCB:s data över utvecklingen i 38 områden med socioekonomiska utmaningar visar att den disponibla inkomsten har ökat de senaste åren för både män och kvinnor i riket som helhet, och även i de 38 områdena. Det finns dock fortsatt stora skillnader i disponibel inkomst mellan riket som helhet och de 38 områdena, och utvecklingen fram till 2016 tyder inte på att skillnaderna minskar, se diagram 2.1.

Diagram 2.1 Genomsnittlig disponibel inkomst för personer i åldern 20–64 år, för 38 områden och riket

Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration. Kommentar: Prisbasbeloppet för 2016 var 44 300 kronor.

De ökade skillnaderna i inkomster beror framför allt på att gruppen med högst inkomster har dragit ifrån. Kapitalvinster, räntor och utdelningar har

¹ Gini-koefficient: Detta är det vanligaste måttet på ojämnheten i inkomstfördelningen. Gini-koefficienten antar värdet 0 när inkomsten är lika för alla och värdet 1 vid maximal ojämnhet, dvs. när en person får alla inkomster. Koefficienten är mest känslig för vad som händer i mitten av fördelningen.

ökat kraftigt och är starkt koncentrerade till personer med höga disponibla inkomster. Att inkomsterna i den nedre delen av inkomstfördelningen har ökat relativt långsamt har också bidragit till ökade inkomstskillnader. En viktig bidragande orsak till detta är att transfereringsinkomster, som utgör en relativt stor andel av inkomsten för personer i de nedre inkomstskikten, vanligtvis är kopplade till prisutvecklingen eller bestämda i fasta belopp som ändras med politiska beslut. Transfereringsinkomsterna har vuxit långsammare än arbets- och kapitalinkomsterna (SOU 2015:104, s. 254 ff).

En annan bidragande orsak till de ökade inkomstskillnaderna är att inkomstskatterna har blivit mindre utjämnande. Under 1990-talet ökade skatternas utjämnande effekt bl.a. genom införandet av värnskatten och egenavgifter i pensionssystemet. På 2000-talet minskade inkomstskatternas utjämnande effekt, framför allt på grund av komensationer för egenavgifter, den successiva utbyggnaden av jobbskatteavdraget och avskaffandet av fastighets- och förmögenhetsskatten.

Eftersom inkomstillväxten har varit svagare i de nedre inkomstskikten än i de mellersta och övre skikten av inkomstfördelningen har andelen med inkomster under 60 procent av medianinkomsten blivit fler. Mellan 1995 och 2016 ökade denna andel från 7,3 till 14,5 procent (prop. 2017/18:100, s. 80). Låg inkomst sammanfaller med svag arbetsmarknadsanknytning. Utrikes födda med kort vistelsetid i Sverige, ensamstående kvinnor med barn och ensamstående pensionärer är exempel på grupper där andelen med låg ekonomisk standard är förhållandevis stor (SOU 2017:47, s. 152).

De ökade inkomstklyftorna drabbar även barn som lever i familjer med de lägsta inkomsterna. Den relativa utsattheten för dessa barn har ökat sedan 2010. (UNICEF, Fairness For Children. Innocenti Report Card 13, 2016).

Ersättningsnivåerna i socialförsäkringsförmånerna och bidrag såsom barnbidrag, flerbarnstillägg, bostadsbidrag och underhållsstöd har höjts ett antal gånger sedan 1990-talet. Ersättning från föräldraförsäkringen har i stort följt prisutvecklingen men har halkat efter löneutvecklingen (prop. 2016/17:100, bilaga 2). Riksnormen i försörjningsstödet, som infördes 1998, har sedan dess ökat något uttryckt i reala termer.

I områden med socioekonomiska utmaningar är inkomsterna generellt lägre än i andra områden. Därmed blir nivåerna i socialförsäkringarna, såsom exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag, särskilt betydelsefulla där.

2.4 Lägesbeskrivningar för segregation i förhållande till strategins fem prioriterade områden

Det följande avsnittet innehåller lägesbeskrivningar för strategins fem prioriterade områden: boende, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet. Varje lägesbeskrivning är kopplad till segregation och områden med socioekonomiska utmaningar, och behandlar nuvarande situation, bidragande orsaker samt effekter. Lägesbeskrivningarna gör inte anspråk på att vara allomfattande utan presenterar övergripande trender, samt några bidragande orsaker till och effekter av segregationen på respektive område.

2.4.1 Boende

Nuvarande situation

Boendesegregation är ett allvarligt problem i flera delar av Sverige i dag. Det finns stora skillnader mellan olika bostadsområden i en och samma kommun, och mellan dessa områden och landet i övrigt, vad gäller t.ex. arbetslöshet, skolresultat, inkomst, hälsa, valdeltagande och upplevd otrygghet. Studier visar att människor med olika inkomst och bakgrund bor allt längre ifrån varandra (Andersson och Kährik, ingår i Socio-economic segregation in European capital cities: east meets west, 2015).

Boendesegregationen förändrar städernas grunddrag genom ökad lokal homogenitet och polarisering. Som nämnt i avsnitt 2.2 är det de resursstarkas flyttmönster och bostadsval som främst bidrar till boendesegregationen.

En stor del av Sveriges städer och tätorter utgörs av bostadsområden som är homogena, bl.a. avseende upplåtelseform. Att områden domineras av en viss typ av upplåtelseform minskar valfriheten och kan vara en bidragande orsak till att människor som vill byta boendeform behöver flytta från sitt område. I Sverige består 43 procent av bostadsbeståndet av småhus, vilket gör det till den vanligaste boendeformen. Hyresrätter dominerar ofta i områden med socioekonomiska utmaningar (SCB, Registerdata för integration, 2018). Det finns dock stora regionala och lokala skillnader i hur människor bor i olika delar av landet. Detta gäller i områden med socioekonomiska utmaningar såväl som i homogena småhusområden.

Plan- och bygglagens (2010:900) bestämmelser syftar bl.a. till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden. Tillgången till bostäder påverkar i hög grad utvecklingen i städer och tätorter,

inte minst ur ett segregationsperspektiv. Enligt regeringsformen ska det allmänna särskilt trygga rätten till bostad. Det är ett målsättningsstadgande som innebär en skyldighet för det allmänna – riksdag, regering, myndigheter, regioner och kommuner – att verka för att målet uppnås. Staten har flera styrmedel att använda för att underlätta tillträde på bostadsmarknaden. Förutom lagstiftning kan staten använda andra styrmedel såsom stöd och bidrag. Staten kan även sprida information till t.ex. kommuner, hyresvärdar och byggföretag.

Bostadsbyggandet har ökat under senare år efter ett historiskt lågt byggande som följde efter 1990-talskrisen. Trots detta bedömer 68 procent av kommunerna att det kommer att finnas ett underskott på bostäder på tre års sikt (Boverkets bostadsmarknadsenkät, 2018).

Bostadsbristen ökar utsattheten för människor som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden, bl.a. på grund av höga boendekostnader. Sett till riksgenomsnittet har den disponibla inkomsten i genomsnitt ökat mer än boendeutgifterna under de senaste åren. För grupper med lägre inkomster och för dem som bor i hyresrätter har marginalerna emellertid minskat. Dessa grupper, som ofta sammanfaller, lägger en relativt stor andel av sin disponibla inkomst på boende jämfört med övriga hushåll (Boverket, Boende till rimlig kostnad, 2016).

Utvecklingen av bostadspriserna gör att det för många är svårt att spara till ett ägt boende samtidigt som andelen hyresrätter har minskat. Konkurrensen om hyresbostäderna blir därför hög. De krav som fastighetsägare och hyresvärdar ställer på blivande hyresgäster om exempelvis schablonmässiga hyreskrav, tidigare skuldfrihet eller att försörjningsstöd inte godkänns som inkomst, leder i många fall till att hushåll som har ekonomisk möjlighet att klara hyran ändå får svårt att etablera sig på hyresbostadsmarknaden. En kartläggning av Boverket (Hyresvärdars krav på blivande hyresgäster, 2017) visade bl.a. att ungefär vart femte bostadsbolag har ett inkomstkrav om tre gånger årshyran och att cirka 15 procent av de allmännyttiga och 30 procent av de privata bolagen inte räknar försörjningsstöd som inkomst. Vidare godkänner ungefär 14 procent av de allmännyttiga bolagen och 24 procent av de privata bolagen inte bostadsbidrag som inkomst.

Migrationsverket ansvarar för att erbjuda logi åt de asylsökande som inte väljer att ordna boende på egen hand, s.k. EBO. Migrationsverkets asylboenden är belägna på platser där myndigheten har haft möjlighet att hyra eller

upphandla asylboenden vilket gjort att boendena huvudsakligen inte ligger i storstäder utan på orter där efterfrågan på bostäder har varit lägre. Det har, i kombination med möjligheten för asylsökande att ordna eget boende, lett till en ojämn fördelning av asylsökande mellan kommuner. Vissa kommuner har t.ex. tagit emot ett stort antal asylsökande i EBO. I dessa kommuner blir asylsökande i regel, genom temporära lösningar, inneboende hos släktingar eller bekanta. Flertalet asylsökande fortsätter att vara inneboende även efter att de har fått uppehållstillstånd. För asylsökande som beviljats uppehållstillstånd och behöver långsiktigt boende i Sverige kan bostadsbristen i vissa kommuner bl.a. leda till osäkra boendeformer, trångboddhet, handel med hyreskontrakt och ohälsa, något som riskerar att påverka inte minst barn och unga negativt. (SOU 2018:22, s. 265 och 273; Boverket, Boendesituationen för nyanlända, 2015).

Brist på samhällsservice samt eftersatt upprustning av utomhus- och inomhusmiljöer kännetecknar flera områden med socioekonomiska utmaningar. Myndighetservice är särskilt viktig för vissa grupper, t.ex. människor som har svårigheter med det svenska språket, personer med vissa funktionsnedsättningar, de som är ekonomiskt utsatta eller för dem som inte har tillgång till eller inte använder internet (SOU 2017:109, s. 21). Den samhällsservice som finns i närliggande områden eller i centrum kan vara nära geografiskt men ändå vara svårtillgänglig på grund av exempelvis mentala, språkliga eller kulturella barriärer.

Bidragande orsaker till boendesegregationen

Som nämnts i avsnitt 2.2 är det en kombination av växande inkomst- och förmögensklyftor, minskad offentlig styrning av frågor gällande boende och bostäder och en kraftigt minskad hyressektor som drivit på utvecklingen av segregationen i Stockholm. Höga bostadspriser och hyresnivåer i stadernas centrala delar samt flera års långa bostadsköer spår på segregationen och bidrar till att stadsdelar blir allt mer socialt homogena.

Bostadsbristen ökar utsattheten för människor som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden. En anledning till bostadsbristen är att det under många år byggts för få nya bostäder. Ytterligare en aspekt är att många hushåll inte har råd att köpa eller hyra de bostäder som byggs, då det nybyggda beståndet i regel medför höga boendekostnader. Hushåll med de lägsta inkomsterna är i många fall beroende av att det finns tillgång på hyresbostäder ur det befintliga beståndet vilket gör att de är beroende av omflyttningar. Det finns även en diskriminering på bostadsmarknaden som utestänger och styr individer till

eller från vissa bostadsområden (Diskrimineringsombudsmannen, Sammanställning av Diskrimineringsombudsmannens omvärldsanalys 2016, 2016).

Stor omflyttning till och från områden med socioekonomiska utmaningar tas ofta upp som ett problem som befäster segregationen. I Stockholmsområdet är utflyttningen från mer utsatta stadsdelar jämförbar med utflyttningen från andra mer välbärgade stadsdelar med flerbostadshus (Rojas, 15 myter om miljonprogrammen, 2016). Omflyttningarna i områden med socioekonomiska utmaningar får dock tydligt negativa konsekvenser då det framför allt är människor med små valmöjligheter och låga inkomster som flyttar in och personer med bättre ekonomiska resurser som väljer att flytta ut. Omflyttningarna bidrar därmed till att grundproblematiken i dessa områden består. En undersökning som har genomförts i några av Stockholmsområdets miljonprogram visar att några vanliga anledningar till att vilja flytta från sitt bostadsområde är att inte känna sig hemma, att uppleva otrygghet, att området och husen inte är fina samt att det inte går att göra bostadskarriär. Merparten av de som flyttar är unga, vilket överensstämmer med flyttmönster i övriga landet. (Rojas, 15 myter om miljonprogrammen, 2016).

Den fysiska planeringen av städer och tätorter har betydelse för samhällsutvecklingen, inte minst ur ett segregationsperspektiv. Områden med socioekonomiska utmaningar återfinns ofta i delar av de stadsmiljöer som planerades och byggdes under miljonprogrammet på 1960- och 70-talen. Den snabba och storskaliga utbyggnaden av stora nya områden i städernas ytterkanter bestod till stor del av småhus och lägre flerbostadshus. Det är dock miljonprogrammets höghusområden med en övervägande andel hyresrätter som i dag främst förknippas med segregation. Till en början fick miljonprogrammen positiv uppmärksamhet då boendet erbjöd upprustning och förbättring av utrymmesstandarden. Efter hand ledde en rad samhällsförändringar till att omflyttningen i samhället ökade och medelklassen flyttade från de storskaliga flerbostadshusen. Med tiden har många av de bostadsområden som byggdes inom ramen för miljonprogrammet minskat i popularitet på bostadsmarknaden. Vissa områden med socioekonomiska utmaningar omnämns i dag i medier och i den allmänna debatten på ett negativt sätt, vilket kan bidra till en social stigmatisering.

En ojämn fördelning av asylsökande samt att nyanlända har bosatt sig i större utsträckning i vissa kommuner har lett till en ökad press på välfärdssystemet i dessa kommuner. Det finns också en risk att etableringen för de som är värdfamiljer till asylsökande som valt EBO försenas (Boverket, Boendesitua-

tionen för nyanlända, 2015). Efter att en person har fått uppehållstillstånd är boendesituationen ansträngd för vissa av dessa nyanlända. I denna situation kan de nyanlända riskera att bli socialt och ekonomiskt utsatta.

För att minska de negativa effekterna infördes den 1 mars 2016 en skyldighet för kommuner att ta emot nyanlända som anvisats till kommunen för bosättning. Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning eller den s.k. Bosättningslagen har haft utjämnande effekter och påskyndat mottagandet i kommuner, men fördelningen är fortsatt ojämn enligt Mottagandeutredningen (SOU 2018:22 s. 192).

Trots att det i områden med socioekonomiska utmaningar ofta finns ett stort behov av myndighetsservice har närvaron av lokal statlig service minskat i dessa områden enligt delbetänkande av Servicekontorsutredningen (SOU 2017:109, s. 33). Anledningarna till detta kan vara besparingskrav, digitaliserings- och effektiviseringsprocesser. Det finns även exempel på områden i det tidigare miljonprogrammet där bl.a. vissa kommunalt finansierade välfärdstjänster lagts ner till förmån för privata initiativ. Som en följd av att de privata alternativen inte alltid etablerats har ideella organisationer och det lokala civilsamhället klivit in för att upprätthålla viktiga verksamheter för lokalsamhället. Ett exempel är att lokaler för allmänna ändamål har minskat trots ökad efterfrågan på sådana offentliga rum (Årlemo, (De) Constructing Welfare, 2017).

Effekter av boendesegregationen

Konsekvenserna av boendesegregationen kan bl.a. beskrivas som grannskapseffekter som innebär ”en effekt på individers utveckling och sociala positioner som kan relateras till den nära omgivningens inflytande” (Andersson m.fl., Fattiga och rika - Segregerad stad, 2008, s. 44). Forskning om grannskapseffekter har ibland motstridiga resultat. Studier har emellertid kommit fram till att hushållens geografiska fördelning kan påverka människors livsmöjligheter t.ex. genom att en arbetslös person kan ha svårare att komma tillbaka i arbete om många i grannskapet är arbetslösa (Andersson m.fl., Fattiga och rika - Segregerad stad, 2008). Problemet kan förstärkas av att arbetsgivare dömer personer utifrån i vilket bostadsområde de bor, samt att vissa områden har svårare att locka till sig näringsidkare. Ohälsan är även mer utbredd i områden med socioekonomiska utmaningar (Kölegård, ingår i Den orättvisa hälsan, 2012). Samtidigt visar vissa forskningsresultat att det kan vara positivt för individen att bo med människor som invandrat från samma land om gruppens socioekonomiska ställning är relativt stark (An-

dersson m.fl., Neighbourhood ethnic composition and employment effects on immigrant incomes, 2014). Det kan även ge en känsla av trygghet och samhörighet att bo tillsammans med människor som delar samma bakgrund.

Bostadsbrist kan leda till ökad trångboddhet. Boverkets kartläggning (Trångboddheten i storstadsregionerna, 2016) visar att trångboddheten är mer utbredd bland individer med utländsk bakgrund jämfört med individer med svensk bakgrund. Enligt Boverket indikerar de trångboddas låga medianinkomster en behovsbrist, vilket innebär att människor tränger ihop sig av ekonomiska skäl. Trångboddheten är betydligt vanligare i flerbostadshus än i småhus. Vidare har trångboddheten, framför allt i storstäderna, på senare tid ökat. Boendesegregation och trångboddhet kan ha flera negativa konsekvenser, bl.a. för hälsan enligt Slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa (SOU 2017:47, s. 165).

Resultat från studier genomförda i Södertälje, Stockholm och Göteborg visar att vissa stadsdelar i dessa städer är missgynnade i förhållande till andra vad gäller t.ex. stadsbyggnad och servicefunktioner (Legeby m.fl., Dela(d) stad, 2015:1). Inom stadsbyggnadsprocesser fördelas resurser inom städer genom exempelvis investeringar i mötesplatser, varierade bostäder, arbetsplatser, kollektivtrafik och offentlig service. Att områden med socioekonomiska utmaningar ofta missgynnas avseende stadsbyggnad kan därför bl.a. påverka ett områdes anseende, attraktivitet och trygghet, boendes förutsättningar på arbetsmarknaden, verksamhetsetableringar, boendes tillgång till kollektivtrafik, utbytet mellan stadsdelar samt utbud av faciliteter och service.

Riksrevisionen har granskat hur de statliga reformerna om vårdval och lagstadgad vårdgaranti påverkat möjligheterna för primärvården att verka för en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen (Riksrevisionen, Primärvårdens styrning – efter behov eller efterfrågan?, 2014:22). Granskningen visar att nedläggningar av vårdcentraler i större utsträckning skett i områden med socioekonomiska utmaningar, trots att en mer vårdbehövande befolkning finns där. Nedläggningen av en vårdcentral i ett sådant område visade på en negativ effekt på framför allt kvinnors vårdkonsumtion i området, även om andra förklaringsfaktorer inte helt kunnat uteslutas. Det fysiska avståndet minskar bl.a. tillgängligheten och kan bidra till att människor inte tar nödvändiga kontakter med det offentliga.

Det finns barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar som påverkas negativt av segregationen och riskerar att fara illa av osäkra boen-

den, konflikter och trångboddhet som gör det svårt att läsa läxor och leka i lugn och ro (Rädda Barnen, En plats att kalla hemma, 2017). Vissa utomhusmiljöer kan även vara osäkra och upplevas som otrygga då en stor del av den kriminella verksamheten i områden med socioekonomiska utmaningar sker utomhus eller i allmänna utrymmen. Detta kan medföra att barn och unga tidigt exponeras för kriminalitet (Barnombudsmannen, Utanförskap, våld och kärlek till orten, 2018).

2.4.2 Utbildning

Nuvarande situation

Den svenska skolan står inför flera stora utmaningar. Däribland finns stora skillnader i skolresultat och en ökande skolegregation dvs. åtskiljande av olika elevgrupper, framför allt utifrån socioekonomisk bakgrund.

Skolornas elevsammansättning har sedan början av 1990-talet blivit alltmer homogen. Detta innebär t.ex. att elever med utländsk och svensk bakgrund, samt även elever vars föräldrar har olika utbildningsbakgrund, i allt större utsträckning går i olika skolor. Skolegregationen är nära sammankopplad med boendesegregationen och följer dess trender. Under perioden 1988–2009 ökade skolegregationen mellan elever med utländsk och svensk bakgrund, och mellan elever med hög- respektive lågutbildade föräldrar (IFAU 2015:5).

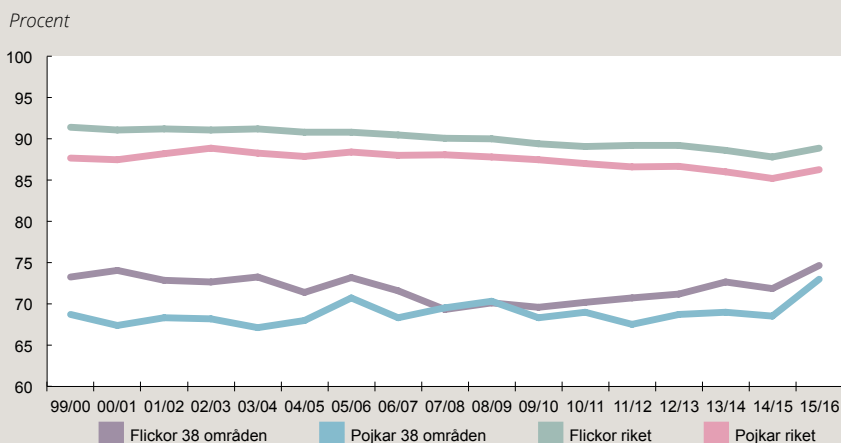
Skillnaderna mellan skolor och mellan olika elevgrupper har också blivit större vad gäller elevernas resultat (Vetenskapsrådet, Barn och ungas utbildning i ett segregerat samhälle – mångfald och migration i valfrihetens skola, 2014). Pisa-undersökningen² från 2015 pekar även på att likvärdigheten i skolan har minskat och att elevernas socioekonomiska bakgrund har fått ökad betydelse (OECD, 2016). Samtidigt tyder andra studier på att inverkan av elevers socioekonomiska bakgrund är konstant och inte har förändrats sedan slutet av 1980-talet och att de ökade resultatskillnaderna snarare beror på uppdelning av olika elevgrupper på olika skolor (IFAU 2014:25).

Den områdesbaserade data som finns över gymnasiebehörighet i 38 områden med socioekonomiska utmaningar visar på betydande skillnader mellan dessa områden och riket som helhet. Läsåret 2015/16 låg behörigheten hos eleverna i de 38 områdena i genomsnitt på 75 procent för flickor och

² Programme for International Student Assessment (Pisa) är en kunskapsutvärdering som genomförs av OECD vart tredje år bland femtonåriga elever i olika länder.

73 procent för pojkar, vilket kan jämföras med 89 procent för flickor och 86 procent för pojkar i riket som helhet. Trots att gymnasiebehörigheten i genomsnitt har ökat i de 38 områdena under det senaste året, ligger medelvärdet för gymnasiebehörigheten betydligt lägre än rikssnittet. Detta kan tyda på att skolan inte i tillräckligt hög utsträckning kompenserar för elever med sämre förutsättningar samt på en högre andel nyanlända barn och elever i de här områdena.

Diagram 2.2 Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program, genomsnitt för 38 områden och riket, läsår

Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration

I gymnasieskolan är elevsammansättningen på vissa program tydligt uppdelad utifrån kön, föräldrars utbildningsbakgrund och på svensk respektive utländsk bakgrund. Majoriteten av alla gymnasieelever läser ett högskoleförberedande program. Storleksmässigt följer därefter yrkesprogram och introduktionsprogram. Introduktionsprogrammen ska ge obehöriga elever möjlighet att komma in på ett nationellt program eller leda till arbete. De senaste åren har framför allt antalet elever på introduktionsprogram ökat kraftigt, i synnerhet på språkintruktionsprogrammet där nyanlända elever

går. Språkintröduktion är det fjärde största programmet i gymnasieskolan. Majoriteten av eleverna är pojkar och unga män. Andelen elever som tar en examen efter tre år på ett nationellt program har enligt Skolverket ökat, men av de elever som gått intröduktionsprogrammen är det mindre än en femtedel som inom fem år har tagit en examen.

Studier visar att det barn och unga lär sig utanför skolan har en stor påverkan på lärandet (Hattie, *Visible Learning, A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*, 2009). Skillnaderna i vad barn och unga ägnar sig åt på fritiden är dock stora utifrån socioekonomisk bakgrund. Barn och unga med föräldrar med högre utbildning deltar i högre utsträckning i fritidsaktiviteter, föreningsverksamhet och kulturaktiviteter jämfört med barn och unga till föräldrar med lägre utbildning (SCB, *Undersökningarna av barns levnadsförhållanden*, 2018; Myndigheten för kulturanalys, *Kulturfakta*, 2017:5). Många fritidsaktiviteter som främjar det sociala nätverket samt utveckling och lärande är förenade med kostnader och är därmed inte tillgängliga för alla. Barn och unga från familjer med sämre ekonomiska möjligheter eller instabila hemförhållanden riskerar därför att missgynnas vad gäller möjligheter till informellt lärande på fritiden.

Bidragande orsaker till skolegregationen

Skolegregationen beror framför allt på en ökande boendesegregation i kombination med tillämpningen av närhetsprincipen i det svenska skolsystemet (IFAU 2015:5; ESO 2017:3). Därtill tyder mycket på att de tre omfattande reformerna som genomfördes inom skolväsendet under 1990-talet har bidragit till att skapa dagens skolegregation. Dessa reformer var kommunaliseringen av skolan, det fria skolvalet och den fria etableringsrätten för friskolor (Vetenskapsrådet, *Barn och ungas utbildning i ett segregerat samhälle – mångfald och migration i valfrihetens skola*, 2014). Särskilt i kommuner med brett utbud av, och val till, friskolor har skolvalet ökat skolegregationen mellan elever med utländsk och svensk bakgrund i jämförelse med kommuner där skolvalet är ovanligt. Det finns beräkningar på att friskolexpansionens samband med skolegregationen motsvarar cirka 18 procent av den totala ökningen av segregation mellan elever med utländsk och svensk bakgrund under perioden 1993–2009 (IFAU 2015:5).

I gymnasieskolan finns, på grund av att intagningen baseras på betyg från grundskolan, en differentiering av elever med olika bakgrund och förutsättningar. På vissa attraktiva skolor i framför allt större städer och storstäder, antas enbart elever med höga meritvärden. Elever med hög studiekapacitet

samlas således på samma program och i samma skolor, medan elever som har sämre studieförutsättningar och som ofta är i behov av stöd för att kunna fullfölja sina studier, samlas på andra program eller skolor.

Sambandet mellan elevers studieresultat och föräldrars utbildningsnivå är särskilt framträdande. Högst genomsnittlig betygspoäng i grundskolan har elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning. I områden med socioekonomiska utmaningar är andelen vuxna med eftergymnasial utbildning betydligt lägre än i riket som helhet. Detta bidrar sannolikt till att föräldrarna har sämre möjligheter att stödja barnen i deras studier och till att studieresultaten i de här områdena är lägre. Föräldrars utbildningsnivå påverkar också barnens benägenhet att studera på högskola.

En annan viktig dimension vad gäller skillnader i studieresultat är skillnader mellan inrikes och utrikes födda elever. Skillnaden i Sverige är också större än i många jämförbara länder. Över 90 procent av alla inrikes födda elever uppnår gymnasiebehörighet medan motsvarande siffra för utrikesfödda är 65 procent (ESO 2017:3). Samtidigt påverkas studieresultaten för utrikes födda av att nyanlända elever som anländer i tonåren och varit en kort tid i Sverige ingår i gruppen och av naturliga skäl har lägre studieresultat. Andelen personer med utländsk bakgrund är högre i områden med socioekonomiska utmaningar än i andra områden, vilket påverkar elevsammansättning och studieresultat.

Effekter av skolegregationen

Skolegregationens effekter på studieresultat är omdiskuterade. Det finns forskningsresultat som pekar på att skolegregationen inte har någon avgörande påverkan på elevers skolresultat (Brandén, m.fl., Does School Segregation Lead to Poor Education Outcomes? Evidence from Fifteen Cohorts of Swedish Ninth Graders, 2016). Det finns också forskningsresultat som tyder på negativa effekter och att skolegregationen riskerar att öka skillnader i kunskapsresultat och framtida möjligheter för olika elevgrupper (Billings m.fl., School Segregation, Educational Attainment and Crime: Evidence from the End of Busing in Charlotte-Mecklenburg, 2014; SOU 2017:35, s. 88).

Att vissa skolor har utmaningar med låga studieresultat och en hög andel elever med sämre förutsättningar leder ofta till att såväl erfarna lärare och rektorer som elever söker sig till andra skolor. Detta resulterar bl.a. i hög personalomsättning samt till färre antal elever, vilket innebär minskad

finansiering. Om en skola får ett dåligt rykte påverkar det eleverna som går på den skolan och deras självuppfattning. Det leder även ofta till att lärarnas förväntningar på eleverna sjunker. (SOU 2017:35 s. 291; Barnombudsmanen, Utanförskap, våld och kärlek till orten, 2018) Studier visar också att sannolikheten är lägre att erfarna lärare arbetar i skolor med hög andel elever från områden med socioekonomiska utmaningar än i skolor i andra områden (Skolverket, Rapport 408, 2014). Svårigheten att attrahera legitimerade och erfarna lärare till skolor i områden med socioekonomiska utmaningar är inte bara en effekt av utan kan också vara en bidragande orsak till de låga studieresultaten.

Differentieringen av elever i t.ex. gymnasieskolan kan bl.a. få till följd att elever med svensk och utländsk bakgrund inte möts i tillräckligt hög grad. Det kan bl.a. påverka nyanländas möjlighet att lära sig svenska språket och att inhämta kunskap inom andra områden.

En segregerad skola innebär att elever med olika bakgrund inte möts, vilket kan ha negativa konsekvenser för elevernas sociala utveckling och för samhället som helhet (Billings m.fl., School Segregation, Educational Attainment and Crime: Evidence from the End of Busing in Charlotte-Mecklenburg, 2014). Det kan leda till fortsatt åtskillnad mellan grupper även i vuxen ålder, ökade klyftor, ökat misstroende, och minskad tolerans för olikheter.

2.4.3 Arbetsmarknad

Nuvarande situation

Socioekonomisk segregation har en tydlig koppling till personers situation på arbetsmarknaden. Arbetslöshet bidrar i hög grad till segregation samtidigt som förvärvsarbete är en viktig del i lösningen på problemen med segregation. Med arbetslöshet följer en sämre ekonomi för individen och ökade klyftor i samhället. Inte minst för unga kan arbetslöshet också medföra svårigheter att etablera sig i samhällslivet generellt och leder inte sällan till ohälsa. Förutom den ekonomiska frihet det innebär för den enskilde att ha ett förvärvsarbete ger det även gemenskap, struktur i tillvaron och bättre möjligheter att forma sitt eget liv.

Mellan tredje kvartalet 2014 och första kvartalet 2018 har antalet sysselsatta i Sverige ökat med cirka 300 000 personer samtidigt som långtidsarbetslösheten har minskat under samma period. Fortfarande har dock alltför många personer svårt att få ett arbete. Särskilt de som inte gått ut gymnasieskolan

eller som är födda utanför Europa. Sysselsättningsgraden är lägre bland utomeuropeiskt födda än bland personer födda i Sverige eller i övriga Europa. Det finns också en könsdimension då sysselsättningsgraden är lägst bland utomeuropeiskt födda kvinnor.

Det är också vanligare med tidsbegränsade anställningar och deltidarbete bland utomeuropeiskt födda personer än bland inrikes födda. Samtidigt som detta kan vara en bra första väg in på arbetsmarknaden, kan det också vara problematiskt på längre sikt i de fall personerna ofrivilligt blir kvar i tidsbegränsade anställningar eller deltidarbete eller en kombination av dessa. Bristen på arbetskraft är stor i många sektorer liksom behovet av arbetskraft som minst har gymnasial utbildning.

Ungdomsarbetslösheten³ har minskat och är nu på den lägsta nivån sedan 2002. Det finns dock en grupp unga som varken arbetar eller studerar och som därmed inte är en del av denna positiva utveckling. Skillnaderna inom ungdomsgruppen och klyftorna mellan dem som lyckas på arbetsmarknaden och dem som inte gör det har blivit större (SOU 2018:11 s. 25). Svårast att komma in på arbetsmarknaden har ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning, ungdomar med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och utrikes födda ungdomar som har kommit till Sverige senare i tonåren.

En stor andel av de inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen består av individer som har relativt svårt att få ett arbete vid arbetslöshet. Dessa personer riskerar också i större uträkning att bli långtidsarbetslösa. Till grupper med i genomsnitt svagare ställning hör personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, personer med högst förgymnasial utbildning och utomeuropeiskt födda personer. Även arbetslösa personer som är 55 år eller äldre har svårt att få ett nytt arbete. Det är även vanligt att en och samma person tillhör flera av dessa kategorier, exempelvis att en person både är utomeuropeiskt född och endast har förgymnasial utbildning. Även om arbetslösa personer kan delas in i olika grupper bör man samtidigt observera att gruppen i sig är heterogen och att olika individer har olika förutsättningar.

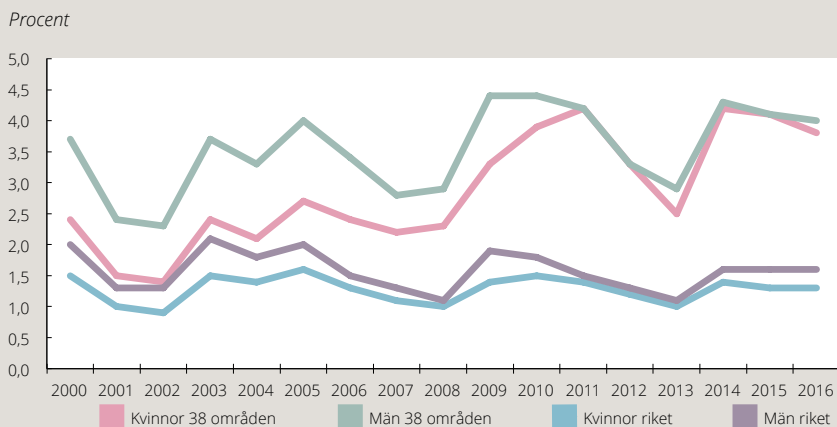
I områden med socioekonomiska utmaningar är förvärvsfrekvensen generellt lägre och långtidsarbetslösheten högre jämfört med andra områden.

3 Definierat som arbetslösheten bland personer mellan 15–24 år.

Trenden sammanfaller med att det i de här områdena jämfört med övriga riket bor en högre andel personer som saknar en gymnasieutbildning och som är utrikes födda.

I följande redovisning används SCB:s statistik Registerdata för integration om utvecklingen i 38 områden med socioekonomiska utmaningar. År 2016 var långtidsarbetslösheten⁴ i genomsnitt 3,8 procent för kvinnor och 4,0 procent för män i de 38 områden med socioekonomiska utmaningar som SCB redovisar områdesbaserade data för. Det kan jämföras med 1,3 procent för kvinnor och 1,6 procent för män i riket som helhet, se diagram 2.3.

Diagram 2.3 Andel långtidsarbetslösa av befolkningen i åldern 20–64 år, genomsnitt för 38 områden och riket

Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration

När det gäller andelen förvärvsarbetande personer i de 38 områdena med socioekonomiska utmaningar är den betydligt lägre än genomsnittet i riket. Det finns också tydliga skillnader mellan kvinnor och män. År 2016 var

4 Långtidsarbetslöshet kan definieras på olika sätt. I Registerdata för integration definieras det som andelen av befolkningen som varit inskrivna som öppet arbetslösa hos Arbetsförmedlingen sammanhängande i minst 100 dagar för personer som är under 25 år och som arbetslöshet i minst 6 månader för personer som är över 25 år. Befolkningen avser åldersgruppen 20–64 år.

förvärvsfrekvensen i genomsnitt 55 procent för kvinnor och 63 procent för män i dessa områden. Motsvarande siffror för riket var 78 procent för kvinnor och 80 procent för män. Sedan 2009 ökar dock förvärvsfrekvensen generellt och denna ökning är starkare i de 38 områdena än i riket som helhet.

Sverige har också i vissa avseenden en könssegregerad arbetsmarknad, vilket konstateras i regeringens handlingsplan för jämställda livsinkomster.

Bidragande orsaker till lägre sysselsättning och högre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar

Utbildningsnivå

Den allra tydligaste skiljelinjen på arbetsmarknaden går mellan personer som har, eller inte har, slutfört en gymnasieutbildning (Arbetsförmedlingen, Perspektiv på arbetslöshet i olika grupper, 2017). Sambandet mellan arbetslöshetsnivå och utbildningsnivå är mycket tydligt. Arbetslösheten är högst bland personer som inte har avslutat gymnasiet och lägst bland dem som har någon form av eftergymnasial utbildning. En växande andel av de personer som är arbetslösa saknar gymnasieutbildning. Denna grupp möter ofta svårigheter på arbetsmarknaden bl.a. på grund av att de i viss mån konkurrerar om samma jobb som personer med längre utbildning. Efterfrågan på arbetskraft med kort utbildning har också minskat över tid. Andelen personer med kort utbildning och låga skolresultat är högre i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med andra områden, se vidare avsnitt 2.4.2. Således bidrar det till högre arbetslöshet i dessa områden.

Utrikes födda personer

Arbetslösheten är i genomsnitt högre och sysselsättningsgraden lägre bland personer som är utrikes födda. Generellt gäller att sysselsättningen bland utrikes födda ökar med tiden i Sverige, men för många kvarstår en skillnad i förhållande till inrikes födda även efter många år i Sverige. Att personer som har invandrat till Sverige möter svårigheter när de ska etablera sig på arbetsmarknaden beror bl.a. på att många nyanlända saknar jobbrelaterade nätverk, svårigheter för arbetsgivare att värdera utländsk utbildning och yrkeskompetens samt bristande kunskaper i svenska språket. Det finns belägg för att stora grupper samt av utrikes födda personer diskrimineras när de söker arbete (se bl.a. Delmi, Kunskapsöversikt, 2015:3). Diskriminering av vissa utrikes födda innebär bl.a. att deras arbetsförmåga, utbildning och andra meriter bedöms mer kritiskt än för personer som är inrikes födda.

I och med att andelen utrikes födda är jämförelsevis hög i områden med socioekonomiska utmaningar och att utrikes födda i genomsnitt har en svagare ställning på arbetsmarknaden påverkar det även nivån på arbetslösheten och långtidsarbetslösheten i dessa områden.

Utrikes födda personer är naturligtvis en mycket heterogen grupp och sysselsättningen varierar således sammantaget mycket i gruppen bl.a. beroende på nyss nämnda faktorer. Samtidigt arbetar t.ex. personer som är eftergymnasialt utbildade och födda utanför EU/EFTA i lägre grad i yrken med hög kvalifikationsnivå än inrikes födda som har motsvarande utbildningsnivå.

Effekter av lägre sysselsättning och högre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar

En av de viktigaste insatserna för att kunna minska segregation och klyftor är att alla som kan arbeta har ett jobb att gå till. För den enskilda kan avsaknaden av ett arbete även innebära brist på struktur och sociala nätverk, lägre inkomst samt begränsade möjligheter att välja boende. För barn som växer upp i familjer där föräldrarna är arbetslösa kan bl.a. barnens skolresultat och hälsa påverkas negativt. Bland de samhälleliga effekterna av arbetslöshet märks bl.a. uteblivna skatteintäkter och produktionsbortfall. Det finns även kopplingar till social problematik. Forskningsresultat om så kallade grannskapseffekter pekar också på att när koncentrationen av arbetslösa är hög i ett område kan det innebära ytterligare svårigheter för en arbetslös person att komma ut, eller tillbaka, i arbete, se vidare avsnitt 2.4.1.

2.4.4 Demokrati och civilsamhälle

Nuvarande situation

Valdeltagande

Demokratiutredningen från 2014 konstaterar att demokratin i dag står stark, men att det politiska inflytandet inte är jämnt fördelat. Enligt utredningen är utbildning en faktor som har stor påverkan på valdeltagandet. Socioekonomiskt resursstarka personer och personer med högre utbildning är överrepresenterade bland personer som är aktivt engagerade i politiska partier eller andra civilsamhällesorganisationer. Såväl förtroendet för demokratiska institutioner som hur tillfreds man är med demokratin är också betydligt större i dessa grupper än bland de som har lägre utbildning och inkomst. (SOU 2016:5, s. 27 ff.).

Områden med socioekonomiska utmaningar har en relativt hög andel invånare med låg utbildning och utländsk bakgrund, samtidigt som det demokratiska deltagandet är lägre eller betydligt lägre än i andra områden.

I 38 områden med socioekonomiska utmaningar var skillnaderna i 2014 års riksdagsval stora. Deltagandet var i genomsnitt 66 procent i de 38 områdena jämfört med 86 procent i riket som helhet. I det valdistrikt som hade lägst valdeltagande i riksdagsvalet 2014, röstade endast 48 procent, medan 95 procent av de röstberättigade röstade i det valdistrikt som hade högst deltagande (SCB, Vilka valde att välja? Deltagandet i valen 2014, 2015).

I det senaste riksdagsvalet 2014 var det ungefär 15 procentenheters skillnad i valdeltagande mellan hög- och lågutbildade. Det finns också betydande skillnader i valdeltagandet mellan inrikes och utrikes födda. Utrikes födda uppvisar överlag ett lägre valdeltagande i allmänna val än inrikes födda. Det finns emellertid relativt stora variationer mellan olika grupper av utrikes födda (Delmi, Rapport, 2017:7).

I de tre senaste valen till kommun- och landstingsfullmäktige tycks valdeltagandet bland utländska medborgare ha stabiliserat sig, men på en jämförelsevis låg nivå. Vid 2014 års val till kommunfullmäktige var andelen röstande bland utländska medborgare 36 procent, vilket kan jämföras med 86 procent bland svenska medborgare (SCB, Vilka valde att välja – Deltagandet i valen 2014, 2015).

Representation i riksdag samt i kommun- och landstingsfullmäktige
Representationen av utrikes födda i riksdag och kommun- och landstingsfullmäktige har ökat under de senaste 20 åren men skillnader kvarstår jämfört med inrikes födda. Efter 2014 års val var det 8 procent av ledamöterna i riksdagen och kommun- och landstingsfullmäktige som var utrikes födda. Detta kan jämföras med att det vid 2014 års allmänna val var 11 procent av de röstberättigade i riksdagsvalet som var utrikes födda samtidigt som 17 procent av de röstberättigade i kommun- och landstingsvalen var födda utanför Sverige. Därmed är underrepresentationen större på den lokala nivån. (Delmi, Rapport, 2017:7). Denna underrepresentation har även tidigare studier visat på (se t.ex. Svenska kommunförbundet, Kommunpolitikern – Vem är det?, 2000). Jämfört med 2011 har andelen utrikes födda bland de förtroendevalda dock ökat något, främst bland kvinnor (SCB, Förtroendevalda i kommuner och landsting 2015, 2015).

Även avseende medborgarskap finns det skillnader. Bland förtroendevalda har hela 99 procent svenskt medborgarskap medan det i befolkningen som helhet är 92 procent som är svenska medborgare (SCB, Förtroendevalda i kommuner och landsting 2015, 2015).

Tidigare studier har visat att lågutbildade och låginkomsttagare är underrepresenterade inom gruppen förtroendevalda (Svenska kommunförbundet, Kommunpolitikern – Vem är här?, 2000). Detta är ett mönster som består i SCB:s rapport Förtroendevalda i kommuner och landsting från 2015. Bland de förtroendevalda i kommunerna är personer med enbart förgymnasial utbildning underrepresenterade, medan personer med högskoleutbildning är överrepresenterade. Bland kommunpolitikerna har 52 procent eftergymnasial utbildning, jämfört med 37 procent av befolkningen (SCB, Förtroendevalda i kommuner och landsting 2015, 2015).

Eftersom en jämförelsevis hög andel personer i områden med socioekonomiska utmaningar har låg utbildning och utländsk bakgrund, kan slutsatsen dras att det är troligt att invånarna i dessa områden inte är tillräckligt representerade inom gruppen folkvalda.

Demokratiskt deltagande mellan valen

Tendensen som diskuterats ovan är likartad vad gäller det demokratiska deltagandet mellan valen. Även här skiljer sig deltagandet tydligt mellan olika grupper i befolkningen. Precis som när det gäller deltagande i allmänna val utgör utbildningsnivå en av de faktorer som har allra tydligast koppling till huruvida en individ deltar eller ej. Detta gäller såväl deltagande i demokratiska beslutsprocesser mellan valen som aktivitet i föreningslivet. Andra faktorer som har stor betydelse för i vilken utsträckning människor deltar aktivt i demokratin mellan valen är arbetslöshet, försörjning, hälsotillstånd och hur länge man bott i Sverige (Esaïasson & Westholm, Deltagandets mekanismer, 2006).

Skillnader i demokratiskt deltagande och delaktighet gör att det i dag finns delar av befolkningen som upplever att trösklarna för att komma till tals är för höga eller som inte ser sig själva som möjliga aktörer i demokratiska beslutsprocesser (SOU 2016:5, s. 27 ff). Enligt den SOM-undersökning som utfördes av Göteborgs universitet 2017 var 74 procent i kategorin personer med låg utbildning nöjda med demokratin i Sverige jämfört med 82 procent bland dem med hög utbildning. Samma undersökning visade att 29 procent av de lågutbildade hade högt eller ganska högt förtroende för riksdagen jämfört med 41 procent bland högutbildade.

Civilsamhället

Det civila samhället är en central del av demokratin och kan spela många roller, t.ex. som röstbärare, gemenskap och serviceproducent. Det civila samhället kan även fungera som ett slags demokratiskola som genom sin verksamhet får de egna medlemmarna att bättre förstå det svenska demokratiska systemet. I denna roll fungerar det civila samhället som en plats där människor tillägnar sig demokratiska färdigheter och värderingar, men även en plats som erbjuder offentliga rum och därmed kan öka medborgarnas handlingsutrymme (Statsrådsberedningen, Framtidens civilsamhälle, 2012:3).

En stor del av föreningarna i områden med socioekonomiska utmaningar upplever att de har sämre villkor än föreningar i andra områden och att de i relativt hög grad är beroende av offentliga medel. Föreningar i områden med socioekonomiska utmaningar erbjuder generellt en större bredd i sin verksamhet, inte minst av karaktären socialt arbete, jämfört med många civilsamhällesorganisationer utanför dessa bostadsområden. Till skillnad från många andra föreningar lyckas de som är verksamma i områden med socioekonomiska utmaningar även i större utsträckning fånga upp underrepresenterade grupper. (MUCF, Utvecklingen av ideella föreningars villkor 2016, 2017).

Unga med utländsk bakgrund och unga med funktionsnedsättningar deltar i föreningslivet i lägre grad än andra ungdomar, och flickor deltar i lägre utsträckning än pojkar. Vad gäller idrottsutövande visar befintlig statistik att flickor med utländsk bakgrund är de som idrottar allra minst (MUCF, Fokus 17:1 Ungas etablering, 2017).

Föreningar i områden med socioekonomiska utmaningar fungerar också som mötesplatser som ger människor möjlighet att förändra sin situation, t.ex. genom att hitta jobb. Samtidigt är det svårt att stödja och vidareutveckla föreningslivet eftersom det inte är ovanligt att invånarna i områden med socioekonomiska utmaningar saknar arbete, har lägre utbildning, bor trängre och därför har svårt att kanalisera resurser till föreningsliv (Nilsson och Listerborn, Lokala föreningar och demokrati i socialt utsatta bostadsområden, 2015).

I områden med socioekonomiska utmaningar är föreningsverksamheten i många fall begränsad och består av organisationer som ofta har begränsad ekonomi och framför allt fokuserar på olika typer av fritids- och stödverksamheter. Dessa organisationer upplever i hög grad att de har sämre möjligheter att utveckla verksamheten och bedriva påverkansarbete.

Eftersom människor i första hand engagerar sig där de bor tenderar lokal-föreningar som verkar i områden med socioekonomiska utmaningar också i större utsträckning än föreningar på andra platser att involvera grupper som traditionellt står utanför det organiserade föreningslivet (MUCF, Utvecklingen av ideella förenings villkor, 2016).

En del av problematiken rör svårigheten för etablerade civilsamhällsorganisationer, i synnerhet sådana som kan kategoriseras som folkrörelser, att nå invånare som bor i områden med socioekonomiska utmaningar. Flera av dessa organisationer arbetar aktivt för att starta nya lokala föreningar och för att hitta nya former för engagemang för att involvera nya målgrupper (Ku2015/01872/KL).

Bidragande orsaker till lägre demokratisk delaktighet i områden med socioekonomiska utmaningar

Utbildning är den faktor som har störst påverkan på valdeltagande. De med högre utbildning röstar i större utsträckning än de med lägre utbildning (SOU 2016:5). Eftersom utbildningsnivån generellt sett är lägre i områden med socioekonomiska utmaningar än i övriga landet röstar invånarna i dessa områden i lägre utsträckning.

Delegationen för migrationsstudier (Delmi) konstaterar, i rapporten Valdeltagande och representation – Om invandring och politisk integration i Sverige (Delmi, 2017:7), att endast en mindre del av representationsgapet mellan inrikes- och utrikes födda på kommunal nivå kan förklaras med socioekonomiska faktorer, såsom utbildning, sysselsättning och inkomst. En viktig anledning till representationsklyftorna är i stället antalet kommunfullmäktigeplatser i förhållande till storleken på den röstberättigade befolkningen. Upp emot en tredjedel av representationsgapet på aggregerad nivå kan förklaras med att utrikes födda oftare än inrikes födda bor i större kommuner, där det behövs betydligt fler röstberättigade per fullmäktigeplats än i mindre kommuner.

Även faktorer inom partierna påverkar möjligheterna för kandidater med utländsk bakgrund att bli nominerade till valbar plats. Bland de faktorer som har betydelse för den partiinterna rekryteringen märks bl.a. kunskap om det politiska systemet, det specifika politiska språkbruk som används inom politiska partier och församlingar, samt inte minst tillgängligheten till för partierna relevanta nätverk (Delmi, 2017:7).

Effekter av lägre demokratisk delaktighet i områden med socioekonomiska utmaningar

Områden med socioekonomiska utmaningar präglas av att invånarna i högre grad än i andra typer av områden inte deltar och känner sig delaktiga i demokratin. Detta är ett problem både för individer som inte kommer till tals och kan påverka sin livssituation och för samhället som går miste om perspektiv, synpunkter och förslag. Om människor saknar förutsättningar att delta och vara delaktiga strider detta mot idén om politisk jämlikhet och riskerar leda till att demokratins legitimitet urholkas (SCB, Vilka valde att välja – Deltagandet i valen 2014, 2015).

Skillnader i demokratisk delaktighet mellan olika områden riskerar även att leda till att politiska beslut gynnar områden där delaktigheten är högre, till nackdel för områden där delaktigheten är lägre. Ett fördjupat demokratiskt utanförskap i områden med socioekonomiska utmaningar kan skada tilltron till samhällets institutioner. Detta kan i sin tur leda till att vissa grupper försöker lösa problem vid sidan av samhällets institutioner och utanför rättsstatens kontroll. En sådan utveckling skulle i sin tur kunna leda till att tilltron till samhällets institutioner och till rättsstaten sjunker även i resursstarka områden.

2.4.5 Brottslighet

Nuvarande situation

Kriminaliteten i områden med socioekonomiska utmaningar har fått mycket uppmärksamhet de senaste åren. Det handlar bl.a. om utbredningen av kriminella nätverk och den narkotikaförsäljning som följer i deras spår, men också om skjutningar och användningen av handgranater. Flera rapporter vittnar om en utbredd otrygghet och rädsla, hos såväl vuxna som barn, vilket även riskerar sprida sig till andra bostadsområden. En rad händelser har också lett till att tillståndet i områden med socioekonomiska utmaningar uppmärksammats medialt.

Polismyndigheten har de senaste åren särskilt prioriterat områden som har socioekonomiska utmaningar. Polismyndigheten liksom Brottsförebyggande rådet (Brå) använder egna kriterier när de definierar platser som särskilt utsatta eller som riskområden. I den här lägesbeskrivningen kommer därför dessa båda myndigheters terminologi och definitioner i huvudsak att användas.

Brottsligheten i det som Polismyndigheten definierar som ”utsatta områden” är komplex och svår att definiera. Hittills saknas en myndighetsgemensam definition av vad som kännetecknar ett område med socioekonomiska utmaningar, vilket komplicerar analysen av hur situationen faktiskt ser ut och gör det svårare att ta fram en gemensam lägesbild.

Den situation Polismyndigheten beskriver är på många sätt oroande. Myndigheten betonar att den brottslighet som finns i dessa områden är av delvis annat slag än i övriga samhället. Det rör sig t.ex. om narkotikahandel, övergrepp i rättssak, hot och våld mot poliser samt en utbredning av kriminella nätverk och våldsbejakande extremism, men även om en högre grad av ordningsstörningar såsom klotter eller att ungdomar åker moped sena kvällar (Brå 2018:6).

Hedersnormer och hedersrelaterat våld och förtryck är problem som förekommer i allt för hög grad i områden med socioekonomiska utmaningar. Flickor och unga kvinnor i områden med socioekonomiska utmaningar är exempelvis enligt MUCF den grupp som begränsas mest vad gäller sexuella och reproduktiva rättigheter. (MUCF, Fokus 15, Ungas sexuella och reproduktiva rättigheter, 2015). Barnombudsmannen konstaterar vidare att det nästan bara är hos flickor som det finns en rädsla för att röra sig ensam ute samt för att utsättas för sexuellt våld. Mer än var tionde flicka känner sig även otrygg i sitt närområde. (Barnombudsmannen, Utanförskap, våld och kärlek till orten, 2018).

Flera europeiska länder har en liknande problematik i motsvarande områden med socioekonomiska utmaningar, men i Sverige är det två typer av brottslighet, användningen av handgranater och skjutningar, som kan beskrivas som särskilt problematiska i jämförelse med andra europeiska länder. Under den senare delen av 2010-talet har det skett en kraftig ökning av den illegala förekomsten av explosiva varor, främst handgranater, i Sverige. Tillgången till explosiva varor, liksom tillgången till skjutvapen, utgör många gånger en förutsättning för att grova våldsbrott ska kunna ske. Detta ökar också risken för att en uppkommen våldssituation ska få svåra följder. Användningen av handgranater är ett relativt nytt fenomen i Sverige och kan betraktas som närmast unik. I andra jämförbara länder förekommer denna typ av brottslighet i betydligt mindre utsträckning.

Till detta kan läggas en tydlig ökning av skjutningar i kriminella miljöer, vilka till stora delar kan härledas till socialt utsatta områden. Skjutningarna har blivit ett tillvägagångssätt för kriminella nätverk att hantera konflikter,

men i takt med att fenomenet blivit vanligare har det också flyttat ut i det offentliga rummet till gator och torg, där risken finns att allmänheten drabbas. Enligt Brå finns en viss obenägenhet bland invånare i socialt utsatta områden att delta i rättsprocessen. Detta beror bl.a. på en rädsla för olika former av repressalier, men även på att polis och det övriga rättsväsendet av många i dessa områden uppfattas som ineffektiva och av vissa även som orättvisa (Brå 2018:6).

Utsattheten för vålds- och egendomsbrott är högre i socialt utsatta områden än i övriga urbana områden, enligt Brå. Skillnaderna i utsatthet med andra jämförbara urbana områden tycks dock ha minskat något över tid. Den upplevda otryggheten, är alltså ett stort problem. Mer än hälften av de kvinnor som bor i socialt utsatta områden upplever till exempel otrygghet under vistelse sen kväll i det egna bostadsområdet. Detta kan jämföras med kvinnor i andra urbana områden, där 30 procent upplever otrygghet. Även bland män är skillnaden stor. Andelen otrygga män vid utevistelse sent på kvällen är 20 procent i socialt utsatta områden och 10 procent i övriga urbana områden (Brå 2017:7).

Av intervjuer med ett stort antal barn och ungdomar som bor i områden med socioekonomiska utmaningar framkommer att många av dem trivs i sitt närområde. Samtidigt beskriver de en vardag kantad av våld och annan kriminalitet. Det kan handla om att de utsätts för våld och sexuella trakasserier, men också om skottlossningar och drogförsäljning i området. Även så små barn som fyra och fem år gamla beskriver våld på förskolan eller i sitt närområde. Detta gör att många av barnen känner sig begränsade och otrygga. Det finns en könsaspekt i våldet, där det nästan uteslutande är flickor som är rädda för eller utsatts för sexuellt våld (Barnombudsmannen, Utanförskap, våld och kärlek till orten, 2018).

Bidragande orsaker till större otrygghet och högre brottslighet i områden med socioekonomiska utmaningar

En kriminell struktur har enligt Polismyndigheten byggts upp under lång tid och fått fäste i flera utsatta områden. Denna struktur är ett resultat av en kriminaliseringsprocess med flera samverkande riskfaktorer som var och en kan leda till kriminalitet. Det handlar bl.a. om arbetslöshet, psykisk ohälsa, oavslutad skolgång och en svag kollektiv förmåga. I områden med en stark kollektiv förmåga finns det högre förtroende mellan de boende och en förväntan om att agera gemensamt för att upprätthålla en viss önskad social ordning, t.ex. genom att ingripa mot oönskade beteenden.

För unga hör ett tidigt skolmisslyckande, bristande ekonomiska resurser och förekomsten av missbruk eller brottslighet inom familjen till de orsaker som tidigt kan leda in dem på en kriminell bana. Trångboddheten leder till att ungdomar, särskilt pojkar, tillbringar mycket tid ute i den offentliga miljön, vilket innebär en särskild risk att dras in i gäng eller kriminalitet. Insatser som parallellt fokuserar på ett flertal riskfaktorer i olika sociala miljöer har visat sig ge bäst effekt. Mycket tyder på att de allra mest lovande insatserna mot en kriminell utveckling är de som sätts in tidigt (Brå, Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling, 2009).

Effekter av större otrygghet och högre brottslighet i områden med socioekonomiska utmaningar

Det finns en rad följdverkningar av att vara utsatt för brott på individ-, grupp- och samhällsnivå. Följderna drabbar alltså inte bara den enskilde, utan även familjen, skolan och samhället i stort.

Ett brottsoffer kan uppleva allt från ekonomiska förluster och fysiska skador till en känsla av skuld och skam, men riskerar även att drabbas av psykiska reaktioner eller sociala följder. Dessutom medför händelsen ofta rent praktiska problem.

På samhällsnivå handlar konsekvenserna av brottsligheten om otrygghet och en låg kollektiv förmåga som innebär att gäng och kriminella möter mindre motstånd bland invånarna och därför har lättare att breda ut sig. Det handlar även om att näringsidkare har svårt att bedriva sin verksamhet, eftersom den kan påverkas av kriminell verksamhet, och därför ofta väljer att lämna området. Dessutom kan boende i områden med hög kriminalitet förlora förtroendet för att polisen och andra myndigheter kommer att förbättra situationen. De ekonomiska konsekvenserna för samhället är också betydande. Både internationella och svenska studier visar att kostnaderna för brottsligheten är omfattande för samhället (Brå 2017:8).

En annan konsekvens av otrygghet är en krympt rörelsefrihet. Till exempel vittnar barn och unga om hur de av rädsla för att utsättas för trakasserier eller våld undviker vissa platser, eller att gå ut över huvud taget (Barnombudsmannen, Utanförskap, våld och kärlek till orten, 2018).

3. Utgångspunkter och perspektiv för det fortsatta arbetet

I detta kapitel redogörs för ett antal utgångspunkter för regeringens fortsatta arbete för att minska och motverka segregation samt för de perspektiv som ska genomsyra arbetet.

3.1 Utgångspunkter

Baserat inte minst på erfarenheter från tidigare statliga satsningar för att minska och motverka segregation bedömer regeringen att följande utgångspunkter är viktiga i arbetet för att minska och motverka segregation:

Långsiktighet

Erfarenheter från tidigare insatser mot segregation pekar på att en stor del av arbetet har varit allt för kortsiktigt och bedrivits i projektform. Långsiktighet är grundläggande för att främja god planering och uthållighet, inte minst i kommunernas och landstingens arbete.

Ett sektorsövergripande arbetssätt

Segregation berör flera olika sektorer såsom boende, skola och arbete. Det krävs därför ett sektorsövergripande arbetssätt där insatser på flera områden samverkar för att vända en utveckling mot ökade skillnader, ojämlikheter och segregation. Detta är lika viktigt på nationell som på regional och lokal nivå. Ett sektorsövergripande arbetssätt är också ett sätt att hantera de målkonflikter som kan uppstå i arbetet med en komplex fråga som segregation.

Samverkan och samordning

Ett sektorsövergripande arbetssätt förutsätter samverkan och samordning. Brist på samverkan har återkommande uppmärksammats som en svaghet i tidigare satsningar, trots att det varit en grundläggande utgångspunkt. Mot bakgrund av detta är det centralt att de aktörer som utför olika insatser och åtgärder samverkar med andra aktörer och att det finns funktioner för samordning.

Tidiga och förebyggande insatser

Med rätt insatser i ett tidigt skede för barn och unga förbättras förutsättningarna för att vända en negativ utveckling på längre sikt. Därför betonas särskilt tidiga och förebyggande insatser som kan bidra till goda och likvärdiga möjligheter för barn och unga. Förebyggande insatser kan även motverka risken för förlorad potential och minska de samhälleliga och individuella kostnaderna för t.ex. arbetslöshet och kriminalitet.

Ett kunskapsbaserat arbetssätt

Det är viktigt att insatser för att minska och motverka segregation är baserade på erfarenheter och kunskap. Lokala och regionala perspektiv måste också beaktas i arbetet. För att belysa och förklara bakomliggande orsaker till och konsekvenser av segregation behöver forskningen ha goda förutsättningar. Det är viktigt att reformer i största möjliga mån utformas för att kunna utvärderas på ett systematiskt och transparent sätt.

Generella reformer och riktade insatser

För att minska och motverka segregation behövs breda reformer som förändrar de samhällsstrukturer och mekanismer som i förlängningen leder till segregation. Det kan t.ex. handla om reformer som påverkar bostadsbyggandet eller reformer som syftar till att utjämna stora skillnader i inkomst. Samtidigt behövs riktade insatser för att hantera de omedelbara behoven och konsekvenserna av segregation. Det kan t.ex. behövas riktade insatser på barnomsorg, skola, vård och mot brottslighet.

Insatser på flera nivåer

Det långsiktiga arbetet med att minska och motverka segregation måste ske samlat och på flera nivåer – nationellt, regionalt och lokalt. Staten har ett ansvar för att bidra till goda förutsättningar för aktörer på olika nivåer att bedriva ett långsiktigt arbete mot segregation. Kommunernas arbete mot segregation genomförs inom ramen för det kommunala ansvaret och handlar om en bredd av frågor såsom utbildning, bostäder, plan- och byggfrågor och social omsorg. Alla dessa frågor är centrala i arbetet mot segregation. Landstingens arbete handlar bl.a. om hälso- och sjukvård, kollektivtrafik men även om regional utveckling, vilket kan ha stor betydelse för det regionala arbetet för att minska och motverka segregation. Civilsamhället har en viktig roll i det lokala arbetet, inte minst vad gäller att skapa engagemang och delaktighet i samhället inklusive fritidsverksamhet för barn och unga.

3.2 Perspektiv

Mänskliga rättigheter och demokrati

Arbetet för att minska och motverka segregation har sin grund i det demokratiska samhällsbygget och alla människors lika värde och rättigheter. De mänskliga rättigheterna är universella och slår fast att alla människor, oavsett land, kultur och sammanhang, är födda fria och lika i värde och

rättigheter. De mänskliga rättigheterna är en central del av folkrätten och en förutsättning för upprätthållandet av fred och säkerhet samt för en rättvis, jämställd och hållbar utveckling. Det yttersta ansvaret för att de mänskliga rättigheterna efterlevs har staten. I praktiken sker dock arbetet med att säkerställa efterlevnaden i såväl nationell, som regional och lokal verksamhet. Även andra aktörer spelar en viktig roll för att främja och skydda efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Stora skillnader i kvalitet och tillgång på t.ex. samhällsservice såsom skola och sjukvård kan leda till ojämlikhet som i vissa fall kan riskera att påverka åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna. Ojämlikhet i samhället kan leda till att vissa grupper upplever att de har sämre möjligheter att hävda och åtnjuta sina rättigheter. Det kan även leda till minskad tillit och kan ge upphov till ökad polarisering, rasism, diskriminering, kvinnofientlighet, våldsbejakande extremism samt ökad förekomst av hot och våld. Bristande jämlikhet utgör därmed en risk för demokratin och rätts säkerheten.

Mänskliga rättigheter och demokrati är nära sammankopplade och varandras förutsättningar. En fördjupad och hållbar demokrati förutsätter att de mänskliga rättigheterna respekteras. Att de mänskliga rättigheterna respekteras är avgörande för utvecklingen av en demokratisk kultur. Det nya målet för demokratipolitiken enligt budgetpropositionen för 2018 är ”en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika” (prop. 2017/18:1, utgiftsområde 1). För att infria målet behövs ett högt och jämlikt valdeltagande, ett breddat och mer jämlikt deltagande för kvinnor och män oavsett bakgrund i de folkvalda församlingarna samt stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet i demokratiska processer, institutioner och samhällslivet. Det behövs även insatser för en ökad demokratisk medvetenhet och för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Regeringen har antagit en strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29). Strategin lyfter behovet av en sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna.

Icke-diskriminering

Skyddet mot diskriminering är en av hörnstenarna i arbetet för de mänskliga rättigheterna. I arbetet för att minska och motverka segregation ska ojämlikheter och normer som ligger till grund för att människor diskrimineras på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning

och ålder motverkas. En stor del av befolkningen i områden med socioekonomiska utmaningar har utländsk bakgrund, vilket har visat sig vara en faktor som påverkar t.ex. diskriminering på arbetsmarknaden.

Barnrättsperspektivet och ungdomsperspektivet

Ett barnrättsperspektiv ska genomsyra regeringens arbete mot segregation. Det innebär att barnets rättigheter och intressen ska beaktas i verksamheter, insatser och åtgärder som berör barn. Arbetet mot segregation ska även genomsyras av ett ungdomsperspektiv. Ett ungdomsperspektiv utgår från de mänskliga rättigheterna och att ungdomar bör betraktas som en mångfald av individer, stödjas att bli självständiga och ha möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande. Andelen barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar är generellt högre än i andra områden. I kapitel 2 beskrivs bl.a. indikationer på att livsvillkoren för flickor och pojkar i områden med socioekonomiska utmaningar ofta är svårare än för genomsnittet av barn i Sverige. Även om många barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar uppskattar sitt bostadsområde, vittnar många barn och unga om att de inte känner sig delaktiga eller välkomna i det omgivande samhället (Barnombudsmannen, Utanförskap, våld och kärlek till orten, 2018). Därför är det viktigt med insatser bl.a. för att stärka barn och ungas möjligheter till en bra utbildning, delaktighet, en meningsfull fritid och en trygg tillvaro utan våld.

Jämställdhet

Ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra arbetet mot segregation. Jämställdhetspolitiken bygger på det övergripande målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Det finns tydliga jämställdhetsutmaningar kopplat till segregation. Ett jämställdhetsperspektiv behövs i såväl analys av orsaker och effekter av segregation som i åtgärder och satsningar för att förebygga och motverka segregation. Det är t.ex. viktigt med särskilda åtgärder inom brottsbekämpning i områden med socioekonomiska utmaningar rörande kvinnors och flickors upplevelse av trygghet och av att kunna röra sig fritt. Vidare är det viktigt med särskilda åtgärder avseende mäns våld mot kvinnor och barn, och hedersrelaterat våld och förtryck. Flera åtgärder med sådan inriktning ingår i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). När det gäller sysselsättning är det särskilt viktigt att fokusera på gruppen utrikes födda kvinnor, eftersom de har lägre förvärvsfrekvens än andra. På utbildningsområdet kan det exempelvis

handla om insatser för att förebygga destruktiva maskulinitetsnormer och för att förbättra pojkarnas prestationer i skolan. I arbetet med att stödja civilsamhället är det angeläget att säkerställa att kvinnor och flickor ges lika goda förutsättningar som män och pojkar att delta i aktiviteter och föreningsliv.

Jämlikhet

Segregation har en nära koppling till ojämlikheter i tillgång till bl.a. utbildning, boende, hälsa, arbete och inkomst. Arbetet för att minska och motverka segregation behöver därför ha ett tydligt jämlikhetsperspektiv. Generella jämlikhetsskapande insatser är grundläggande för att påverka de strukturer som skapar, upprätthåller och fördjupar segregation. Det är även viktigt att beakta hur olika maktordningar påverkar kvinnor och män, flickor och pojkar, och deras villkor och möjligheter samt hur dessa maktordningar samverkar. Dessa maktordningar baseras på t.ex. social bakgrund, etnisk tillhörighet, ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Agenda 2030

I Agenda 2030 har alla länder som är medlemmar i FN förbundit sig att nå de mål som satts upp för att åstadkomma en hållbar utveckling. Överenskommelsen är universell, och samtliga mål är kopplade till och beroende av varandra och balanserar den ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. Regeringens arbete för att minska och motverka segregation kan bidra till att uppfylla flera av målen i Agenda 2030. För denna strategi är det framför allt dessa mål i Agenda 2030 som är av vikt:

Ingen fattigdom (mål 1)

Detta mål omfattar fler dimensioner än den ekonomiska, såsom frihet, makt, inflytande, hälsa, utbildning och fysisk säkerhet, s.k. multidimensionell fattigdom.

God utbildning för alla (mål 4)

Utbildning är en mänsklig rättighet. Inkluderande utbildning av god kvalitet är en av de viktigaste grunderna för välbästand, hälsa och jämställdhet i varje samhälle.

Minskad ojämlikhet (mål 10)

Stater bär huvudansvaret för att främja jämlikhet i samhället, eftersom ojämlikhet har sin grund i strukturella förhållanden. Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter som grund för en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt som politiskt inflytande i samhället.

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

Städer går ofta i täten för utveckling, och är nav för innovationer och nya idéer. Den snabba och stora inflyttningen till städer ställer nya krav som behöver bemötas på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt.

Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16)

Fredliga samhällen och frihet från våld utgör både ett mål och ett medel för hållbar utveckling. Inga varaktiga framsteg kan nås i en kontext präglad av våld, konflikt och hot om våld. En väl fungerande statsförvaltning med ansvarsfulla institutioner, transparens och rättsstatens principer har alla ett fundamentalt egenvärde.

Genomförande och partnerskap (mål 17)

Samverkan och partnerskap mellan offentliga organisationer och andra delar av lokalsamhället kan bidra till hållbar utveckling och är viktiga förutsättningar för genomförandet av Agenda 2030 och denna strategi. Civilsamhällets organisationer kan spela en betydande roll för att stärka det demokratiska engagemanget.

4. Mål och inriktning i arbetet för att minska och motverka segregation 2018–2028

I det här avsnittet presenteras ett övergripande mål för regeringens arbete för att minska och motverka segregation samt delmål för de fem prioriterade områdena under perioden 2018–2028. Delmålen definierar målsättningar för regeringens arbete för att minska och motverka segregation inom varje område och ska tillsammans bidra till att det övergripande målet uppnås.

För varje delmål redogörs för ett antal insatsområden där åtgärder behöver vidtas för att uppfylla delmålet. I några fall redogörs för satsningar som redan görs på dessa områden, i vissa fall beskrivs tänkta nya satsningar och i flera fall pekas en planerad inriktning ut mer generellt. En beskrivning av regeringens pågående insatser för att minska och motverka segregation finns på regeringens hemsida.⁵

De fem prioriterade områdena i strategin är desamma som de utvecklingsområden som pekades ut i regeringens reformprogram för minskad segregation. Regeringen bedömer att dessa fem områden är centrala för arbetet. De fem prioriterade områdena hänger också nära samman och påverkar varandra. Att ha en utbildning på minst gymnasienivå är t.ex. mycket viktigt för att få ett arbete. Att ha ett arbete påverkar i sin tur människors inkomster och möjligheten att välja sitt boende. Var du bor påverkar samtidigt dina möjligheter avseende både arbete och utbildning. Om människor är delaktiga i demokratin och det civila samhället eller inte hänger nära samman med exempelvis utbildningsnivå. För unga utgör oavslutad skolgång och bristande ekonomiska resurser i familjen några av de främsta riskfaktorerna för att hamna i kriminalitet. Den främsta faktorn för att nå godkända resultat i skolan är i sin tur kopplad till föräldrarnas utbildningsnivå. Att dessa områden hänger så nära samman och påverkar varandra är också det viktigaste skälet till det sektorsövergripande angreppssättet i regeringens arbete mot segregation.

Att just dessa fem områden har prioriterats betyder naturligtvis inte att andra områden är oviktiga. En god och jämlik hälsa är t.ex. av stor vikt i arbetet mot segregation. Hälsosituationen för personer som bor i områden med socioekonomiska utmaningar är generellt sett sämre än för dem i andra

5 www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-samlade-insatser-mot-segregation/

områden.⁶ Regeringen presenterade i april 2018 propositionen God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (prop. 2017/18:249). Inriktningen för det fortsatta arbetet på folkhälsoområdet och arbetet för att minska och motverka segregation på det sätt som beskrivs i denna strategi bedöms kunna stärka varandra.

⁶ Ojämlighet i hälsa uppkommer något förenklat genom skillnader mellan sociala grupper i tillgången till exempelvis utbildning, arbete och boende (Kommissionen för jämlik hälsa, SOU 2016:55).

4.1 Övergripande mål

Det övergripande målet för regeringens arbete för att minska och motverka segregation är följande:

Minskad segregation, jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla

Det övergripande målet och strategin som helhet har ett tioårsperspektiv. För att stärka långsiktigheten i arbetet avser regeringen att i budgetpropositionen för 2019 föreslå att riksdagen antar det övergripande målet.

Målet tar sikte på att det ska bedrivas ett kraftfullt, kontinuerligt och långsiktigt arbete för *minskad segregation*. Det innefattar både insatser för att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och att motverka strukturella orsaker till segregation. Sverige ska inte ha några områden som kännetecknas av socioekonomiska utmaningar eller några särskilt utsatta områden. Steg för steg ska antalet sådana områden, segregation och utsatthet minska. Fortsatta resultat ska uppvisas under kommande mandatperiod.

Vidare tar målet sikte på:

Jämlika uppväxtvillkor – alla barn har rätt till goda uppväxtvillkor, i bra hem med trygga vuxna. Skolan och fritiden är viktiga delar under uppväxten, och ska vara av god och likvärdig kvalitet. Samhället måste agera tidigt och förebyggande för barn och unga som lever under utsatta omständigheter.

Jämlika levnadsvillkor – alla ska oavsett var de bor ha goda levnadsvillkor när det gäller utbildning, arbete, boende, demokratisk delaktighet och trygghet. Det handlar om mänskliga rättigheter och är även en rättvisefråga.

Goda livchanser – alla ska ha goda möjligheter att utveckla sitt liv, sina förmågor och kompetenser utifrån intressen och behov.

4.2 Delmål och insatsområden

4.2.1 Boende

Delmål

Minskad boendesegregation, bra bostäder för alla och stärkt samhällsservice

Insatsområden

- Insatser för blandad bebyggelse
- Insatser för en bostadsmarknad öppen för alla
- Insatser för förtydligade sociala hållbarhetsperspektiv i samhällsplaneringen
- Insatser för stärkt samhällsservice i områden med socioekonomiska utmaningar

Bostadspolitiken ska ha ett långsiktigt och tydligt fokus på social hållbarhet. Regeringen avser att förtydliga det sociala hållbarhetsperspektivet i bostadspolitiken genom att verka för bra bostäder för alla och för minskad boendesegregation.

Insatser för blandad bebyggelse

För att bryta boendesegregationen behövs en mångfald av bostadstyper i alla områden. Bostadsbristen är fortfarande stor och fler bostäder behöver byggas. En blandning gällande upplåtelseform, storlek, boendetyp och prisnivå på områdesnivå bidrar till att minska segregationen. Inom ramen för ett ökat byggande ingår att genom förtätning med fler bostäder i befintliga områden verka för en större mångfald av bostäder i hela staden, i villaområden såväl som i områden med socioekonomiska utmaningar.

För att öka byggandet arbetar regeringen aktivt med att förenkla plan- och byggprocesser. Konkurrensen inom bygg- och byggmaterialindustrin behöver samtidigt öka för att pressa priserna. Boverket har därför fått i uppdrag att kartlägga konkurrenssituationen inom dessa sektorer i andra länder samt att redovisa hur andra nationer verkar för en sund konkurrens. Det är även viktigt med information till utländska byggherrar och byggföretag om byggregler, planprocess, arbetsmiljöregler och avtalsvillkor på arbetsmarknaden för att underlätta etablering av utländska företag.

För att öka byggandet av hyresrätter har regeringen bl.a. beslutat om ett investeringsstöd till anordnande av hyresbostäder. Stödet får lämnas till den som anordnar nya bostäder som upplåts med hyresrätt i områden med befolkningstillväxt och bostadsbrist. Stödet har villkor om bl.a. en högsta hyresnivå och rimliga krav på bostadssökandens ekonomi. Fram till och med maj 2018 har över 13 000 bostäder beviljats stöd. Av dessa är cirka 2 000 studentbostäder. Anslaget har successivt ökat från 2,2 miljarder kronor år 2016, till 2,7 miljarder kronor 2017 och därefter till 3,2 miljarder årligen. Till och med maj 2018 har totalt ca 3,41 miljarder kronor beviljats.

Regeringens arbete för att minska boendesegregationen ska vara kunskapsbaserat. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har fått i uppdrag att inrätta tioåriga nationella forskningsprogram för hållbart samhällsbyggande, klimatforskning och en stödjande forsknings-satsning för social bostadspolitik. Under åren 2018–2020 går 80 miljoner kronor till forsknings-satsningen för social bostadspolitik. Syftet är att öka kunskapen om utmaningar kopplade till boende, bostäder och bostadsområdets utveckling.

Insatser för en bostadsmarknad öppen för alla

Bostadsmarknaden behöver bli mer åtkomlig för hushåll med lägre inkomster. En åtgärd som syftar till ökad åtkomlighet är statligt subventionerade hyresbostäder. Även bostadsbidraget kan vara betydelsefullt för hushåll som har en egen bostad. I budgetproposition för 2018 aviserade regeringen en översyn av regelverket för bostadsbidrag. Regelverket behöver t.ex. bli mer neutralt i förhållande till olika typer av boenden (prop. 2017/18:1, utgiftsområde 12).

Olika former av bostadsstöd ger en mer specifik åtkomlighet för personer med lägst inkomster, givet att de av hyresvärden godtas som hyresgäster. För att öppna upp hyresmarknaden för fler, har regeringen initierat ett arbete mellan Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO) och Fastighetsägarna Sverige. Aktörerna arbetar med en vägledning för fastighetsägare om lämpliga tillträdeskrav vid uthyrning av bostäder. Syftet med arbetet är att skapa ett konkret verktyg för hyresvärdarna som kan öppna upp hyresmarknaden för fler.

Det är även viktigt att minska och motverka diskriminering på bostadsmarknaden. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har på uppdrag av regeringen vidtagit särskilda åtgärder mot diskriminering på bostadsmarknaden. DO har

fastställt en långsiktig inriktning för myndighetens arbete inom detta område som ska fortgå fram till 2020.

Kommunerna ska verka för att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder. De kan t.ex. genom sina bostadsbolag bidra till att bostäder med rimliga hyror tillhandahålls. Av betänkandet Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35) framgår att det i kommunerna saknas en samlad bild av vilka bostadsbehov som inte tillfredsställs på marknaden och att hjälp från staten är en förutsättning för förändring. Att stärka arbetet kring bostadsförsörjningsfrågor och förtydliga vikten av att det behöver finnas bostäder för alla, oavsett inkomst, är viktigt. Regeringen avser fortsätta arbetet med att skapa goda förutsättningar för en ändamålsenlig bostadsförsörjning där nationella, regionala och lokala perspektiv inkluderas.

Regeringen arbetar med att kunna lägga fram förslag i syfte att förbättra förutsättningarna för kommunerna och begränsa de negativa sociala konsekvenserna av EBO. Kombinationen av att Migrationsverkets möjlighet att hyra och upphandla boenden har varierat över landet och att de asylsökande har nyttjat möjligheten att ordna eget boende, har lett till en ojämn fördelning av asylsökande mellan kommuner, som i vissa fall lever kvar även efter det att den asylsökande beviljats uppehållstillstånd i Sverige. Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning eller den s.k. bosättningslagen har inneburit att fler nyanlända tas emot i en kommun efter anvisning. Lagen har bidragit till en jämnare fördelning av mottagandet av nyanlända mellan landets kommuner. Bosättningslagen är principiellt viktig men mer behöver göras. Mottagandeutredningen har lämnat förslag om ett nytt sammanhållet system för mottagande av asylsökande och nyanlända (SOU 2018:22, s. 21 ff.). Utredningen lämnar bl.a. förslag om ett värdigt och socialt hållbart eget boende för asylsökande genom införandet av en möjlighet till prövning av boenden i vissa kommuner med socioekonomiskt utsatta stadsdelar. Utredningens betänkande har remitterats. Regeringen avser att ta fram ett kompletterande beredningsunderlag i frågan om eget boende för asylsökande m.fl. i syfte att kunna lägga fram förslag som begränsar de negativa sociala konsekvenserna av EBO. Regeringen ser reformeringen av dagens EBO som en prioriterad åtgärd för att i längden minska segregationen och stärka nyanländas etablering på arbetsmarknaden och i det svenska samhället.

Insatser för förtydligade sociala hållbarhetsperspektiv i samhällsplaneringen
Plan- och bygglagen (2010:900) lägger grunden för hur vi planerar våra samhällen. I lagen finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och

om byggande. Bestämmelserna syftar till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktig hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer. Även i socialtjänstlagen (2001:453) regleras att socialtjänsten ska medverka i samhällsplaneringen. Utredningen Framtidens socialtjänst har lämnat delbetänkandet Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst (SOU 2018:32). I delbetänkandet understryks vikten av förebyggande insatser på samhälls-, grupp- och individnivå. Socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen uppmärksammas särskilt.

För att synliggöra sociala konsekvenser av samhällsplaneringen finns behov av att stärka kommunernas arbete med att strukturerat behandla social hållbarhet i planeringen av nya bostäder och stadsmiljöer. Regeringen avser därför att sammanställa och sprida kunskap och erfarenheter om hur sociala konsekvensanalyser och hälsokonsekvensbedömningar kan användas i samhällsplaneringsprocesser. För att de sociala aspekterna ska få genomslag behöver de även hanteras strukturerat i ekonomiska bedömningar och kalkyler. Nya modeller behövs därför som bättre tar hänsyn till både de vinster och de kostnadsminskningar som satsningar på social hållbarhet kan möjliggöra. Dagens ekonomiska modeller räknar i regel t.ex. inte in värdet av sociala investeringar och sociala konsekvenser såsom ökade livschanser och den minskade brottslighet som renoveringar eller nybyggnation kan bidra till. I samhällsplaneringen är det även viktigt att skapa mer jämlika förutsättningar för människor från olika delar av staden att göra sina röster hörda.

Planeringen och utformningen av städer och tätorter påverkar möjligheterna att minska boendesegregationen. I huvudsak ligger ansvaret för planering och byggande på kommunerna, men staten ska stödja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden. Ett arbete med att ta fram en strategi för fysisk planering med inriktning mot bostadsförsörjning pågår inom Regeringskansliet (N2017/05965/SPN; N2018/01681/SPN). Även i propositionen Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110, s. 9 och 17) konstaterar regeringen att ett medvetet arbete med arkitektur, form och design kan bidra till att bryta segregation och utjämna socioekonomiska skillnader. Det kräver en omsorgsfull och långsiktig planering av städer och samhällen, både sett till den större helheten och till detaljerna.

Städer och tätorter behöver i högre utsträckning planeras för ökad blandning och för ökade rörelser av människor mellan dess olika delar. Det kan bl.a. handla om att öka den upplevda tryggheten och att minska fysiska barriärer mellan områden. Att bygga om trafikleder till stadsgator där gående, cyklisterna och kollektivtrafik främjas är bra exempel på hur kontinuiteten i stadsmiljön kan stärkas för att öka rörligheten mellan stadsdelar. Vidare kan lokaler för exempelvis kultur, idrott eller handel, placeras strategiskt för att stimulera rörelser mellan områden och möten mellan människor. Även transportsystemet, inte minst kollektivtrafiken, behöver planeras på sätt som främjar rörlighet och ökar områdets attraktion. Det är även viktigt att transporter är ekonomiskt överkomliga.

Det är av stor vikt att det både i nya bostadsområden och i omvandlingen av befintliga, ges plats och planeras för olika former av mötesplatser som bidrar till attraktiva livsmiljöer och som gynnar inkludering och sammanhållning (prop. 2017/18:110, s. 30). Regeringen avser att öka möjligheterna för boende från olika områden att mötas, både i områden med socioekonomiska utmaningar och i mer välbärgade områden. Detta kan ske genom investeringar i områden med socioekonomiska utmaningar i form av fler mötesplatser, attraktiva skolmiljöer, trygga offentliga platser och god kollektivtrafik. Möjligheten att ge stöd enligt förordningen (2016:398) om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden, liksom möjligheten att ge stöd enligt förordningen (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler, verkar även i denna riktning. Sammantaget uppgår stödet till utemiljöer i socioekonomiskt utsatta bostadsområden tillsammans med stöd enligt förordningen (2016:837) om stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden till en miljard kronor per år.

Inom regeringens samverkansprogram Smarta städer har arbetet bl.a. syftat till att arbeta för mer innovativa och smarta lösningar på stadens utmaningar för att öka förutsättningarna för en hållbar stadsutveckling. Bland områden som har prioriterats inom samverkansprogrammet återfinns bostäder för alla och digitalisering för socialt sammanhållna städer.

Insatser för stärkt samhällsservice i områden med socioekonomiska utmaningar
Brist på samhällsservice kännetecknar flera områden med socioekonomiska utmaningar. Skillnaderna mellan områden är stora när det kommer till att

erbjuda ett bredare utbud av offentlig och privat service. Att flytta ut offentlig verksamhet till områden med socioekonomiska utmaningar är ett sätt att öka rörelse mellan olika delar av staden. Detta tillgängliggör också samhälls-service för grupper som ofta har stora behov.

Regeringen verkar för att säkerställa och stärka tillgången till grundläggande lokal statlig service i hela landet. Statens servicecenter ska fr.o.m. den 1 januari 2019 ansvara för en samlad serviceorganisation för lokal statlig service och ge service motsvarande den som i dag erbjuds vid de befintliga och nya kontor som Skatteverket, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten samverkar kring. Genom att samla verksamheten i en sammanhållen organisation förbättras förutsättningarna för att erbjuda lokal statlig service av hög kvalitet på ett mer kostnadseffektivt sätt. Servicekontorsutredningen har haft i uppdrag att utreda hur serviceorganisationen ska utformas och fungera och på vilka nya orter man bör finnas på. I slutbetänkandet Statliga servicekontor – mer service på fler platser (SOU 2018:43, s. 207) föreslås att 27 nya servicekontor ska inrättas runt om i landet och att servicekontoren även ska ge service till Arbetsförmedlingen. I syfte att öka den statliga närvaron i landet har regeringen även fattat beslut om omlokaliseringar av flera statliga myndigheter.

4.2.2 Utbildning

Delmål

Skolsegregationen och sambandet mellan elevernas socioekonomiska bakgrund och kunskapsresultat ska minska

Insatsområden

- Insatser som bidrar till likvärdiga förutsättningar inför skolstarten
- Insatser som verkar för en allsidig social sammansättning av eleverna i skolan
- Insatser för att höja elevernas resultat och stärka skolans kompensatoriska uppdrag
- Insatser för en meningsfull fritid för barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar
- Insatser för att skapa möjligheter för vuxna att utbilda sig för etablering på arbetsmarknaden

Elever med olika bakgrund ska ha möjlighet att mötas i skolan. Alla förskolor, grundskolor och gymnasieskolor ska ha en hög och likvärdig kvalitet och ge elever förutsättningar att nå nationella mål och utveckla sina kunskaper. Skolsegregationen ska motverkas.

Insatser som bidrar till likvärdiga förutsättningar inför skolstarten

Förskolan spelar en viktig roll för barns allsidiga utveckling och kan bidra till att skapa likvärdiga förutsättningar inför skolstarten. Förskolans potential att främja barns välbefinnande och lärande bör nyttjas fullt ut. Barn med annat modersmål än svenska och barn från familjer med sämre socioekonomiska förutsättningar gynnas mest av deltagande i förskolan enligt både svenska och internationella studier. För att alla barn ska ges goda livschanser anser regeringen att det är särskilt viktigt att öka deltagandet i förskolan för barn i dessa grupper. Ett steg i den riktningen är att regeringen har gett Skolverket i uppdrag att kartlägga och analysera deltagandet i förskolan samt att föreslå åtgärder för att öka deltagandet. För regeringen är det viktigt att alla barn får ett kvalitativt stöd i sin sociala, emotionella och kognitiva utveckling. Regeringen har därför t.ex. beslutat om stöd till utvecklingsinsatser för att höja kvaliteten i utvalda förskolor och om kompetensutvecklingsinsatser till personal inom förskolan.

Insatser som verkar för en allsidig social sammansättning av eleverna i skolan

Regeringen kommer fortsätta att verka för att skolssegregation beaktas i planering och dimensionering av skolan. I grund- och gymnasieskolan bör elever med olika bakgrund ges möjlighet att mötas. Detta kan ha betydelse för såväl kunskapsresultatet som för värdegrundsarbetet. För att minska segregationen i skolan behöver huvudmän redan i planering och dimensionering av utbildning väga in olika faktorer. Faktorer som bör beaktas är utbildningars och skolors attraktivitet, elevernas socioekonomiska bakgrund, lärtillgång, andra resurser samt lokalisering av skolenheter och gymnasieskolans program. Ansvaret för planering och dimensionering ligger på kommuner och enskilda huvudmän.

Regeringen arbetar med frågan om hur bestämmelserna för antagning till kommunala och fristående skolenheter bör se ut för att i större utsträckning främja en allsidig social sammansättning av elever inom förskoleklass och grundskola. Vidare har regeringen beslutat om att utreda planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Syftet är att förbättra elevers tillgång till ett allsidigt brett utbud av utbildningar av hög kvalitet och att främja en likvärdig utbildning och minska segregationen i gymnasieskolan.

Insatser för att höja eleverna resultat och stärka skolans kompensatoriska uppdrag

Grundläggande för regeringens politik är att alla elever har rätt att utvecklas. Skolan ska ge alla möjlighet att nå kunskapsmålen oavsett bakgrund och behov. Skolan ska vidare vara kompensatorisk på så sätt att alla barn oavsett förutsättningar och behov ska få det stöd de behöver i sitt lärande. För att lyfta skolorna och elevernas resultat, inte minst i områden med socioekonomiska utmaningar, är det viktigt med fortsatta insatser för att främja likvärdighet. Det är viktigt att resurser fördelas efter elevers olika behov och att lärarnas kompetens används på bästa sätt. Från förskola till vuxenutbildning är skickliga och engagerade pedagoger och lärare nyckeln till förbättrade kunskapsresultat. Det är viktigt att göra det attraktivt för behöriga lärare att arbeta i skolor i områden med socioekonomiska utmaningar. Att öka attraktiviteten och få fler skickliga lärare till dessa skolor är en förutsättning för att kunskapsresultaten ska öka. Stöd måste sättas in redan i tidiga årskurser för att förebygga problem som kan växa och under lång tid försvåra för den enskilde eleven.

Mot denna bakgrund har regeringen beslutat om ett statligt stöd till huvudmännen för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Enligt förordningen

(2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling ska stödet fördelas till huvudmännen så att resurserna viktas med hänsyn till elevernas socioekonomiska bakgrund. Det är även av yttersta vikt att huvudmännen i sin tur fördelar medel efter behov. Statistiska centralbyrån har därför fått i uppdrag att ta fram ett socioekonomiskt index för landets samtliga skolhuvudmän och skolenheter (Fi2017/04757/RS). Indexet kan utgöra vägledning för huvudmännens fördelning av medel till skolenheterna. Regeringen har också initierat insatser för kompetensutveckling för lärare, rektorer och huvudmän inom nationella skolutvecklingsprogram. Skolverket har även fått ett permanent uppdrag att genomföra insatser i syfte att höja kunskapsresultaten och likvärdigheten inom och mellan olika för-, grund- och gymnasieskolor samt inom vuxenutbildningen. Insatserna ska riktas till förskolor med svårigheter att uppnå läroplanens mål för verksamheten och skolor med låga kunskapsresultat eller med hög andel elever som inte fullföljer sina studier och som har, eller bedöms få, svårt att förbättra sina resultat på egen hand.

En fullföljd gymnasieutbildning är en av de viktigaste förutsättningarna för fortsatta studier eller för att få ett arbete. Kommunerna har ett aktivitetsansvar för ungdomar upp till 20 år som inte har påbörjat, som har avbrutit eller som inte har fullföljt sin gymnasieutbildning. Aktivitetsansvaret innebär att kommunerna löpande ska erbjuda individuellt anpassade åtgärder som i första hand syftar till utbildning. Regeringen har föreslagit en rad förbättringar för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som ska bidra till att fler elever ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Förslagen handlar om ett ökat fokus på helheten i elevens utbildning och tydligare krav på introduktionsprogram. Regeringen har även beslutat om statsbidrag för att utveckla introduktionsprogrammen och gett Skolverket i uppdrag att stödja huvudmän och rektorer genom s.k. introduktionsprogramsutvecklare. Syftet är bl.a. att skapa bättre möjligheter för elever på introduktionsprogram att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. För att uppmuntra studerande som läst på ett introduktionsprogram att direkt fortsätta sina studier har regeringen beslutat att studerande i åldern 20–24 år under vissa förutsättningar bör kunna få den högre bidragsnivån inom studiemedlen. För att få den högre bidragsnivån krävs att eleven har studerat på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan och därefter utan avbrott fortsätter studier på ett introduktionsprogram eller påbörjar studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom Komvux eller motsvarande utbildning i folkhögskola. Insatser för unga som varken arbetar eller studerar behandlas i avsnitt 4.2.3.

Det finns ett samband mellan hälsa och lärande. Elevhälsan har en viktig roll i elevernas kunskapsutveckling och i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, liksom för att utveckla en trygg och stimulerande lärandemiljö. Det finns ett statsbidrag som fördelas enligt förordningen (2016:400) om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser. Skolverket och Socialstyrelsen har dessutom i uppdrag att genomföra ett treårigt utvecklingsarbete som ska syfta till att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236/GV). I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. Elevhälsans arbete och kunskap bör integreras i hela skolans utvecklingsarbete, vilket förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper.

Insatser för en meningsfull fritid för barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar

Vad barn och unga ägnar sig åt på fritiden påverkar deras välbefinnande men också deras kunskapsutveckling. Det frivilliga lärandet som uppstår i samband med t.ex. deltagande i fritidsaktiviteter bidrar till unga människors personliga och sociala utveckling. Det ger dem även kunskaper som de har användning av i det formella utbildningssystemet. Fritidsaktiviteter har därför potential att komplettera den formella utbildningen och fungera kompensatoriskt för de som har svårt att tillgodogöra sig kunskaper och kompetenser i skolan och som saknar stöd hemifrån. Detta är viktigt för alla barn och unga, men studier visar att de som bor i områden med socioekonomiska utmaningar i lägre utsträckning deltar i olika fritidsaktiviteter. Fritiden skapar också möjligheter för möten. En väl fungerande fritidsverksamhet kan medföra att barn och ungdomar med olika bakgrund, som i sin vardag annars inte möts, får ett gemensamt sammanhang.

Det är angeläget att den verksamhet som kommunerna erbjuder håller en hög kvalitet. Ungar i områden med socioekonomiska utmaningar besöker öppen fritidsverksamhet i form av t.ex. fritidsgårdar och ungdomens hus i högre utsträckning än unga i andra områden. Regeringen har gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i uppdrag att under 2017–2018 fungera som ett stöd för öppen fritidsverksamhet som riktar sig till unga. Syftet är att öka kvaliteten i verksamheten så att deltagande kan stimulera frivilligt lärande och kunskapsutveckling.

Insatser för att skapa möjligheter för vuxna att utbilda sig för etablering på arbetsmarknaden

Även för vuxna är en fullföljd gymnasieutbildning en av de viktigaste förutsättningarna för fortsatta studier och för att få ett arbete. När det gäller nyanlända vuxna är även kunskaper i svenska språket en viktig nyckel till etablering. Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) är därför en naturlig del av utbildningsinnehållet för de flesta utrikes födda som kommit till Sverige i vuxen ålder. För många nyanlända vuxna tar det lång tid innan de får ett arbete. Detta gäller inte minst nyanlända med kort tidigare utbildning och särskilt kvinnor som i lägre grad än nyanlända män är etablerade på arbetsmarknaden.

Att stärka de med kortast utbildning i deras utbildningsnivå är viktigt för att även de ska få möjlighet till fortsatta studier och möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. En god utbildning och bildning kan, utöver att bidra till ökat deltagande på arbetsmarknaden, bidra till ökade ekonomiska resurser, möjligheter att påverka sin boendesituation samt ökad delaktighet i samhället i övrigt. Inte minst i rollen som förälder och förebild för sina barn är utbildning och etablering på arbetsmarknaden viktig då det ger ökade möjligheter att vara ett stöd för sina barn.

För att kunna ge fler människor möjlighet att ta del av utbildning har regeringen gjort stora satsningar. En av dessa är ett nytt kunskapslyft som innefattar en stor utbyggnad av utbildningsplatserna inom bl.a. den kommunala vuxenutbildningen, yrkeshögskolan, folkhögskolan och högskolan. Insatser som motiverar till studier och skapar förutsättningar för vuxna att skaffa sig en utbildning är viktiga och här har bl.a. bidragsdelen inom studiemedlen höjts för att fler ska kunna studera. Andra exempel är studiestartsstödet och utveckling av lärcentra. Det är vidare viktigt att övergången till högre utbildning i områden med socioekonomiska utmaningar ökar. Som påpekas i avsnitt 2.4.4 är detta också en viktig fråga ur demokratisynpunkt.

Folkbildningen är en viktig samarbetspartner för regeringen, bl.a. i arbetet med att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och bidra till att höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. Regeringen har därför genomfört stora förstärkningar av statsbidraget till folkbildningen. Förstärkningarna handlar exempelvis om en särskild satsning på uppsökande och motiverande studieförbundsinsatser för utrikes födda kvinnor för att visa på möjliga vägar till studier. För att öka föräldrars möjlighet att vara ett stöd till sina barn har regeringen satsat på studieförbundsinsatser för föräldrars delaktighet i lärande.

4.2.3 Arbetsmarknad

Delmål

Ökad sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar

Insatsområden

- Insatser för att öka ungas möjlighet till arbete och studier
- Insatser för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden
- Insatser för att minska och förebygga långtidsarbetslöshet
- Insatser för effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden

För att minska den socioekonomiska segregationen är det angeläget att de arbetsmarknadspolitiska insatserna bidrar till ökad sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar. Alla som kan ska arbeta och alla ska bidra till vår gemensamma välfärd.

Insatser för att öka ungas möjlighet till arbete och studier

Regeringen har genomfört flera reformer för att arbetslösa ungdomar ska kunna gå från arbetslöshet till studier eller arbete. Insatser för att få unga i arbete kan spela en särskilt viktig roll i områden med socioekonomiska utmaningar. Detta eftersom andelen unga ofta är hög i dessa områden, liksom arbetslösheten. Flera olika faktorer påverkar ungas livsvillkor, förutsättningar och möjligheter till etablering och det krävs åtgärder på olika nivåer för att fortsatta förbättringar ska kunna ske. I slutbetänkandet från Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar lämnas en rad förslag som bl.a. syftar till att stärka förutsättningarna för kommunerna att erbjuda unga likvärdiga insatser av hög kvalitet inom ramen för det s.k. aktivitetsansvaret.⁷ I betänkandet lämnas också förslag för förbättrad samverkan kring och samordning av stöd till unga (SOU 2018:11). Arbetet för unga som varken arbetar eller studerar är fortsatt viktigt för regeringen. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fick i mars 2018 i uppdrag att stödja aktörer som arbetar med insatser för unga som varken arbetar eller studerar (U2017/04044/UF; U2018/00951/UF). MUCF:s upp-

7 En kommun har enligt skollagen ett s.k. aktivitetsansvar för ungdomar som är folkbokförda i kommunen och som har fullgjort sin skolplikt men som inte har fyllt 20 år och inte genomfört eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. Aktivitetsansvaret ska i första hand syfta till att motivera en individ att påbörja eller återuppta en utbildning.

drag riktar sig i första hand till aktörer inom arbetsmarknads-, utbildnings-, social-, näringslivs- och fritidspolitik i kommunal förvaltning, men också till psykiatri och sjuk- och hälsovård inom landstinget.

I syfte att främja samverkan mellan kommuner, Arbetsförmedlingen och andra relevanta aktörer för ungdomars och nyanländas etablering i arbetslivet har regeringen inrättat Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua). Delegationen har bl.a. i uppdrag att främja utvecklingen av nya samverkansformer i syfte att effektivisera dessa gruppers etablering i arbetslivet. Dua:s modell för samverkan bygger bl.a. på att ge stöd till kommunerna och Arbetsförmedlingen att gemensamt och i samarbete med arbetsgivare utveckla s.k. lokala jobbspår.

Insatser för ökad jämställdhet på arbetsmarknaden

Ökad jämställdhet mellan kvinnor och män är viktigt för att minska och motverka segregation. För att nå det jämställdhetspolitiska målet behöver bl.a. arbetskraftsdeltagande och sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor öka. Arbetsmarknadspolitikerna har bl.a. i samverkan med den kommunala vuxenutbildningen en viktig roll att fylla för att uppnå detta.

Såväl kvinnor som män ska ges samma möjligheter och incitament att etablera sig i arbets- och samhällslivet, oavsett om de är födda i Sverige eller i ett annat land. Regeringen anser att sysselsättningsgraden generellt sett behöver fortsätta att öka bland utrikes födda kvinnor och män och i synnerhet för kvinnor födda utanför Europa. Regeringen har vidtagit en rad insatser för att främja att fler utrikes födda kvinnor deltar på arbetsmarknaden, vilka når många i områden med socioekonomiska utmaningar.

Det är även viktigt att föräldralediga utrikes födda kvinnor ges möjlighet att fortsätta utveckla sina kunskaper i svenska under föräldraledigheten och att samtidigt få möjlighet till viktiga kontakter med samhället inför en fortsatt eller framtida etablering på arbetsmarknaden. Längre perioder av föräldraledighet tenderar att försena etablering i arbets- och samhällslivet, något som särskilt påverkar kvinnor då de i högre omfattning än män tar ut föräldraledighet. Regeringen har i och med budgetpropositionen för 2018 och den ekonomiska vårpropositionen 2018 därför bl.a. utökat medlen till kommuner för att t.ex. kunna erbjuda insatser i svenska för nyanlända under föräldraledighet.

Arbetsförmedlingen har på uppdrag av regeringen redovisat en handlingsplan för hur myndigheten avser att öka andelen utrikes födda kvinnor som

arbetar eller studerar. I handlingsplanen ingår bl.a. förändring av normer och kunskapsuppbyggnad inom myndigheten samt att utforma servicen så att utrikes födda kvinnor ska få ta del av utbildningar, program och insatser i samma utsträckning som andra inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Regeringen följer detta utvecklingsarbete hos myndigheten. Statskontoret har haft i uppdrag att utveckla kunskapen om varför utomeuropeiskt födda kvinnor i större utsträckning än andra står utanför arbetsmarknaden samt att beskriva vad som kan förbättra deras förutsättningar att delta i arbetskraften. Tillväxtverket har i mars 2018 även fått uppdrag att öka kontaktytorna med arbetsmarknaden och stärka nätverkande för utrikes födda kvinnor och särskilt nyanlända kvinnor. Studieförbund och folkhögskolor har en betydelsefull roll när det gäller att nå och söka upp grupper av personer som står långt från arbetsmarknaden, se vidare avsnitt 4.2.2.

Insatser för att minska och förebygga långtidsarbetslöshet

För att förbättra förutsättningarna i områden med socioekonomiska utmaningar behöver långtidsarbetslösheten förebyggas och minskas. Långtidsarbetslösa personer ska erbjudas aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser som utgår från individens behov och som stärker dessa personers förutsättningar att få ett jobb eller kunna påbörja studier.

Arbetsförmedlingen verkar för att sammanföra personer som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Arbetsförmedlingen ska också prioritera personer som befinner sig långt från arbetsmarknaden samt bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt. För personer som är långtidsarbetslösa, och för att förbygga långtidsarbetslöshet, har Arbetsförmedlingen således en central roll. Arbetsförmedlingens verksamhet ska bl.a. utformas så att den bedrivs på ett effektivt, enhetligt och rättssäkert sätt. Arbetsökande och arbetsgivare ska också ha tillgång till en likvärdig service i hela landet. Verksamheten ska även anpassas till skilda förutsättningar och behov i olika delar av landet och ska främja mångfald och jämställdhet samt motverka diskriminering i arbetslivet och könsuppdelning på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen erbjuder service och närvaro genom hög tillgänglighet av service och tjänsteutbud. Detta sker i digitala kanaler, via kundtjänst med möjlighet till telefonkontakt, samt via lokal närvaro där myndigheten primärt tillhandahåller planerade och bokade besök. Regeringen verkar också för att lokal statlig service ska stärkas ytterligare, se vidare avsnitt 4.2.1.

Subventionerade anställningar (anställningsstöd) är effektiva för att stödja personer med svagare förankring på arbetsmarknaden att få förvärvsarbete.

I syfte att fler personer som är långtidsarbetslösa eller nyanlända ska komma i arbete har anställningsstöden gjorts färre, enklare och mer kraftfulla. Detta genom att fem olika stöd har blivit ett. Det nya stödet kallas introduktionsjobb och infördes den 1 maj 2018.

Den svenska modellen bygger på starka och ansvarstagande parter på arbetsmarknaden. I mars 2018 kom regeringen, LO, Unionen och Svenskt Näringsliv överens om att s.k. etableringsjobb för långtidsarbetslösa och nyanlända bör införas. Etableringsjobb ska ge individen möjlighet att skaffa sig kunskaper och erfarenheter som efterfrågas på arbetsmarknaden. Normalt ska ett etableringsjobb kunna leda till en tillsvidareanställning på heltid hos arbetsgivaren. Etableringsjobb kommer att innebära en helt ny modell för staten att stimulera att anställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa kommer till stånd. Arbete med att ta fram förslag till nödvändiga författningsändringar pågår i Regeringskansliet.

Insatser för effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden

En bristande etablering av nyanlända kan utgöra en bidragande faktor till socioekonomisk segregation. Det är därför angeläget med en effektiv och skyndsamt etablering för nyanlända.

Jämfört med 2014 lämnar numer en större andel personer Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag för arbete eller studier. Det finns samtidigt behov att ytterligare underlätta för nyanlända kvinnor och män att snabbare än i dag etablera sig på arbetsmarknaden. Efterfrågan på arbetskraft är på höga nivåer och nyanlända utgör ett tillskott till arbetskraften. Deras kompetens och kunskap måste tas tillvara bättre. En god etablering kan också bidra till att balansera de betydande utmaningar samhället står inför med en större andel äldre personer i befolkningen. För att fortsatt minska arbetslösheten och öka sysselsättningen för utrikes födda är arbetsmarknadspolitiken viktig, men för att de nyanländas kompetens ska kunna tillvaratas behövs också insatser på en rad andra områden. Detta gäller inte minst inom utbildningspolitiken. Även ökade möjligheter för individer att ha ett boende i regioner där det finns jobb- och utbildningsmöjligheter är en viktig förutsättning.

Regeringen har i februari 2018 gett i uppdrag åt Tillväxtverket att utöka framgångsrika initiativ för att skapa enklare vägar till jobb i näringslivet. Målgruppen för uppdraget är nyanlända och personer som varit utan arbete en längre tid. I februari 2016 gav regeringen dessutom ett antal myndigheter i uppdrag att ta emot nyanlända arbetssökande för praktik från april 2016 till

december 2018. Myndigheterna ska enligt uppdraget gemensamt ta emot i genomsnitt minst 1 000 nyanlända per år. Målet nåddes det första året och regeringen gav genom beslut i april 2018 ett antal uppdrag om att fortsätta ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2019 och 2020.

För att öka effektiviteten inom etableringsuppdraget har regeringen bl.a. tagit fram ett nytt regelverk för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet, som trädde i kraft den 1 januari 2018 (Lag 2017:584 om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare). En central del i det nya regelverket är att kraven på individen tydliggörs. Arbetsförmedlarna har numer också möjlighet att fokusera mer på att ge rätt insatser utifrån individens behov. Regeringen avser att vidta ytterligare åtgärder i syfte att öka möjligheterna för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. Ett exempel är avsikten att utöka och förlänga satsningen på Jobbsprånget (prop. 2017/18:1, utgiftsområde 24). Satsningen innebär att nyanlända som har högre utbildning inom områden där efterfrågan på arbetskraft är stor, som exempelvis ingenjörer, naturvetare och ekonomer, får fyra månader praktik inom sitt yrkesområde.

För att förenkla möjligheterna att utbilda sig och sedermera få arbete kan vuxna personer både delta i utbildning i sfi och samtidigt få grundläggande samt gymnasial utbildning. De personer som har en oavslutad gymnasieutbildning kan studera färdigt för att uppnå behörighet till eftergymnasial utbildning. Inom komvux kan personer även delta i yrkesinriktad gymnasieutbildning - yrkesvux och lärlingsvux. Detta är viktiga insatser då de syftar till att motverka brist på yrkesutbildad arbetskraft, ge människor möjlighet att omskola sig till ett nytt yrke och nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Regeringen har utökat de medel som är avsatta för kompletterande utbildning för personer med avslutad utländsk utbildning motsvarande svensk högskoleutbildning. En promemoria med förslag för att göra kompletterande utbildning mer ändamålsenlig har skickats på remiss.

I samband med att det nya regelverket för nyanländas etablering trädde i kraft den 1 januari 2018 infördes också en utbildningsplikt för nyanlända. Utbildningsplikten innebär att alla nyanlända som tar del av Arbetsförmedlingens etableringsinsatser kan anvisas att söka och ta del av utbildning. Genom utbildningsplikten tydliggörs individens ansvar att skaffa sig de kunskaper som krävs för att kunna matchas mot arbete eller tillgodogöra sig arbetsmarknadspolitiska insatser alternativt delta i fortsatta studier.

Kunskaper i svenska är i många fall en förutsättning för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Regeringen anser därför att även asylsökande bör kunna ta del av språkinsatser. ”Svenska från dag ett” är en folkbildningsinsats som innebär att studieförbund och folkhögskolor får särskilda medel för att asylsökande och personer som fått uppehållstillstånd och som fortfarande bor kvar på anläggningsboende ska få möjlighet att stärka sina kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället. För att nyanlända kvinnor och män tidigt ska få kunskap om samhället är samhällsorienteringen på modersmål en del av etableringen. Den innehåller fakta om hur det är att leva i Sverige och det finns utrymme för dialog om normer och värderingar. Denna samhällsorientering är en komponent som är viktig för att stödja nyanländas möjlighet till en bra etablering i arbets- och samhällslivet. Regeringen anser att samhällsorienteringen för nyanlända just ska handla mer om de normer och värderingar som ligger till grund för vårt samhälle. Regeringen har därför gett Länsstyrelsen i Jönköpings län i uppdrag att ytterligare se över samhällsorienteringen för nyanlända (A2018/00335/I).

En stor andel av befolkningen i områden med socioekonomiska utmaningar har utländsk bakgrund. Utländsk bakgrund kan ha påverkan när det gäller diskriminering på arbetsmarknaden (se t.ex. Ahmed, Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra? Ekonomisk debatt, 2015:4). Regeringen anser att den diskriminering och den bristande kunskap om diskriminering som finns på arbetsmarknaden måste bekämpas kraftfullt. På uppdrag av regeringen har DO vidtagit särskilda åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering på arbetsmarknaden (Ku2017/01798/DISK). Eftersom riskerna för diskriminering är särskilt stor bl.a. inom arbetslivsområdet, har DO även på eget initiativ fastställt en långsiktig inriktning för myndighetens arbete inom detta område. Myndighetens arbete med dessa frågor ska fortgå fram till 2020. Att förebygga och motverka diskriminering på arbetsmarknaden är en viktig komponent i arbetet för ökad sysselsättning och lägre arbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar.

4.2.4 Demokrati och civilsamhälle

Delmål

Högt deltagande i allmänna val och i demokratiska processer mellan valen samt förbättrade villkor för civilsamhället i områden med socioekonomiska utmaningar

Insatsområden

- Insatser för ett högt deltagande i demokratin
- Insatser för att stärka kulturens roll som främjare av demokratisk delaktighet
- Insatser för förbättrade villkor för det civila samhället

Det är angeläget att fler invånare i områden med socioekonomiska utmaningar är delaktiga i demokratin, är representerade i folkevalda församlingar och deltar i det civila samhället. Regeringen avser att fortsätta utveckla ett brett arbete för ökad delaktighet.

Insatser för ett högt deltagande i demokratin

Regeringen presenterade i juni 2018 en strategi för den nationella demokratipolitiken Strategi för en stark demokrati – främja, förankra och försvara (Ku2018/01406/D). I strategin redogör regeringen för utmaningar som demokratin står inför. Att delar av befolkningen varken deltar eller känner sig delaktiga i demokratin identifieras som en stor utmaning. Regeringen har för avsikt att prioritera arbetet med att öka delaktigheten.

Områden med socioekonomiska utmaningar har ofta en större andel invånare med låg utbildning samt en större andel utrikes födda, jämfört med de flesta andra områden. Även andra parametrar som indikerar socioekonomisk utsatthet såsom låg inkomst är relativt sett högre i de här områdena. Detta är enligt 2014 års Demokratiutredning faktorer som bidrar till att delar av befolkningen inte kommer till tals eller inte ser sig själva som möjliga aktörer i demokratiska beslutsprocesser (SOU 2016:5).

Det behövs förbättrad kunskap om hur invånare i områden med socioekonomiska utmaningar faktiskt upplever sin situation i förhållande till det övriga samhället, dess institutioner och det demokratiska systemet. Regeringen har därför gett Delegationen mot segregation i uppdrag att genom en jämförande studie öka kunskapen om det demokratiska deltagandet och delaktigheten bland invånare i områden med socioekonomiska

utmaningar (Ku2018/01404/D). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2020. Förtroendet för demokratin och dess institutioner behöver öka i områden med socioekonomiska utmaningar. Ett sätt att bidra till detta är insatser för att öka kunskapen om demokratin. Det handlar om att stärka kunskaperna dels om demokratins grundläggande principer och värderingar, dels om hur den demokratiska processen och svensk förvaltning fungerar. Skolan med sitt demokratiuppdrag spelar en viktig roll här. Regeringen har vidare bl.a. tagit initiativ till att utveckla utbildningsmaterial som används inom samhällsorienteringen för nyanlända.

I arbetet med att öka det demokratiska engagemanget i områden med socioekonomiska utmaningar kan civilsamhällets organisationer spela en betydande roll. Det civila samhället är väl lämpat för detta arbete eftersom det kan ha en roll som demokratiskola, har god kännedom om lokala förutsättningar och ofta har hög legitimitet bland invånarna i de områden där de verkar.

Engagemang handlar till stor del om att människor enskilt eller i grupp gör sina röster hörda, men det finns hinder som gör det svårare för vissa att engagera sig. Det kan handla om olika former av diskriminering, fientlighet och rasism såsom afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi, rasism mot samer, och andra liknande former av fientlighet såsom homofobi och transfobi. Att möta sådan fientlighet kan hämma engagemang och det är därför viktigt att undanröja dessa hinder för demokratisk delaktighet. Regeringen har antagit en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Syftet är att bidra till att skapa ett jämlikt samhälle präglad av respekt för alla människors lika värde och rättigheter och att främja demokratin.

Regeringen inledde 2015 en satsning på att stödja organisationer i det civila samhället att driva lokalt förankrade democraticenter riktade till boende i områden med socioekonomiska utmaningar där bidrag kan betalas ut enligt förordningen (2015:565) om statsbidrag till verksamhet för demokratisk delaktighet genom lokala resurscenter. Verksamheten sker vanligtvis i samverkan med kommunen där centret ska fungera som ett stöd för medborgare att vara delaktiga i demokratiska beslutsprocesser och i demokratin i stort. En viktig uppgift för centren är att stärka individer med svag demokratisk delaktighet för att de ska kunna bli mer aktiva i demokratin.

Många kommuner, i vissa fall med stöd av Sveriges Kommuner och Lands-ting, arbetar med olika former av medborgardialoger som ett sätt att möjliggöra för flera att vara delaktiga i politiska beslut, vilket regeringen välkomnar.

Insatser för att stärka kulturens roll som främjare av demokratisk delaktighet

Ett levande och oberoende kulturliv skapar en fri och kreativ arena för uttryck och åsiktsbildning och är därför en viktig del av det demokratiska samhället. Regeringen satsar på konst och kultur i vissa bostadsområden med socioekonomiska utmaningar och bidrag betalas ut enligt förordningen (2016:406) om statsbidrag till kulturverksamheter i vissa bostadsområden 2016–2018. Satsningen Äga rum, med delsatsningar under Statens konstråd och Statens kulturråd, har visat att konsten engagerar, bidrar till diskussionen om hur ens närområde ska gestaltas och främjar en delaktighet som kan vara ett första steg till engagemang och initiativ också på andra områden. Regeringen bedömer att de lärdomar om vikten av lokal förankring, delaktighet och långsiktighet som har kunnat dras av satsningen kan prägla framtida satsningar i berörda områden.

Biblioteken har ett tydligt uppdrag att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Av bibliotekslagen (2013:801) framgår att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer som har annat modersmål än svenska. Regeringen har genomfört flera insatser för att stärka biblioteksverksamhet i hela landet. Kungliga biblioteket har regeringens uppdrag att ta fram en nationell biblioteksstrategi för att få en biblioteksverksamhet av hög kvalitet i hela landet (Ku2017/01537/KO). Under 2018–2020 avsätts 250 miljoner kronor årligen för att öka utbudet av och tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet.

Utöver stärkt delaktighet på lokal nivå bidrar konst och kultur på nationell nivå till att synliggöra erfarenheter, kompetenser och idéer som finns i landet. Detta kan leda till ökad sammanhållning. På ett individuellt plan kan upplevelsen av att bli sedd och förstörd också bidra till inkluderingen i samhället.

En viktig aktör för den kulturella delaktigheten överallt i landet är den kommunala kulturskolan. Statens insatser för den kommunala kulturskolan har som mål att stödet ska bidra till att jämlikhet och tillgänglighet främjas. Den samlade nationella strategin för kulturskolan kommer att leda till att fler barn och unga med olika bakgrund kommer att introduceras till verksamheten inom den kommunala kulturskolan och även få möjlighet att delta i undervisningen. Regeringen har också tillfört medel till ett permanent kulturskolecentrum på Statens kulturråd. Centret ska fördela bidrag samt initiera och sprida kunskap på området för att stödja den kommunala kulturskolan.

Insatser för förbättrade villkor för det civila samhället

Ett självständigt civilsamhälle är en central del i en levande demokrati. Det civila samhället har flera viktiga funktioner i demokratin, bl.a. som oberoende röstbärare, opinionsbildare och som demokratiskola.

Samtidigt som utrymmet för det civila samhället är stort finns tecken på att det i vissa avseenden krymper. I skrivelsen En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället om det civila samhällets villkor (skr. 2017/18: 246) betonar regeringen därför att det behövs en civilsamhällespolitik som prioriterar långsiktighet och oberoende. De förutsättningar som krävs för att åstadkomma detta är regelbundna och flexibla samrådsstrukturer för att gemensamt lösa aktuella samhällsproblem, förbättrad kunskap bland offentliga aktörer om det civila samhällets betydelse, samt en rättssäker hantering av statsbidrag.

Civilsamhället spelar en betydande roll i områden med socioekonomiska utmaningar där de ofta har en bred verksamhet med socialt inriktade aktiviteter. De arenor som civilsamhället tillhandahåller gör det möjligt för invånarna att tillägna sig demokratiska färdigheter och värderingar som i förlängningen kan öka deras handlingsutrymme. Det är därför oroväckande att ideella föreningar i områden med socioekonomiska utmaningar upplever sig i hög grad vara beroende av offentliga medel för den egna verksamheten, samt ha sämre ekonomiska villkor jämfört med föreningar i andra områden (MUCF, Utvecklingen av ideella föreningars villkor, 2017).

För att arbetet med att minska och motverka segregation ska bli framgångsrikt är det angeläget att villkoren för det civila samhället, som en central del av demokratin, i områden med socioekonomiska utmaningar förbättras.

Regeringen beslutade i februari 2018 om ett nytt statsbidrag som ska fördelas enligt förordningen (2018:119) om statsbidrag till ideella föreningar och stiftelser för att minska och motverka segregation. Stödet ges för lokalt förankrade verksamheter i områden med socioekonomiska utmaningar som bl.a. syftar till att öka den demokratiska delaktigheten. Genom att civilsamhället når delvis andra målgrupper än andra aktörer, och tillämpar andra metoder för att stärka individer och motverka segregationsmekanismer, kompletterar bidraget andra insatser som görs på lokal och regional nivå. Civilsamhällesorganisationer spelar en viktig roll i arbetet för att upprätthålla och stärka demokratiska värderingar i det svenska samhället och bidrar till demokratisk delaktighet samt ökad trygghet genom olika former av lokal samverkan.

Idrotten är den enskilt vanligaste organisationskategorin bland ideella föreningar. En självständig och stark idrottsrörelse är en viktig del av den svenska modellen. Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse. Det finns dock en tydlig tendens att socioekonomiskt utsatta grupper redan i unga år faller utanför idrottsrörelsens verksamhet. Framst gäller det för flickor som är utrikes födda eller som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar. Dessa flickor deltar i lägre omfattning än andra i idrottsrörelsens verksamhet. Samtidigt pekar ett flertal studier på att gruppen är den som helst vill delta om de skulle få chansen. Under mandatperioden har regeringen bl.a. gjort en särskild integrationsinsats inom idrotten om 64 miljoner kronor per år som riktar sig till nyanlända och en satsning på idrott i områden med socioekonomiska utmaningar som 2018 uppgår till 14 miljoner kronor.

Även folkbildningen som når en stor del av den svenska befolkningen är en viktig aktör för att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation samt skapa engagemang och delaktighet. En grundläggande förutsättning både för det civila samhällets organisationer och enskilda medborgare som engagerar sig i demokratiska processer är att det finns tillgång till allmänna samlingslokaler. Eftersom bristen på samlingslokaler är särskilt stor i områden med socioekonomiska utmaningar ska denna typ av områden prioriteras vid fördelningen av bidrag.

Offentliga medel ska endast stödja organisationer som står bakom samhällets grundläggande värderingar såsom de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna. Det har dock förekommit att vissa organisationer inte har levt upp till det kravet. Regeringen vill säkerställa att offentliga medel endast stödjer organisationer som står bakom samhällets grundläggande värderingar. Även organisationer i det civila samhället har efterfrågat tydligare demokrativillkor, för att deras legitimitet inte ska ifrågasättas. Regeringen beslutade i mars 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningar och tillämpningen av dessa villkor (dir. Ku2018:19).

4.2.5 Brottslighet

Delmål

Ökad trygghet och minskad brottslighet i områden med socioekonomiska utmaningar

Insatsområden

- Insatser mot organiserad brottslighet
- Insatser mot narkotika
- Insatser för barn och unga
- Insatser för att främja det brottsförebyggande arbetet
- Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Insatser för trygghet

Ökad trygghet och minskad brottslighet är nödvändigt i områden med socioekonomiska utmaningar, men också för att samhället i sin helhet ska vara tryggt. Regeringen vill se ett brett samarbete på alla nivåer, såväl mellan myndigheter som mellan kommuner, landsting, näringslivet, forskare och civilsambällesorganisationer för att förebygga och minska brottsligheten och öka tryggheten.

Insatser mot organiserad brottslighet

Regeringen genomför den största satsningen på Polismyndigheten under hela 2000-talet där en av huvudmålsättningarna är att öka antalet polisanställda med 10 000 till år 2024. För att genomföra detta har regeringen beslutat och aviserat tillskott till myndigheten på 7,3 miljarder kronor under perioden 2018–2020. Vidare har regeringen infört en rad olika åtgärder för att stödja polisens arbete mot organiserad brottslighet. Det handlar bl.a. om utökad myndighetssamverkan, skärpta straff för grovt vapenbrott och grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor, en vapenamnesti, en utredning om ökad möjlighet till avlyssning och om en ny kameraövervakningslag. Polismyndigheten är en viktig och självklar aktör i arbetet mot organiserad brottslighet, liksom i arbetet mot vapenbrott och skjutningar. Myndigheten genomför insatser mot strategiska personer och deras nätverk samt initierar åtgärder för att minska antalet skjutningar och illegala vapen. Polismyndighetens arbete måste fortsätta med oförminskad styrka, men det är också viktigt att problemen med organiserad brottslighet angrips från flera olika perspektiv, genom flera olika aktörer och med nya verktyg.

För att ytterligare stärka arbetet mot organiserad brottslighet har regeringen utökat tolv myndigheters samverkan mot organiserad brottslighet i områden som Polismyndigheten identifierar som utsatta. Var och en av myndigheterna bidrar med sin specifika expertis för att bekämpa brottslighet som omsätter miljardbelopp varje år. Denna samverkan fortsätter. Myndigheterna kan i lämpliga delar överväga om även andra aktörer skulle kunna involveras.

Även inkomstkällorna för de kriminella nätverken behöver strypas. Arbetet mot den svarta ekonomin och välfärdsbrotten måste därför fortsatt vara en del av arbetet mot organiserad brottslighet där nya metoder prövas. Malmö kommun har t.ex. framgångsrikt använt sig av miljöinspektörer som ett nytt verktyg för att bekämpa den svarta ekonomin.

Insatser mot narkotika

Narkotika ingår i de kriminella nätverkens multikriminalitet. Inte sällan utgör narkotika den huvudsakliga inkomstkällan i verksamheten. Genom narkotikahandlingen öppnas vägar till att rekrytera unga personer till nätverken. Handeln bidrar dessutom till att skapa och upprätthålla kontakter med andra kriminella. Tullverket kan spela en viktig roll i arbetet genom sitt arbete för att minska inflödet av narkotika in i landet. Vårdskapitalet hos de kriminella nätverken är stort och ofta står narkotikarelaterade orsaker att finna bakom de grova våldsbrott som begås.

Förekomsten av narkotika påverkar även den upplevda tryggheten i lokalsamhället negativt, bl.a. genom den öppna narkotikaförsäljning som pågår i anslutning till vissa områden. Såväl Brottsförebyggande rådet (Brå) som Polismyndigheten har i flera rapporter betonat vikten av att angripa narkotikaförsäljningen som sker öppet i utsatta områden. Arbetet mot narkotika behöver utgå från lokala problembilder och angripa både den dolda och den öppna handeln, liksom missbruket. Även här är Polismyndigheten en av flera nyckelaktörer och såväl polisiär närvaro som lokalkännedom är en nödvändighet, men fler aktörer behöver arbeta tillsammans för att lösa problemet. Regeringen har infört två nya brottsrubriceringar: synnerligen grovt narkotikabrott och synnerligen grov narkotikasmuggling. Detta har inneburit att straffen skärpts för gärningar som har avsett hantering av synnerligen stora mängder narkotika.

Narkotikapolitiken bygger på en strategi där tillgångsbegränsning och efterfrågeminskning är likvärdiga beståndsdelar och fokuserar på förebyggande

arbete, vård och behandling, sociala insatser samt insatser för att förbättra hälsan hos personer med riskbruk, skadligt bruk eller beroende. Inom ramen för visionen om ett narkotikafritt samhälle ska personer med narkotikamissbruk eller beroende ha tillgång till en effektiv behandling, smittskyddsinsatser samt andra psykosociala insatser.

Socialtjänst och skola är viktiga aktörer i det förebyggande arbetet. En tillgänglig vård och behandling är särskilt viktigt för personer med missbruk och beroendeproblematik. Att bekämpa narkotikabrottsligheten är också tätt förknippat med det långsiktiga arbetet mot organiserad brottslighet och arbetet för ökad trygghet i områden med socioekonomiska utmaningar.

Insatser för barn och unga

Att skapa goda förutsättningar för barn och unga är ett ansvar som vilar på många av samhällets aktörer. Socialtjänsten har en avgörande roll när det gäller insatser för barn och unga och deras föräldrar. Socialtjänstens uppgifter handlar om ett förebyggande förhållningssätt, men även om insatser för unga som begår brott eller är brottsoffer. En tillgänglig socialtjänst med effektiva verktyg till sitt förfogande är därför avgörande för att möta behoven hos målgruppen barn och unga. För att socialtjänsten ska kunna agera krävs ofta samverkan med andra aktörer som skola, polis och hälso- och sjukvård. I socialtjänstlagen (2001:453) finns brottsoffer utpekade som en av målgrupperna för socialnämndens arbete. Tidiga insatser för att förebygga brottslighet medför många fördelar. Om barn och unga som bryter mot sociala normer och regler får stöd så tidigt som möjligt, minskar risken för allvarlig problematik eller en kriminell karriär senare i livet. Den översyn som pågår av lagen (dir. S2017:03) kommer att betona och lyfta fram det förebyggande arbetet ytterligare.

Samhället ska agera när en ung person är på väg in i kriminalitet. Socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska tillämpas på ett likvärdigt sätt i hela landet, och unga flickor och pojkar ska få det tidiga stöd och insatser som de är i behov av.

Det är viktigt att de barn och unga som behöver vård för att komma bort från kriminalitet och droger också ges sådan vård. En del av dessa ungdomar behöver beredas vård på särskilda ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS). En förutsättning för det är att det finns tillräckligt med vårdplatser. Regeringen har därför tillfört medel för att kunna möta behovet av fler platser inom ungdomsvården till 2021.

Det finns olika insatser till stöd för unga. Centralt är att insatser ska utgå från ungas behov och att de aktörer som berörs samverkar runt individen. Redan nu finns det i många kommuner lokala samverkansformer där t.ex. socialtjänst, polis och skola samverkar för att möjliggöra ett samlat stöd till unga som hamnat i eller riskerar att hamna i en kriminell livsstil. Ofta sker arbetet i s.k. sociala insatsgrupper. Regeringen bedömer det som angeläget att lokala samverkansformer fortsätter att utvecklas.

En oavslutad skolgång är en av de starkaste riskfaktorerna för framtida brottslighet. Det är därför angeläget att fler barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar går ut grundskolan med godkända betyg. Oroligheter och våld i bostadsområden speglas ofta i skolan och bland elever. Lärare och rektorer är viktiga aktörer i det brottsförebyggande arbetet genom att de träffar eleverna i vardagen och kan ingripa i ett tidigt skede och samverka med socialtjänst och med polisen när det behövs. En viktig del av skolans värdegrundsarbete är att främja ett skolklimat där alla barn och elever känner sig trygga och respekterade, samt att freda skolan från våld och trakasserier.

Föräldrarnas roll för barnets utveckling är avgörande och regeringen anser därför att det är viktigt att föräldrar erbjuds stöd i föräldraskapet under barnets hela uppväxt. Det gäller såväl insatser inom mödravård och barnhälsovård, som när barn och unga befinner sig i riskzonen för att begå eller ha begått brott. Inga barn ska behöva växa upp i familjer där det förekommer våld, hot eller kriminalitet.

Staten har träffat en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om insatser för ökad tillgänglighet i barnhälsovården. Syftet är att på ett bättre sätt nå ut till barn och familjer som befinner sig i en socioekonomiskt utsatt situation och att bidra till en jämlik hälsoutveckling i befolkningen.

Insatser för att främja det brottsförebyggande arbetet

Ett effektivt brottsförebyggande arbete är en viktig del för att öka tryggheten och minska brottsligheten i områden med socioekonomiska utmaningar. Inom Polismyndigheten är det kommunpolisen, med uppgift att samverka med kommun och det övriga lokalsamhället, som är navet i det lokala brottsförebyggande arbetet. Regeringen bedömer att även kommunerna har en central roll för en effektiv samverkan.

Regeringen har utvecklat det brottsförebyggande arbetet kraftigt och har tagit fram ett brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott, med

gemensamma målsättningar för det brottsförebyggande arbetet. Programmet syftar till att skapa förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i hela samhället. Härutöver har Brottsförebyggande rådet (Brå) fått ett förstärkt uppdrag om samordning på nationell nivå och länsstyrelserna har fått ansvar för samordning på regional nivå. För att det brottsförebyggande arbetet ska kunna bedrivas effektivt är det nödvändigt att även involvera aktörer utanför den statliga och kommunala verksamheten i högre grad.

Det är viktigt med både social prevention och situationell prevention. Social prevention är insatser riktade till individer som riskerar eller har begått brott. Situationell prevention fokuserar på de platser och situationer där det finns en risk för att brott kan begås. För att arbetet ska bli långsiktigt hållbart är det angeläget att det bedrivs strukturerat, kunskapsbaserat och att det utgår från den lokala problembilden.

Insatser för att förebygga återfall i brott är en central del av det brottsförebyggande arbetet. Personer som upprepade gånger begår brott står för en relativt stor andel av den totala brottsligheten. Varje person som lyckas lämna det kriminella livet är därför en stor vinst för samhället. Övergången från anstalt till frihet är ofta en kritisk period då många av Kriminalvårdens klienter återfaller i brott. Ett väl fungerande arbete med utslussning är därför en viktig fråga för regeringen när det kommer till arbetet med att förhindra återfall i brott.

Det är också viktigt att kunna få stöd och hjälp när man vill lämna en kriminell gruppering. Avhopparverksamheter har stor betydelse för att göra det möjligt för dem som vill lämna en kriminell livsstil. När det gäller barn och unga som har begått brott är det av samma skäl viktigt att de får tillgång till kunskapsbaserad vård och rehabilitering.

I områden med socioekonomiska utmaningar har det förekommit rekrytering till terroristorganisationer i utlandet. Det finns därför ett behov av att utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i dessa områden. Här har kommunal verksamhet i form av t.ex. fritidshem, skola och socialtjänst, en viktig roll. Kommunerna samarbetar också med ideella organisationer och trossamfund som har kunskap i dessa frågor. För att stärka det förebyggande arbetet inrättade regeringen ett center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet i början av 2018 (2017: 1159). Även ett antal andra myndigheter har viktiga roller inom detta område.

Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersnormer och hedersförtryck är problem som inte enbart är begränsade till områden med socioekonomiska utmaningar, men det finns indikationer på att detta är problem som förekommer i högre grad i dessa områden än på många andra håll.

Hedersrelaterat våld och förtryck drabbar främst flickor och kvinnor men även pojkar och män. Hbtq-personer är också en utsatt grupp. Hedersrelaterat våld och förtryck kännetecknas av att flera personer – alltifrån den närmaste familjen till släkten och övriga personer i närmiljön – är involverade i denna kontroll. Den som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck kan alltså hamna i konflikt med delar av sin närmaste sociala krets. Detta medför en utsatthet och ställer krav på stöd från samhället. Såväl rättsväsendet som socialtjänsten och ideella organisationer är viktiga i detta sammanhang. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är viktigt i områden med socioekonomiska utmaningar och stödet till dem som utsätts är en central komponent i detta arbete.

Regeringen har i november 2016 beslutat om en 10-årig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Den nationella strategin ingår i regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse till riksdagen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10).

Regeringen har därtill beslutat om att genomföra en samlad, flerårig satsning för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, inom ramen för den nationella strategin. Satsningen omfattar åtgärder för 100 miljoner kronor 2018 samt för 57 miljoner kronor årligen 2019–2020 och innefattar förstärkta uppdrag till länsstyrelser och andra myndigheter, stöd till lokalt arbete samt till förebyggande verksamhet.

Den nya Jämställdhetsmyndigheten har en central roll i samordningen och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt har i uppdrag att synliggöra och motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Insatser för trygghet

Otrygghet kan bl.a. leda till att individer undviker vissa platser eller att de undviker att gå ut på vissa tider, som efter mörkrets inbrott. Insatser

för trygghet är därför viktiga för att individers livsutrymme inte ska begränsas. Det är också en fråga om jämställdhet, då kvinnor känner sig otrygga i betydligt större utsträckning än män. Barnombudsmannen har även lyft fram att barn och unga som växer upp i områden med socioekonomiska utmaningar upplever otrygghet. (Barnombudsmannen, Utanförskap, våld och kärlek till orten, 2018).

Insatser för att förebygga och bekämpa brott är centrala för att öka människors trygghet. Andra åtgärder kan vara att förbättra offentliga miljöer, genom att t.ex. renovera nedgångna bostadsområden eller att installera belysning på mörka platser, se avsnitt 4.2.1. Tilltro till samhällets och rättsväsendets förmåga att förebygga och bekämpa brott kan också bidra till ökad trygghet. Omvänt kan otrygghet och bristande tilltro till rättsväsendet bidra till att brottsoffer och vittnen inte vågar berätta om vad de sett eller varit utsatta för. Både otrygghet och lågt förtroende för rättsväsendet är vanligare i områden med socioekonomiska utmaningar än i andra områden. Insatser för ökad trygghet och högre förtroende för rättsväsendet är därför mycket angelägna i dessa områden. I detta arbete är det också angeläget att tillvarata medborgarnas erfarenheter och upplevelser.

Det är också viktigt att de som har utsatts för brott får det stöd och den hjälp de behöver. Rätt insatser till den som har utsatts kan bidra till att minska rädslan för att utsättas igen och öka förtroendet för samhällets förmåga att agera.

5. Genomförande och uppföljning

5.1 En stor bredd av aktörer på alla samhällsnivåer har betydelse för arbetet mot segregation

Regeringens ambition är att relevanta aktörer på nationell, regional och lokal nivå ska ha goda förutsättningar att bedriva ett långsiktigt arbete för att minska och motverka segregation.

Som har beskrivits tidigare i denna strategi tar segregationens orsaker och effekter sig olika uttryck och kan ses på en stor mängd områden och på alla samhällsnivåer. För att lyckas med att minska och motverka segregationen i Sverige krävs därför ett långsiktigt sektorsövergripande arbete av en stor bredd av aktörer på såväl nationell, som regional och lokal nivå. I detta avsnitt redogörs för centrala aktörer i arbetet. Vidare redogörs för regeringens intentioner att bidra till så goda förutsättningar som möjligt för dessa aktörer att bedriva ett långsiktigt arbete för att minska och motverka segregation. I arbetet avser regeringen att använda tillgängliga styrmedel. Det handlar om alltifrån styrning av myndigheter, översyn av regelverk och resursfördelning till uppföljning och utvärdering.

5.1.1 Regeringen och Regeringskansliet

Varje departement och statsråd ansvarar för arbetet på sina respektive områden i denna strategi och arbetet samordnas av samordningsministern.

Mot bakgrund av segregationsfrågornas sektorsövergripande karaktär behöver ett stort antal departement och statsråd bedriva ett aktivt arbete för att minska och motverka segregation. I detta arbete behövs även en tydlig samordning.

Varje departement och statsråd med ansvar för områden som har bäring på segregation ansvarar för genomförandet av strategin på sina respektive områden. Arbetet samordnas ytterst av en statsrådsgrupp, ledd av samordningsministern. Det finns även en arbetsgrupp med representanter från flertalet departement. Ansvaret för denna arbetsgrupp och för det operativa arbetet med samordning av Regeringskansliets arbete för att minska och motverka segregation ligger hos en grupp tjänstemän under samordningsministern.

5.1.2. Myndigheter

Relevanta myndigheter ska ha tydliga uppdrag och samverka med andra myndigheter i arbetet för att minska och motverka segregation. Myndigheterna ska ges adekvat stöd i detta arbete. Regeringen ska göra en översyn av vilka myndigheters uppdrag som behöver förtydligas.

Mot bakgrund av strategins sektorsövergripande karaktär bedömer regeringen att en förutsättning för att nå strategins mål är att berörda myndigheter har tydliga uppdrag i förhållande till strategins genomförande. Cirka 25 statliga myndigheter på nationell nivå, och länsstyrelserna på regional nivå, har på olika sätt koppling till de tematiska områden som pekas ut som prioriterade i denna strategi, se bilaga 1. Även ytterligare myndigheter berörs vid olika tillfällen av frågorna. Bland myndigheterna har Delegationen mot segregation (Delmos) ett särskilt ansvar för att minska och motverka segregation, se vidare nedan. Två myndigheter (Delmos och Boverket) har i dag ett uttalat uppdrag i sina instruktioner vad gäller segregation. Flera myndigheter, t.ex. Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet och Skolverket, har uppdrag och återrapporteringskrav i sina respektive regleringsbrev och/eller instruktioner att på olika sätt arbeta för att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och med bäring på att minska och motverka segregation. Ett fåtal andra myndigheter har mer generella uppdrag att arbeta för mer jämlika villkor. Dessa uppdrag är formulerade på olika sätt. Det stora flertalet myndigheter har i uppdrag att arbeta för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Utvärderingar av tidigare satsningar på att minska segregationen har visat att de statliga myndigheternas roll i detta arbete i många fall har varit otydlig. Regeringen bedömer att vissa myndigheters uppdrag vad gäller att minska och motverka segregation behöver förtydligas och knyts till genomförandet av denna strategi. En översyn av vilka myndigheters uppdrag som behöver förtydligas inleddes i och med antagandet av strategin.

Det behövs även en aktiv samverkan kring och samordning av vissa myndigheters insatser för att de ska komplettera och stärka varandra. Detta bidrar också till att skapa tydlighet gentemot aktörer på lokal och regional nivå. Det är bl.a. mot denna bakgrund regeringen har inrättat

Delmos. I arbetet med att förtydliga vissa myndigheters uppdrag i förhållande till genomförandet av denna strategi ingår även att stärka samverkan mellan myndigheterna där så är relevant.

Delegationen mot segregation

Ett mycket viktigt led i regeringens långsiktiga arbete för att minska och motverka segregation är inrättandet av den nya myndigheten Delegationen mot segregation (Delmos).

I utvärderingar av tidigare statliga satsningar för att minska och motverka segregation har det konstaterats att de har brustit i olika avseenden. Det handlar bl.a. om att samordningen av insatser har varit svag, att statliga myndigheters roll har varit för otydlig och att arbetet har varit alltför kort-siktigt. Mot denna bakgrund har regeringen gett Delmos i uppdrag att bidra till att öka de långsiktiga effekterna av insatser för att minska och motverka socioekonomisk segregation på nationell, regional och lokal nivå. Detta innebär bl.a. att Delmos ska främja ökad samverkan mellan myndigheter, lands- ting, kommuner, organisationer inom det civila samhället, näringsliv, forskare och andra relevanta aktörer. Myndigheten ska även bidra till kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan relevanta aktörer och stödja aktörerna i att utföra ett strategiskt och kunskapsbaserat arbete som följs upp och utvärderas. Delmos fördelar även statsbidrag till kommuner, landsting och civilsamhäll- lesorganisationer med syftet att minska och motverka segregation.

I Delmos uppdrag ingår att följa forskning och annan kunskaps- utveckling i frågor som rör segregation. Myndigheten ska dessutom bidra till kunskapsutveckling genom analyser av bakomliggande orsaker till segregation och av insatser och metoder som kan bidra till att minska och motverka segregation. Kunskapen ska göras tillgänglig och spridas till relevanta aktörer. Myndigheten ska vidare förse regeringen med analyser, utredningar och sektorsövergripande uppföljningar av utveck- lingen i frågor som rör segregation.

Delmos ska inte överta befintliga uppgifter eller ansvar från andra myndig- heter. Arbetet på de fem prioriterade områdena i strategin ska ske i respektive ansvarig linjeorganisation. Delmos är en i huvudsak stödjande kunskaps- myndighet som ska fungera som en garant för samordning och långsiktighet i arbetet för att minska och motverka segregation.

5.1.3 Kommuner och landsting

Kommuner och landsting spelar en central roll i arbetet för att minska och motverka segregation. Deras arbete mot segregation bör utgå från lokala och regionala behov och förutsättningar. Samtidigt uppmantrar regeringen kommuner och landsting att använda strategin som en utgångspunkt för sitt arbete. För att stödja kommuner och landsting i arbetet har Delmos i uppdrag att fördela statsbidrag för arbetet att minska och motverka segregation. Myndigheten bistår även med kunskaps- och metodstöd.

Ytterligare en central aspekt i att bidra till goda förutsättningar för arbetet på lokal och regional nivå är relevant och ändamålsenlig lagstiftning.

Kommunerna spelar en central roll i arbetet för att minska och motverka segregation. Kommunernas ansvar omfattar många av de aspekter som har påverkan på segregation som t.ex. utbildning, plan- och byggfrågor, bostäder, kollektivtrafik och social omsorg. Kultur och fritid tillhör de frivilliga uppgifterna med betydelse för segregation. För en schematisk sammanställning av kommuner och landstings ansvar, se tabell 5.1 nedan. Många kommuner bedriver sedan länge ett aktivt arbete för att minska och motverka segregation, som omfattar de sakområden som är prioriterade i denna strategi. Kommuner har även en viktig roll i att skapa möjligheter för, och tillvarata, medborgares inflytande och delaktighet i frågor om segregation och relaterade frågor.

Även landstingen ansvarar för en rad frågor som är av stor betydelse för arbetet med att minska och motverka segregation. Inom hälso- och sjukvården rör detta arbete främst frågan om jämlik hälsa och att minska hälsoskillnader mellan olika socioekonomiska grupper i samhället. Kollektivtrafiken är även central för tillgänglighet. Kultur, inklusive gestaltad livsmiljö, uppmärksammas allt mer i relation till segregationen och dess bakomliggande orsaker. Arkitektur, form och design kan bidra till lösningar på samhällsutmaningar, som ojämlik hälsa och segregation. Landstingens arbete med frågor som rör regional utveckling, inklusive näringslivsutveckling, har även de koppling till att minska och motverka segregation.

Tabell 5.1

Kommuner och landstings ansvar i förhållande till de prioriterade områdena i strategin ⁸

Prioriterade områden i strategin	KOMMUNERNA		LANDSTING	
	Obligatoriskt ansvar	Frivilligt ansvar	Obligatoriskt ansvar	Frivilligt ansvar
<i>Boende</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Plan- och byggfrågor • Bostäder • Vatten och avlopp • Renhållning och avfallshantering • Miljö- och hälsoskydd • Gemensamt med landstingen: kollektivtrafik 			<ul style="list-style-type: none"> • Gemensamt med kommunerna: kollektivtrafik
<i>Utbildning</i>	<ul style="list-style-type: none"> • För-, grund- och gymnasieskola • Vuxenutbildning • Biblioteksverksamhet 			<ul style="list-style-type: none"> • Utbildning
<i>Arbetsmarknad</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Sysselsättning • Näringslivsutveckling 		<ul style="list-style-type: none"> • Turism
<i>Demokrati/Civilsamhälle</i>		<ul style="list-style-type: none"> • Fritid och kultur 		<ul style="list-style-type: none"> • Kultur
<i>Brottslighet</i>				
<i>Övrigt/berör flera områden</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Social omsorg (äldre- och handikappomsorg samt individ- och familjeomsorg) 	<ul style="list-style-type: none"> • Energi 	<ul style="list-style-type: none"> • Hälso- och sjukvård • Tandvård upp till 22 år • Regionalt utvecklingsansvar 	

7 Tabellen är inte en fullständig redogörelse för kommuner och landstings uppgifter utan en översiktlig sammanställning av deras uppgifter med bäring på de fem prioriterade områdena i denna strategi. Källor: Regeringens hemsida: <https://www.regeringen.se/artiklar/2015/05/indelning-och-uppgifter-i-kommuner-och-landsting/>; SKL: <https://skl.se/tjanster/kommunerlandsting431.html>

Skillnaderna mellan kommuner och landsting kan vara stora vad gäller t.ex. storlek, medelinkomst och arbetslöshet. Kommuner och landsting arbetar utifrån delvis skilda förutsättningar och olika erfarenheter av att arbeta mot segregation.

Regeringens ambition är att ge kommuner och landsting förutsättningar för ett långsiktigt och uthålligt arbete för att minska och motverka segregation. En viktig generell satsning är de s.k. Välfärds miljarderna. Genom satsningen höjdes de generella bidragen till kommuner och landsting permanent med 10 miljarder kronor som fördelas med hänsyn till antal invånare och antal asylsökande och nyanlända. Regeringen har också aviserat ytterligare generella medel till kommuner och landsting 2019 och 2020. För 2018 tillfördes 11 miljarder kronor i riktade medel för att bl.a. anställa fler undersköterskor, lärare och barnmorskor.

För att ytterligare växla upp arbetet med att långsiktigt stödja kommuner och landsting i arbetet mot segregation har regeringen under våren 2018 beslutat om flera satsningar.

Långsiktig miljardsatsning på kommuner och områden med socioekonomiska utmaningar

Regeringen beslutade i mars 2018 om en långsiktig satsning på kommuner och områden med socioekonomiska utmaningar under perioden 2018–2027. För 2018 avsätter regeringen 425 miljoner kronor till kommuner med områden med socioekonomiska utmaningar. För 2019 avsätts 1,35 miljarder och därefter 2,2 miljarder årligen 2020–2027. Dessa medel kan beviljas enligt förordningen (2018:151) om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden. I samma satsning avsätter regeringen också medel till kommuner med socioekonomiska utmaningar som även har stora utmaningar till följd av t.ex. gleshet, långt avstånd till stora tätbefolkade områden, demografisk obalans och ett mindre utbud av tjänster från offentliga och privata aktörer. För denna del av satsningen avsätts 75 miljoner kronor 2018, 150 miljoner kronor 2019 och därefter 300 miljoner kronor årligen 2020–2027. Dessa medel kan beviljas enligt förordningen (2018:152) om statsbidrag till socioekonomiskt eftersatta kommuner.

Syftet med satsningen är att stärka kommunernas eget långsiktiga arbete för att förbättra förutsättningarna i kommuner och områden med socioekonomiska utmaningar. Kommunerna avgör själva inriktningen på insatserna men det kan exempelvis handla om tidiga insatser för barn och unga, satsningar

på utbildning, ökad trygghet, näringslivsutveckling, ökad sysselsättning och insatser för att stärka demokratin och det civila samhället.

En synpunkt som framförts av kommuner och landsting vid samråd kring reformprogrammet och denna strategi är vikten av att undvika kortsiktiga satsningar på projekt. En viktig utgångspunkt i denna satsning och i regeringens arbete mot segregation som helhet är att ge kommunerna och landstingen möjlighet att planera och arbeta långsiktigt med dessa frågor. Det är därför möjligt för berörda kommuner att ansöka om medel för långsiktigt utvecklingsarbete om tre år i taget.

Under 2018 fördelas medlen av Tillväxtverket. Den del av uppdraget som gäller statsbidrag till kommuner med områden med socioekonomiska utmaningar avses den 1 januari 2019 att övergå till Delmos under förutsättning att riksdagen fattar nödvändiga beslut.

Stöd till och samarbete med kommuner och landsting för samordning samt kunskaps- och metodutveckling

På samma sätt som det finns behov av ett sektorsövergripande angreppssätt, samordning och ett kunskapsbaserat arbete kring segregation på den statliga nivån finns ett sådant behov även på kommunal nivå. För den enskilde är behovet av samverkan kanske störst på den lokala nivån. Här finns i många fall redan väletablerade samverkansformer mellan t.ex. skola och socialtjänst, men även mellan dessa och sjuk- och hälsovård och polis. Ytterligare samverkan behövs dock. Den här typen av samverkan förenklar kontakterna med det offentliga och kan många gånger bidra till att sänka trösklarna för människor att kontakta myndigheter. Samverkan kan också bidra till snabba och kraftfulla insatser när så behövs.

För att underlätta samordning av arbetet mot segregation på strategisk nivå i kommuner och landsting har regeringen under våren 2018 beslutat om att det ska vara möjligt för kommuner och landsting att söka bidrag enligt förordningen (2018:118) om statsbidrag till kommuner och landsting för att minska och motverka segregation. Kommuner och landsting kan enligt förordningen ansöka om bidrag för samordning av sitt arbete och för nätverk och erfarenhetsutbyten. Bidraget kan också sökas för kunskaps- och metodutveckling som syftar till att öka kommuners och landstings kompetens i arbetet med att minska och motverka segregation.

För statsbidraget avsätts cirka 53 miljoner kronor 2018 (inklusive bidrag till

civilsamhällesorganisationer för lokalt arbete mot segregation, se vidare nedan). Från och med 2019 avsätts cirka 75 miljoner kronor årligen. Bidragen fördelas av Delmos.

Detta bidrag ska ses som ett komplement till den ovan nämnda miljardsatsningen. Till skillnad från det bidraget kan bidraget för samordning, kunskaps- och metodutveckling sökas av alla kommuner samt av landsting.

Utöver dessa omfattande statsbidrag har Delmos även som en prioriterad uppgift att bistå kommuner och landsting med kunskaps- och metodstöd. Delmos kan bl.a. bidra med relevant stöd i kommunernas eget arbete med att analysera lokala utmaningar, till kunskaps- och erfarenhetsutbyten mellan kommuner och med andra aktörer och till metodutveckling. Delmos ska även bidra till en ökad samordning av statliga insatser, något som efterfrågats av kommuner och landsting i bl.a. de samråd som skett kring denna strategi.

Regeringen har även fört dialog kring denna strategi med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). SKL ger service och rådgivning inom alla de frågor som kommuner och landsting arbetar med. I SKL:s inriktningsdokument för 2016–2019, som också innehåller SKL:s vision för 2020, finns minskad segregation bland målen. Dokumentet innehåller också andra mål såsom att göra samhället tryggare samt mer ekonomiskt och socialt hållbart. Regeringen avser att bjuda in SKL till fortsatt dialog och samarbete kring frågor som rör segregation.

Sveriges innovationsmyndighet (Vinnova) inledde under 2017 en satsning för att finansiera nytänkande innovationsmiljöer som kan motverka segregation och bidra till social nytta för individer och samhälle, och minska kostnader.

Relevant och ändamålsenlig lagstiftning

En central aspekt i att ge relevanta aktörer goda förutsättningar för ett långsiktigt arbete för att minska och motverka segregation är en relevant och ändamålsenlig lagstiftning. Detta är viktigt för såväl kommuner och landsting som myndigheter. Regeringen har exempelvis tillsatt en utredning för att göra en översyn av socialtjänstlagen (2001:453) bl.a. i syfte att skapa en socialtjänst som sätter individen i centrum och ger människor lika möjligheter och rättigheter (dir. 2017:39). Ett annat exempel där regelverket ses över är den utredning som har tillsatts för att kartlägga behovet av och föreslå ytterligare förenklingar för de brottsbekämpande myndigheternas

kamerabevakning (dir. 2017:124). Utgångspunkten är att tillståndskravet ska tas bort för brottsbekämpande myndigheter och i första hand ersättas med en anmälningsplikt. Utredningen ska också analysera om kamerabevakning av allmänna transportmedel och stationer bör förenklas ytterligare.

5.1.4 Civilsamhällets organisationer

Civilsamhällesorganisationer är centrala aktörer i arbetet för att minska och motverka segregation. Regeringen har därför avsatt medel för att stödja långsiktiga åtgärder av civilsamhället mot segregation. Delmos har också i uppdrag att samverka med och stödja civilsamhällets organisationer. Regeringen avser vidare att fortsätta dialogen med företrädare för det civila samhället i frågor gällande segregation.

Ett självständigt civilsamhälle är en central del i en levande demokrati i och med sin mångfacetterade roll som bl. a. röstbärare, opinionsbildare och demokratiskola. Det civila samhället har också i många fall unik lokal-kännedom som kan bidra till den samlade kunskapen om ett specifikt område och specifika målgrupper, samt om egna och andras insatser. Civilsamhället är således en viktig aktör i arbetet för att minska och motverka segregation. Detta genom bl.a. att nå delvis andra målgrupper än offentliga aktörer och genom att tillämpa andra arbetssätt och metoder för att stärka individer, områden och motverka segregation. Det civila samhällets organisationer bedriver verksamhet som kopplar till alla fem prioriterade områden i denna strategi. Inte minst spelar civilsamhällets organisationer en viktig roll i arbetet med att upprätthålla och stärka demokratiska värderingar i det svenska samhället, bidra till demokratisk delaktighet samt ökad trygghet genom olika former av lokal samverkan.

Stöd till och samverkan med civilsamhällets organisationer

Som anges ovan har Delmos i uppdrag att samverka med och stödja det civila samhället genom olika typer av kunskapsstöd. Vidare har regeringen under våren 2018 fattat beslut om förordningen (2018:119) om statsbidrag till ideella föreningar och stiftelser för att minska och motverka segregation. Syftet med statsbidraget är att ge stöd till civilsamhället för långsiktiga åtgärder som bidrar till att minska och motverka segregation på lokal nivå. Bidrag får lämnas för åtgärder som främjar förbättrade uppväxt- och levnadsvillkor i områden med socioekonomiska utmaningar och bidrar till ökad jämlikhet. Åtgärderna ska vara inriktade på utbildning, arbete,

demokratisk delaktighet, jämställdhet, boendemiljö eller trygghet och att förebygga brott, dvs. de områden som är prioriterade i denna strategi. Viktiga aspekter i bidragsgivningen är långsiktighet, helhetssyn och samarbete mellan organisationer samt med kommuner. En övergripande inriktning är att bidragen ska gå till långsiktigt utvecklingsarbete, snarare än till korta enstaka projekt.

Regeringen ser dialog med civilsamhället kring frågor rörande segregation som mycket viktig. Bland annat har samråd med företrädare för det civila samhället skett inom ramen för arbetet med denna strategi och kring uppdraget för Delmos inför myndighetens inrättande. Regeringen avser att även i fortsättningen regelbundet bjuda in företrädare för det civila samhället till dialog kring frågor om segregation.

5.1.5 Näringslivet

Näringslivet har en viktig roll att spela i arbetet för att minska och motverka segregation. Regeringen avser att fortsätta dialogen med näringslivet i dessa frågor.

Näringslivet kan spela en viktig roll i arbetet för att minska och motverka segregation, t.ex. som arbetsgivare och genom socialt ansvarstagande i form av finansiering och anordnande av t.ex. aktiviteter och samlingslokaler. Flera byggbolag arbetar t.ex. för att anställa eller ge praktik till personer i områden med socioekonomiska utmaningar där bolagen är verksamma. Det finns också byggbolag som arbetar med dialog med boende i samband med utveckling av bostadsområden. Närvaro av lokala näringsidkare och företag i områden med socioekonomiska utmaningar spelar också stor roll för tillgänglighet till olika typer av samhällsservice och för ett områdes attraktivitet. På lokal nivå kan ett aktivt näringsliv också bidra till att skapa levande centrum och därmed till ökad närvaro av människor vilket kan ha brottsförebyggande effekter.

Som ett led i arbetet mot segregation bjöd samordningsministern och näringsministern i februari 2018 in företrädare för företagare, fackförbund, Sveriges fem största kommuner, Polismyndigheten och Brottsförebyggande rådet (Brå) till ett möte. Syftet med mötet var att diskutera vilka ytterligare åtgärder som behövs för att öka tryggheten i områden med socioekonomiska utmaningar. Ett annat viktigt exempel på samarbete mellan regeringen

och med både arbetsgivare och arbetstagare kring prioriterade frågor i denna strategi är de s.k. etableringsjobben. Regeringen, LO, Unionen och Svenskt Näringsliv kom i mars 2018 överens om att etableringsjobb för långtidsarbetslösa och nyanlända personer bör införas.

Regeringen avser att fortsätta dialogen med näringslivet kring hur näringslivet ytterligare kan bidra till att minska och motverka segregationen i Sverige.

5.2 Kunskaps- och metodutveckling

Kunskaps- och metodutveckling är prioriterade frågor inom ramen för arbetet för att minska och motverka segregation. Regeringen har gett Delmos och Vetenskapsrådet uppdrag på detta område.

Utvärderingar av tidigare statliga satsningar för att minska och motverka segregation pekar på vikten av ett arbete baserat på erfarenheter, kunskap och forskningsresultat. Det handlar om kunskap om exempelvis hur segregationen ser ut och hur den utvecklas. Vidare handlar det om vilka de bakomliggande orsakerna till segregation är, vilka konsekvenser segregationen får och om vilka metoder som har visat sig fungera i arbetet för att minska och motverka segregation.

För att det kunskapsbaserade arbetssättet ska få genomslag krävs ett särskilt fokus på kunskaps- och metodutveckling. Forskning är viktigt för att bygga ny kunskap och en del av Delmos uppdrag handlar om att följa forskningens resultat och bidra till kunskaps- och metodutveckling vad gäller segregation samt att stödja relevanta aktörer i sådant arbete.

Även andra statliga myndigheter behöver ha ett tydligt segregationsperspektiv i sitt kunskaps- och metodutvecklingsarbete. Kommuner och landsting kan också spela en viktig roll genom att utifrån sin verksamhet arbeta med kunskaps- och metodutveckling. De kan bidra inte minst genom att väl dokumentera, följa upp och utvärdera erfarenheter och dela dessa med andra kommuner samt med aktörer på regional och nationell nivå. Detsamma gäller det civila samhällets organisationer. Delmos har, både genom sitt uppdrag att samverka med och stödja relevanta aktörer, och genom sitt uppdrag att fördela statsbidrag till långsiktigt arbete mot segregation, möjlighet att inhämta, sammanställa, analysera och sprida kunskap om segregation.

Sverige har en omfattande forskning om segregationens orsaker och konsekvenser. Segregation är ett område som är mångfacetterat och omfattar därför många forskningsområden. Ytterligare forskning om segregationens påverkan på den enskilde individen, om skillnader i hur kvinnor, män, flickor och pojkar påverkas samt om vilka mekanismer och reformer som kan minska segregation skulle kunna fylla kunskapsluckor inom området.

För att få en aktuell kunskapsöversikt gällande segregationsforskningen gav regeringen i november 2017 Vetenskapsrådet i uppdrag att göra en kartläggning av forskning om mekanismer som orsakar, bidrar till och befäster segregation (U2017/04577/F). Kartläggningen inkluderar nationell såväl som internationell forskning om socioekonomisk segregation. Kartläggningen belyser bl.a. omfattningen av forskningen på de områden som ingår i regeringens långsiktiga reformprogram för minskad segregation. Vidare konstaterar Vetenskapsrådet i rapporten att forskning om segregationens orsaker främst handlar om sortering av hushållen i bostadsområden baserat på resursskillnader och etniska skillnader, samt att en blandning av typer av bostäder minskar segregation.

5.3 Uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering av såväl hur segregationen ser ut och utvecklas i Sverige, som av genomförandet av denna strategi, är prioriterade frågor. Regeringen har gett Delmos och SCB i uppdrag att utveckla statistiken och uppföljningen på området. Strategins måluppfyllelse kommer att utvärderas.

Såväl hur segregationen ser ut och utvecklas i Sverige som genomförandet av denna strategi behöver följas upp och utvärderas löpande. Både ur ett kontrollperspektiv och ur ett lärande perspektiv.

Som har konstaterats tidigare i denna strategi, se avsnitt 2.1, behöver möjligheterna att följa upp läget vad gäller segregationen och utvecklingen av segregationen över tid förbättras. En viktig förutsättning för detta är att det finns relevant statistik på områdesnivå för hela landet.

Mot denna bakgrund gav regeringen i november 2017 Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag (Ku2017/02404/D) att genomföra en förstudie om

rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomiska förhållanden. Tanken är att en rikstäckande områdesstatistik bl.a. skulle möjliggöra uppföljning av områdesspecifika variationer inom kommuner och för fler områden i landet. Det skulle även möjliggöra identifiering av trender mellan områden och grupper av områden, samt visa tydligare på hur olika områden förhåller sig till varandra. Resultatet av SCB:s förstudie, som redovisades i april 2018, analyseras för närvarande i Regeringskansliet som ett underlag för hur regeringen ska gå vidare i frågan.

Delmos har fått i uppdrag att utveckla ett uppföljningssystem som skapar förutsättningar för en långsiktig och regelbundet återkommande tvärsektor-iell uppföljning av segregationen i Sverige. Uppdraget innefattar också uppföljning av regeringens reformprogram för minskad segregation och av denna strategi. Avsikten är att Delmos ska kunna ta ett helhetsgrepp över den sektorsövergripande uppföljningen inom segregationsområdet. Delmos ska i arbetet inhämta synpunkter från andra relevanta myndigheter. Eftersom uppdraget är nära kopplat till SCB:s förstudie genomförs det i samarbete med SCB. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 22 december 2018.

Tills eventuell rikstäckande områdesstatistik och ytterligare indikatorer för att mäta utveckling vad gäller segregation tagits fram kan uppföljningen göras utifrån bl.a. Registerdata för integration, se avsnitt 2.1.

Uppföljningssystemet ska bl.a. kunna fungera som ett underlag för att synliggöra utvecklingen inom olika områden, identifiera behov av nya insatser, samverkansbehov, samt frågor som kan behöva prioriteras ytterligare på nationell, regional och lokal nivå. Därtill överväger regeringen att koppla följeforskning i förhållande till arbetet med strategin för att säkra ett löpande och långsiktig lärande. Uppföljningen ska beakta uppföljningar av strategier, program och handlingsplaner inom respektive prioriterat område i strategin. Uppföljningssystemet kommer även att användas i utvärdering av strategin.

Strategin kommer att utvärderas i förhållande till det övergripande målet och delmålen. Utvärderingen ska förhålla sig till vedertagna utvärderingskriterier (från t.ex. OECD) och ska bl.a. bedöma måluppfyllelse, kostnads-effektivitet, relevans och bärkraftighet. En deltidsvärdering kommer att genomföras efter tre till fyra år och en slututvärdering kommer att genomföras i slutet av strategiperioden.

Bilaga 1: Myndigheter med relevans i arbetet med att minska och motverka segregation

Ett stort antal statliga myndigheter kan spela en viktig roll i arbetet för att minska och motverka segregation. Nedan listas ett antal myndigheter som bedöms ha relevans i arbetet på området.

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktions-sätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft, prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarkna-den, samt bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt. På myndighetens ansvar ligger även bl.a. att säkerställa att arbetslöshetsförsäk-ringen fungerar som en omställningsförsäkring. Arbetsförmedlingen har ett samordnande ansvar för nyanländas etablering på arbetsmarknaden. De arbetsmarknadspolitiska programmen kan omfatta många av invånarna som bor i områden som drabbas av segregationens negativa effekter, då dessa områden ofta kännetecknas av lägre sysselsättning och högre långtids-arbetslöshet jämfört med landet i övrigt.

Barnombudsmannen

Barnombudsmannen (BO) har i uppdrag att företräda barn och ungas rättig-heter och intressen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (härefter kallad Barnkonventionen). BO bevakar hur Barnkonventionen efterlevs i samhället och driver på genomförandet i kommuner, landsting och myndig-heter. Myndigheten ska uppmärksamma brister i tillämpningen av barn-konventionen och föreslå förändringar i lagar och förordningar. BO har ur ett barnrättsperspektiv vid ett flertal tillfällen haft synpunkter som berört risker kopplade till ökad segregation.

Barnombudsmannen har regelbunden dialog med barn och unga, särskilt i utsatta situationer, för att få kunskap om deras villkor och vad de tycker i aktuella frågor. Expertråd med barn och unga finns knutna till Barnombuds-mannen för längre och kortare perioder. Barnombudsmannen har rättsliga befogenheter att begära information och att kalla in kommuner, landsting och myndigheter till överläggning, men utövar ingen tillsyn.

Boverket

Boverket arbetar i första hand med frågor som rör samhällsplanering, byggande och boende, som alla tre har en koppling till boendesegregation. Boverket ska särskilt beakta de konsekvenser som verkets beslut och verk-

samhet kan få för funktionsnedsatta, barn, ungdomar och äldre samt för integration, boendesegregation, folkhälsa och jämställdhet. Myndigheten fördelar även medel enligt förordningen (2016:398) om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden samt enligt förordningen (2016:837) om stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden om sammanlagt en miljard kronor per år.

Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet (Brå) verkar för att brottsligheten ska minska och tryggheten ska öka i samhället genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsförebyggande arbete och rättsväsendets reaktioner på brott. Brå har i flera regeringsuppdrag redovisat utsatthet för brott, trygghet och förtroende för rättsväsendet i områden med socioekonomiska utmaningar och även belyst den övergripande utvecklingen i dessa områden i jämförelse med andra urbana områden. Myndigheten fungerar också som kunskaps- och metodstöd till rättsväsendets myndigheter, inte minst i det arbete som riktas mot områden med socioekonomiska utmaningar. Sedan januari 2018 finns också Center mot våldsbekämpande extremism vid myndigheten.

Delegationen mot segregation

Delegationen mot segregation (Delmos) har bland myndigheterna ett särskilt ansvar för frågor rörande segregation, vilket beskrivs i avsnitt 5.1.2.

Diskrimineringsombudsmannen

Diskrimineringsombudsmannens (DO) uppdrag är att utöva tillsyn över diskrimineringslagen (2008:567) och att verka för att diskriminering inte förekommer i samhället samt att i övrigt verka för lika rättigheter och möjligheter. Uppdraget har en tydlig koppling till segregation genom att segregation i samhället innebär en ökad risk för diskriminering inom flera centrala samhällsområden. I sin tillsynsverksamhet utreder DO misstänkta överträdelser av diskrimineringslagen. Detta kan ske både på DO:s eget initiativ eller med utgångspunkt från de anmälningar som kommer till myndigheten. Myndigheten arbetar för att öka kunskapen om diskriminering och om hur man kan främja lika rättigheter.

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndighetens allmänna uppgifter är att verka för god folkhälsa, utvärdera effekterna av metoder och strategier på folkhälsoområdet, följa hälsoläget i befolkningen och faktorer som påverkar detta samt genom

kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning främja hälsa och förebygga sjukdomar och skador. Verksamheten ska stå på vetenskaplig grund och särskild vikt ska fästas vid de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa. Flera undersökningar har visat på att folkhälsan är sämre i områden med socioekonomiska utmaningar i jämförelse med andra. Folkhälsomyndigheten ska särskilt analysera utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningfaktorer, som har direkt eller indirekt koppling till segregation, hur dessa fördelas efter kön, etnisk eller kulturell tillhörighet, socioekonomisk tillhörighet, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsnedsättning och ålder.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd

På uppdrag av regeringen initierar och finansierar Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) forskning inom hälsa, arbetsliv och välfärd. Myndigheten utvärderar forskningens effekter, hur resultaten kan omsättas i praktiken och arbetar dessutom med aktiv kunskapsspridning. Rådet fördelar även pengar till såväl grundforskning som behovsstyrd forskning samt därutöver för att stimulera forskningssamarbeten över gränserna, både inom EU och i övriga världen. Forte har de senaste åren ägnat allt mer av sitt uppdrag åt att belysa segregationen och dess negativa effekter.

Försäkringskassan

Försäkringskassan ansvarar för stora delar av de offentliga trygghetssystemen. Verksamheten består huvudsakligen av att besluta och betala ut sådana förmåner och ersättningar som myndigheten ansvarar för. I de delar av socialförsäkringen som Försäkringskassan administrerar ingår bl.a. förmåner till barnfamiljer, till sjuka och till personer med funktionsnedsättning. Då Försäkringskassans uppdrag ska bidra till trygghet och kompensera för inkomstbortfall, kan myndighetens verksamhet vara av stor vikt för dem som påverkas negativt av segregationens effekter då dessa personer i högre grad exempelvis lider av ohälsa som leder till inkomstbortfall.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Forskningsinstitutet Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) ska främja, stödja och genomföra uppföljningar och utvärderingar av arbetsmarknadspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt, effekter av olika reformer och åtgärder inom utbildningsväsendet, samt arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen. Forskningsområdena har alla det gemensamt att de är av relevans för att studera segregationens utveckling.

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten ska säkerställa att regeringens jämställdhetspolitiska prioriteringar får genomslag genom att bidra till ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. För att säkerställa detta ska myndigheten ha en nära samverkan med andra statliga myndigheter, samt med kommuner, landsting, regioner, det civila samhället och näringslivet med uppgiften att samordna, följa upp och på olika sätt ge stöd inom jämställdhetens områden. Regeringens långsiktiga arbete för att minska och motverka segregation slår fast att jämställdhet genomgående ska genomsyra arbetet och att hedersrelaterat våld och förtryck motverkas, områden som tillika hör till Jämställdhetsmyndighetens kompetenser.

Kriminalvården

Kriminalvården ansvarar för häkten, fängelser och frivård med uppgift att tillsammans med polis, åklagare och domstolar minska brottsligheten och öka människors trygghet. I den dagliga verksamheten, som baseras på en human människosyn, samt klienternas integritet och rättssäkerhet, arbetar myndigheten med att påverka sina klienter till att inte återfalla i brott.

Ett sätt att öka tryggheten i samhället är att minska antalet återfall i brott, vilket myndigheten gör bl.a. genom motiverande samtal, behandlingsprogram, sysselsättning och en möjlighet för de intagna att förbättra bristande skolgång. Detta uppdrag har också implikationer för segregationen då inslussningsprocessen i samhället för tidigare klienter ofta kan vara komplicerad med svårigheter att hitta t.ex. bostad och arbete. Kriminalvården är också en del av det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet, en brottstyp som ofta har kopplingar till områden med socioekonomiska utmaningar.

Länsstyrelserna

Landets 21 länsstyrelser svarar för den statliga förvaltningen i respektive län och ska i denna kapacitet, utifrån ett statligt helhetsperspektiv, arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Länsstyrelserna företräder och samordnar statens intressen i den kommunala planeringen. Dessa myndigheter följer upp utvecklingen i länet med hänsyn tagen till regionala förhållanden och förutsättningar. De följer upp nationella mål, samt rapporterar om tillståndet i länet. Länsstyrelserna samordnar verksamheter mellan kommuner, myndigheter, organisationer och företag. Dessa myndigheter arbetar med en rad områden som berör segregation

som t.ex. frågor som rör val, räddningstjänst, näringsliv, social utveckling, infrastruktur, bostäder etc.

Utöver Länsstyrelsernas grunduppdrag tillkommer ofta särskilda uppdrag och projekt. Sedan 2017 har länsstyrelserna exempelvis haft i uppgift att på regional nivå stödja och bidra till samordning inom det brottsförebyggande området, ett uppdrag som bl.a. har motiverats av en ökade otrygghet i områden med socioekonomiska utmaningar. Vidare har länsstyrelserna sedan 2008 relativt omfattande uppdrag inom integrationsområdet, bl.a. att verka för att det i alla kommuner ska finnas beredskap och kapacitet vad gäller mottagandet av nyanlända invandrare och ensamkommande barn. Sedan 2017 ansvarar länsstyrelserna även för att samordna tidiga insatser för asylsökande m.fl. i respektive län.

Migrationsverket

Migrationsverket är förvaltningsmyndighet för frågor som rör uppehållstillstånd, arbetstillstånd, visering, mottagande av asylsökande, anvisningar till kommuner av nyanlända, återvändande, medborgarskap och återvandring. Exempelvis uppdraget vad gäller anvisningar till kommuner av nyanlända har i vissa fall kopplingar till segregation.

Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för delaktighet (MFD) tar sin utgångspunkt i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i dess uppdrag om att samla kunskap om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, hur hinder för delaktighet undanröjs och hur diskriminering motverkas. Genom sitt samarbete med offentliga aktörer, näringsliv och det civila samhället ska MFD bidra till att hinder för delaktighet identifieras, åtgärdas och avlägsnas, åtgärder som även kan ha bäring på segregation.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar, samt ger bidrag till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete. Myndigheten ska verka för att ungdomsperspektivet integreras i relevanta statliga myndigheters verksamhet. En stor del av såväl problematiken kring segregation som lösningarna för att komma till rätta med den berör med andra ord MUCF:s verksamhet, inte minst med tanke på att andelen unga i områden med socioekonomiska utmaningar är större än andra jämförbara

urbana områden. Myndigheten tar fram kunskap om ungdomars livsvillkor rörande bland annat arbete, utbildning och inflytande, samt sprider kunskap om det civila samhällets villkor och utveckling.

Polismyndigheten

Av polislagen (1984:387) framgår det att polisens arbete ska syfta till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. Polismyndigheten har de senaste åren ökat sin närvaro i områden med socioekonomiska utmaningar, vilket bland annat inneburit att myndigheten tillsatt kommun- och områdespoliser, genomfört fler insatser som riktats mot grov kriminalitet i dessa områden, samt genomfört en mängd medborgardialoger och medborgarlöften. Myndigheten arbetar brett i dessa områden och samverkan med andra aktörer, som kommuner och andra myndigheter, har ökat. Polismyndigheten har också lagt större fokus på trygghetsskapande insatser, såsom en ökad synlighet och dialog med medborgarna samarbete med lokaltrafiken och bostadsbolagen, trygghetsvandringar, nattvandringar, grannsamverkan, samt samverkan med sociala insatsgrupper.

Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) är förvaltande och attesterande myndighet för det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020. Programmet, som omfattar totalt cirka 13 miljarder kronor, avser bl.a. insatser för övergång till arbete för personer som står långt från arbetsmarknaden och unga. Målet är att närmare 110 000 personer ska delta i sådana insatser under programperioden.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen är förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, tandvård, socialtjänst, stöd och service till vissa funktionsnedsatta, samt frågor om alkohol och missbruksmedel. Myndigheten ska dessutom följa, analysera och rapportera om hälsa, hälso- och sjukvård, socialtjänst samt stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning genom statistikframställning, uppföljning, utvärdering och epidemiologiska studier. Att det finns ett samband mellan socioekonomiska faktorer och segregation och ojämlik hälsa är belagt i flera studier varför Socialstyrelsens uppdrag har en tydlig koppling till arbetet med att minska och motverka segregation. Även ansvaret för frågor rörande social-

tjänsten har koppling till exempelvis förebyggande insatser för barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar.

Specialpedagogiska skolmyndigheten

Specialpedagogiska skolmyndigheten ska verka för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Myndigheten ska också bidra till goda förutsättningar för barnens utveckling och lärande samt förbättrade kunskapsresultat för eleverna och de vuxenstuderande. Myndighetens uppdrag är kopplat till likvärdighetsprincipen som ska gälla för svensk skola där alla elever, oavsett förutsättningar, ska ha rätt till en god utbildning. Funktionsnedsättning innebär en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga det vill säga något som en person har, inte något som en person är, men som kan ha negativa segregationseffekter bland annat genom den diskriminering som personer med funktionsnedsättning kan utsättas för på bostads- och arbetsmarknaden.

Statens institutionsstyrelse

Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvarar för individuellt anpassad tvångsvård. Myndigheten behandlar ungdomar med allvarliga psykosociala problem och vuxna med missbruksproblem. SiS tar också emot ungdomar som har dömts till sluten ungdomsvård. Barn och unga som vårdas på SiS särskilda ungdomshem har olika och ofta komplexa problembilder. Anledningen till att de vårdas på SiS och inte i annan form är att de behöver kunna hindras att lämna ungdomshemmet samt i övrigt stå under särskilt noggrann tillsyn för att vården ska kunna genomföras. För knappt hälften av de barn och unga som bereddes vård på SiS under 2015 var orsaken till placeringen kriminalitet, fristående eller i kombination med missbruk eller annat socialt nedbrytande beteende.

Statens skolinspektion

Statens skolinspektion (Skolinspektionen) granskar skolor och ska främja en stärkt likvärdighet mellan skolor och mellan förskolor. Därutöver bedömer myndigheten ansökningar om att driva fristående skola. Myndigheten har tillsynsansvar för skola, vuxenutbildning, fritidshem, förskola och annan pedagogisk verksamhet. Skolinspektionens uppdrag är att bidra till att alla barn, elever och vuxenstuderande får tillgång till likvärdig utbildning av god kvalitet i en trygg miljö. I sitt tillsynsarbete granskar Skolinspektionen också hur kommunerna arbetar med att fördela sina resurser, vilket även

kan inkludera granskning av hur segregationens negativa effekter för resultaten i skolan kan motverkas.

Statens skolverk

Statens skolverk (Skolverket) ska främja att alla barn och elever får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Uppdraget bidrar till att minska och motverka skolsegregation och att utbildningen kompenserar för elevers olika bakgrund och andra olikartade förutsättningar. Vidare ska myndigheten bidra till goda förutsättningar för barns utveckling och lärande samt förbättrade kunskapsresultat. Inom ramen för detta ska myndigheten främja en stärkt likvärdighet mellan skolor och mellan förskolor.

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån (SCB) ansvarar för officiell statistik och annan statlig statistik. Uppdraget innebär att myndigheten ska utveckla, framställa och sprida statistik, samt samordna systemet för den officiella statistiken i Sverige, som enligt lag ska vara objektiv och allmänt tillgänglig. SCB har även sedan 2009 årligen fått i uppdrag att redovisa registerdata om integration på nationell, regional och lokal nivå under ”Registerdata för integration”. Denna statistik används även i denna strategi för att belysa vissa aspekter rörande segregation och områden med socioekonomiska utmaningar. Myndigheten har därutöver fått i uppdrag av regeringen att genomföra en förstudie gällande en rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomiska förhållanden. Syftet är att följa segregationens utveckling och områden med socioekonomiska utmaningar i Sverige, samt följa upp reformprogrammet för att minska och motverka segregation på ett ändamålsenligt sätt.

Statskontoret

Statskontoret är regeringens utrednings- och utvärderingsmyndighet och tar fram underlag för omprövning, utveckling och effektivisering av statliga myndigheter och statligt finansierad verksamhet. Till myndighetens uppgifter hör att stödja utvecklingen av förvaltningspolitiken. Statskontorets påverkan på politiken för att minska och motverka segregation är indirekt och beror av vilka områden som utreds och utvärderas.

Säkerhetspolisen

Säkerhetspolisen har till uppgift att skydda Sveriges demokratiska system,

medborgarnas fri- och rättigheter och den nationella säkerheten. Liksom Polismyndigheten har Säkerhetspolisen de senaste åren fått ägna mer uppmärksamhet åt områden med socioekonomiska utmaningar, främst därför att det i dessa områden skett en utbredning av våldsbejakande extremism.

Tillväxtverket

Tillväxtverkets uppdrag är att i alla delar av landet främja hållbar näringslivsutveckling och hållbar regional tillväxt samt genomföra strukturfondsprogram. Myndigheten ska exempelvis främja goda förutsättningar för företagande och främja tillgängligheten till kommersiell och offentlig service för företag och medborgare i servicegläsa områden. Tillväxtverket har i och med dessa uppgifter koppling till arbetet med att minska och motverka segregation.

Kulturdepartementet

Postadress: Kulturdepartementet, 103 33 Stockholm

E-post: ku.registrator@regeringen.se

Telefon: 08-405 10 00 (växel)

Fax: 08-21 68 13